

Daudis Chytraei Responsio ad Antonij Possevini et Mylonij cuiusdam criminationes.

<https://hdl.handle.net/1874/454981>

8
7
Davidis Chytræi

RESPONSIO

AD ANTONII POSSEVI-

NI. ET MYLONII CUIUSDAM

CRIMINATIONES.

VV I T E B E R G A E,

Excudebant Hæredes Iohannis Cratonis,

ANNO M. D. LXXXIII.

Davidis Christi

RESPONSI

AD ANTONII POSSIVI

IN ET MYLONI CIVIS DAM

CRIMINATIONES

VVILHELMUS

Excubant Hardecki Johannis Cratonis

MDCCLXXIII

SERENISSIMO ET
POTENTISSIMO PRINCIPI AC
DOMINO, D. IOANNI III. SVECORVM, GOTHORVM,
Vandalorum, aliarumq; gentium orbis
Arctoi amplissimarum REGI, Domi-
no clementiss.

QVINDECIM ANNI SVNT,
cum Vienna in Austria aliquot menses
commorans, inter alios labores tum mi-
hi mandatos, Syluulam de statu ecclesia-
rum Gracia & Asia, ex multorum praestantium viro-
rum, qui partim Graci erant, partim Byzantij &
in in Gracia aliquandiu vixerant, & humanitatis
causa subinde ad nos accedebant, sermonibus diligen-
ter peruestigatam, primum collegi.

Cum enim fontes Doctrinae Christi et Apostolorum,
Gracis literis primum nobis traditos, & ab eloquen-
tissimis interpretibus Basilio, Nazianzeno & alijs,
qui longo post se intervallo, Latinos omnes relinquunt,
illustratos esse: Philosophiam quoque uniuersam, ma-
themata, artem medicam, et veterum monarchiarum
Historias, nos veteri Gracia post Deum debere scire:
fateor magno & ardenti desiderio praesentis status
A ij Gracia

RESPONSIO

4
 Gracia sub Turcarum Imperio cognoscendi, me accensum fuisse, praesertim cum funditus à Tyranno Turcico Religionem Christianam deleri, & doctrinam ac ritus ecclesiae Christi omnes aboleri & extinguui, vulgo in Germania, & mihi etiam puero per suasum fuisset.

Singulari igitur cum voluptate & letitia, quod antea mihi & multis in hac Germania parte alijs ignotum erat, didici, non libros solum sacrae scripturae & Evangelij Christi in templis Christianorum in Gracia publicè haberi & legi, et ritus à maioribus acceptos seruari: verum etiam ordinem & gradus Episcoporum & Patriarcharum veteres, totamq; politiam & iurisdictionem ecclesiasticam, à Turcico Imp. tolerari & defendi, ac, si non puriorem, certè non minus Christianam, quam in Pontificis Romani ecclesia, Religionem, in Gracia, sub Turcarum tyrannide reliquam esse.

Hac domum in scholam, ad Chronici lectionem reuertens, auditoribus nostris, non, ut Lutheranam doctrinam adstruerem, aut Pontificias aliarumve sectarum opiniones refellerem, & illic, vel alibi dominari ostenderem: sed velut simplicem & nudam praesentis status ecclesiarum Graciae & aliarum gentium historiam

riam, nihil falsi fingens, nec quidquam veri in huius
 aut illius gratiam reticens, simplici ac bona fide recita-
 ui, ^{μόνη τῆ ἀληθείᾳ δούλω}, solam veritatem cum audienti-
 um utilitate & oblectatione habens propositam, nec
 quidquam minus suspicans, quàm post quindecim
 annos primum me publicè ὑπεύθυνος fore.

Nunc Antonius quidam Posseninus, ac ^{Ἰσοφύτης}
 illius Mylonius, post tot annos, accusationem Oratio-
 nis illius de Ecclesijs Graeciae capitalem, edito libello,
 Regiae Maiestati Tuae inscripto, instituunt, quibus re-
 spondere, DEO iuvante, & veritatem historiarum,
 quas Oratio illa exponit, & articulorum doctrina,
 quos haereseos & mendacij Posseninus arguit, defen-
 dere hoc scripto decreui.

Nec dubito Regiam Maiestatem Tuam tali
 gravitate, prudentia & doctrina praeclaram, in Posseni-
 ni & Mylonij libello, R. M. T. dicato, non solum
 Orationis proteruiam & à Christiana mansuetudine
 & modestia alienam scurrilitatem conuiciorum, ve-
 rum etiam dogmatum, quae tuenda novis verborum
 prestigijs, ac coloribus pingenda susceperunt, manife-
 stam impietatem & vanitatem ex animo improbare
 & detestari.

RESPONSIO

Vix enim ipsa, si loqui vellet, Impudentia, posset impudentius, & perspicuo Dei verbo, ac prima & Apostolica ecclesia testimonijs ex diametro aduersantur dogmata, ideoq; iam dudum ex ecclesijs regnorum tuorum, per sapientem & fortissimum regem Gustauum patrem tuum laudatiss. memoria, explosa & eiecta sunt, pro quibus, tanquam pro aris et focus, hi scriptores acerrimè pugnant: Inuocatio hominum mortuorum: Adoratio imaginum & statuarum: Damnatio coniugij sacerdotum: Sacrificium Missæ propiciatorium pro peccatis, pœnis satisfactoriis & alijs necessitatibus viuorum, et pro defunctis ex purgatorio redimendis: Mutilatio Sacramenti, seu priuatio calicis: Missa priuata seu solitaria, quæ prosint alijs, pro quibus offeruntur & applicantur, uiuis & mortuis. Quæ omnia catholici isti, ut aiunt, miserati istorum Regnorum in septentrione, ex quibus Religio, & interiores literæ, Apostolicisq; patres in exilium abierint: restitutum iri in hac regna, suis laboribus et scriptis, minimè se dubitare profitentur.

Cum autem tuæ potissimum Regia Maiestati offerre sua illis visum sit: veniam mihi quoq; clementissimè

tissimè dabis, quòd R. M. Tuam cuius animum sua
 accusatione prauententes occupare illi voluerunt, me
 quoq; pari beneuolentia audituram, & tum demum
 pronunciaturam spero. Non enim patronum mihi hac
 compellatione, sed in grauissimis controuersijs censorem
 quero, cuius iudicium, propter doctrinam, rectum: &
 propter fastigium Regia Maiestatis, liberum & a-
 quum fore confido.

Quòd, si me tantum laderet priuatim hac crimi-
 natio vel de ingenij, prudentia, aut doctrinae Theolo-
 gica, quam nullam aut per exiguam in me esse, ipse fa-
 teor: adeo etiam si de morum & virtutum laude (quas
 in sanctis quoq; non valde ardentis, sed tenues & in-
 choatas umbras esse scimus) certaretur: prorsus Seueri
 exemplo. ἐμμελής τῶν περὶ αὐτῶν ἀμειλής δὲ τῶν περὶ ἐμῶν λογοποιεῖσθαι,
 intentus in ea, qua sunt agenda: et aliorum de me fabel-
 las negligens: ut multas hactenus multorum, ex pro-
 pinquioribus locis me allatantium, obrectationes &
 iniurias: ita hac quoq; conuicia silentio dissimularem
 & contemnerem. sicut Atticum ciuem legimus, cum
 in publico foro quidam, audiente populo, omnia in eum
 maledicta & probra toto die iecisset: prorsus nihil re-
 spondisse. Cumq; conuiciator silentio factus audacior,
 abeun-

abeuntem vesperi, omnibus verborum contumelijs, domum usq; insectaretur: ille placido vultu, ministrum preire conuicatori cum face iussit, ne forte in tenebris domum rediens alicubi offenderet. vel potius Davidis exemplo, equa nimiter flagellum Domini ferrem, qui ut varijs modis suos exercere & castigare solet, mihi quoq; satanas istos Colaphistas addidisset, ac bonum pro his maledictis tandem redditurus esset.

Sed cum ipsius Filij Dei voce traditam, de precipuis Christianæ religionis nostræ articulis, doctrinam, in hac schola, R. M. T. subditis & alijs propositam, Hæreseos & mendacij nomine subinde repetito traducat & exagitet: & atrocissimum Hæretici crimen nominatim impingat: hanc tam diram criminationem praterire impietas esset.

Respondere igitur breuiter decreui, non ut meam famam aut scripta tuear: omnia enim hæc Deo & piorum iudicij iam pridem commendavi: & ingenue fateor, me, non solum à sophistica, sed in uniuersum à rixis abhorrere, ac ut ille ait, aliquantò magis fatuum esse senem rixatorem, quam senem amatorem sentio: & in hoc senectutis limine, & inualetudine perpetua, me ad mortem, qua non procul abesse potest, prapa-

præparo. sed ut iuniores & alios, qui in hac schola do-
docentes audiuerunt, confirmem, ne de doctrina diui-
nitus patefacta, quam in R. M. tua regnis, inçlyta
memoria pater tuus doceri in ecclesijs, & propagari
iussit, & quam in hac etiam ecclesia & schola collega
mei & ego fideliter sonamus, propter has sycophanta-
rum criminationes minus honorificè sentiant, nec ab
ea deduci se aut deterreri ullis calumnijs sinant.

Ut enim Christi & Apostolorum temporibus im-
pij Pontifices, Pharisei & Sadducei & eorum satelli-
tes propter ordinariam successionem & gubernatio-
nem, ecclesia nomen & veritatis possessionem falso sibi
arrogantes, Christum ipsum, velut Hereticum, men-
dacem, ac blasphemum damnabant: & omnes Apo-
stolos, iisdem hereseos & seditionis criminibus fæda-
tos, crudeli odio & supplicijs persequabantur: ita non
miremur alios quoq; doctrinam à Christo & Aposto-
lis traditam pie & fideliter profitentes, & impios cul-
tus ac Idola verbo Dei taxantes, iisdem præconijs à
Pontificum satellitibus, ornari.

Regulam certè & Normam fidei ac inuocatio-
nis Dei & cultuum ipsi exhibendorum unicam et im-
motam sequimur doctrinam Christi, ipsius voce tradi-

tam & sacris Prophetarum & Apostolorum scriptis
 comprehensam, & symbola ecclesie catholice, et prima
 ac purioris ecclesie Synodorum probatarum, Nicene,
 Byzantina, Ephesine & Chalcedonensis de dogmati-
 bus decreta, & scimus hoc genus doctrina, quod in
 confessione Casari Carolo V. Augusta exhibitam profes-
 tentur ecclesia nostra, non farraginem ut impudentis-
 si sycophanta conuiciantur: sed verè consensum esse
 catholice ecclesie christi, quem fideliter tuemur, ac
 DEO iuuante semper aduersus omnis generis furores,
 Epicureos, Iudaicos, Mahometicos, & quoscunq;
 Hæreticos, expresse pugnantia cum articulis fidei con-
 to verbo Dei patefactis, pertinaciter propugnantes,
 constanter tuebimur.

Non enim protinus hæreticum est, quod Posseni-
 no aut Mylonio hæresin sapit, ut non continuo san-
 ctum est quod placet. Candidum & æquum lectorem
 omnium patrum scripta desiderant, qui si desit,
 nec in Cypriano, nec Hilario, nec Hieronymo,
 nec Origene, nec Augustino aberit, quod ad hæ-
 resis crimen trahi possit. Quid igitur magni sit
 in meis, qui nihil sum, commentariolis alicubi re-
 perire,

perire, quod interpret iniquus ad calumniam detorqueat?

Alienissimum autem est ab omni humanitate, & cum christiana charitate pugnant, tuis rebus omissis, in alienis scriptis obambulare, & Momum quendam, seu potius sycophantam agere. Cum nihil ita pie & circumspicere à quoquam dici aut scribi queat, quod non malignè interpretando depravari vel strophæ aliqua eludi possit: ac, ut verè Erasmus suis calumniatoribus alicubi respondit: in tanta ingeniorum, opinionum ac iudiciorum varietate, omnibus omnium suspicionibus, causationibus, depravationibus, detorsionibus, satisfacere, nec potest quisquam, nec fieri refert, cum & in Apostolicis literis inueniat calumnia, quod arrodat, nec ullus omnino scriptor orthodoxus ad hunc usq; diem tam felix extiterit, ut non cum venia legendus sit.

In Romanorum Pontificum, in Hieronymi & Augustini scriptis inueniuntur, quæ sententiam habent simpliciter hæreticam, si quis nunc ea profiteri contendat. Sunt humani quidam lapsus, quos alijs meritis con-

donat aequitas. Non enim omnis error hæresis est, ac quid faciat hereticum Augustinus existimat regulari quadam definitione comprehendi aut omnino non posse, aut difficilimè posse.

Tertulliano Hæresis est doctrina, quam quis arbitrio suo eligit, non traditam in Evangelio. Nobis enim, inquit, nihil eligere pro arbitrio licet, sed si quis aliud euangelion prædicauerit, anathema sit. Quæ definitio si valebit, omnia, quæ in libello tuo Possuine aduersus me defendenda suscipis dogmata, manifestissimæ Hæreses erunt. Vbi enim in Evangelio Christi & Apostolorum Missa absq; communicantibus celebranda mentio ulla? ubi in Missa corpus & sanguis Christi Deo à sacerdote offerri pro uiuis & mortuis iubetur? Ubi calycis usus Laicis prohibetur? Ubi cõiugio sacerdotibus interdicitur? ubi ad statuas et imagines aduolui, & homines mortuos inuocare docemur? An non his omnibus contraria Christus & Apostoli tradiderunt? an non prima & purior ecclesia aliquot seculis statuas & imagines non modo non adorauit, sed etiam ut ethnica Idola prorsus destituta ne tolerare quidem in templis uoluit? an non

Missa

Missæ venales & solitaria, primæ illi & Apostolica ecclesia fuerunt ignota? an non integri Sacramenti usus à Christo & Apostolis ecclesie traditus ab omnibus patribus religiose cõseruatus est? Quid de circumgestatione panis, ne quidem ab ipso P. P. Urbano, cùm festum corporis Christi institueret, mandata, dicam? Idem quod præceptorem meum Melanthonem alicubi dicere memini: Si iam reuiuiscerent Ambrosius & Augustinus, ut non dicam de Apostolis, & venirent ad hæc spectacula, in quibus longo ordine incedunt sacrificuli gestantes ligneas, argenteas, marmoreas statuas, deinde verò sequeretur Hierophantes gestans panem, viderentq; circumfusam multitudinem inuocare hunc panem, expauescerent, ac interrogarent ubi gentium essent, & quæ noua post suam ætatem Ethnicorum ceremoniæ nata essent. Non enim putarent se in loca ecclesie Christianæ venisse. Cùm verò audirent, Cœnam Domini in hunc morem conuersam esse, tum verò simul dolore atque indignatione exardescerent, et magno animi motu populum ad verum Sacramenti usum reuocarent, & de veris pietatis exercitijs monerent.

Tam tetros errores, euangelio Christi & Apo-
 B iij stolica

Stolica ecclesia testimonijs, aduersa fronte repugnantes, ad quos iudicandos & refutandos, non tam scientia, quam conscientia opus est: cum Posssevinus & Mylonius in hoc libello suo profiteantur: & fucosis sophismatum prestigijs tueri conentur: se ipsos potius Hereticos agnoscere ac emendare primum debebant, priusquam curiosè in alium inquirerent, adeoq; petulantè & procaciter non prouocati criminarentur.

Hæc conuicio omnium atrocissimo, quod libelli sui titulo Posssevinus præscripsit, opponere, quantum nunc quidem videbatur, initio volui.

Nunc ad Imposturarum ipsius, sic enim ipse loquitur, farraginem, oppositam. Orationi de ecclesijs Græciæ, refutandam accedo. Qua absoluta Myloni etiã criminationes, in epistola nominatim ad R. M. T. aduersus me accendendam præfixa, breuiter depellam.

Initio, inquit, in ipsa Græcia hodierno die non modo doctrinam & ritus Christianæ religionis, verum etiam ordinem & gradus Episcoporum sub Turcica tyrannide vigere ait. At paulò post Chytræus in Græcia et Asia fatetur esse ritum inuocandi beatissimam virginem Mariam & sanctos alios, & pias co-

rum imagines: fatetur plerosq̄, Basilij sententiam probare, quod iusti apud DEVM sint, qui appensa lance, plura in se bona opera q̄am peccata inueniant: fatetur Thomæ Aquinatis summam, à Græcis studiosè legi. Cum autem hac omnia conuelli à Lutheranis soleant: ecquid hac ad Lutheranismi comprobationem faciunt? quidnam hoc ponderis ad recentes hereses adstruendas habet? An non suo se gladio iugulat Chytraus, dum in Græcia vigere doctrinam ab antiquis temporibus ostendit, quæ cum heresibus Germanicis conueniat? Hactenus Posssevinus.

Respondeo autem nunquam mihi, ne per febrim quidem somnianti, in mentem venisse, quod Posssevinus in hac Oratione propositum mihi fuisse fingit, ut persuaderem imperitis, Græcorum religionem cum Lutherana prorsus conuenire: aut præsidia & firmamenta nostræ doctrinæ à recentibus Græcis peterem: aut Græcos in Lutheranorum confessionem vel aliorum qui ex Germania eam Patriarchæ Græcorum miserant, concessisse.

Simplicem & nudam Historiæ commemoratiōnem, & formam Græcarum ecclesiarum præsentem, siue

sue nostris, sue Pontificijs, sue aliarum gentium Christianarum institutis congrueret, adumbrare auditoribus volui.

Confirmationem verò & comprobationem nostræ Doctrinae, non à recentibus Græcis aut Latinis, non Possuini vel Mylonijs, sed ex summi Doctoris & seruatoris nostri Iesu CHRISTI & Apostolorum ipsius scriptis oraculis petimus, & primæ ac sincerioris ecclesiæ, Apostolorum temporibus vicina, testimonia adiungimus. Non igitur mea Orationis propositum seu scopum, quem subdole & sycophantice transponit & peruertit, sed laruam à se confictam Possuinus oppugnat, & toties in singulis paginis iterat, asseuerat, inculcat, quasi quod per se falsum est, crebro asseuerando verum fiat, ac mendacium esse desinat. si constanter idem ac subinde mentiaris.

Quod verò de Benedicta ac beatissima virgine Maria ac cæteris sanctis Dei amicis, Possuinus hoc loco intextit, fateamur eos eximio & singulari honore afficiendos, & grata mente ac voce, eorum fidem, confessionem, humilitatem, patientiam, labores, & benemerita erga ecclesiam, celebranda esse. Statuas autem & imagines Mariæ aliorumue sanctorum & Mari-

Mariam ac sanctos ipsos adorare, & auxilium ac liberationem in periculis, morbis, morte, abijs petere & expectare: id siue à Grecis, siue à latinis fiat, cum Norma Inuocationis aeterna, verbo Dei tradita, qua unum solum verum DEVM opitulatorem in arumnis inuocare iubet: & cum prima & puriore ecclesia Græca & Latina, Apostolorum ætati proxima, plane pugnare scimus. Quæ scriptura de hoc narravit, inquit Epiphanius, quis Prophetarum præcepit Hominem adorari, nedum mulierem. Est honoranda Maria, sed nec Maria neq; quisquam SANCTVS ADORETVR. Si enim Angelos adorari non vult, quantò magis Annæ filiam. An non Idolatricum est Statuas, humanas Imagines præ se ferentes, adorare &c.

Hoc antiquissima Græca ecclesiæ testimonium, quia cum Norma veritatis diuinæ congruit, sequentium seculorum consuetudini palam Idolatrica, siue in Græcis siue latinis templis seruetur, (neq; enim firmamenta & præsidia fidei nostræ à Græcis vel latinis, sed ex unica verbi & veritatis diuinæ Norma petimus) longè anteferendum esse, omnes sani faterentur. Nec te Possesine arbitror Thoma Aquinatis vestri do-

gma defensurum, qui Imaginem Christi, & crucem Christi, Adoratione latria (qua certè solius Dei propria est) adorandam esse docet. Sic ad Basilij laudes bonorum & malorum operum in DEI iudicio appendendas quod attinet, te quoq; sentire arbitror, magis cum Pauli doctrina Rom. 4 affirmante Abrahamum non ex operibus, sed fide, propter solum Christum, coram DEO iustificatum esse, congruere, quod alio loco idem Basilius inquit, Christum nobis factum esse sapientiam à Deo, iusticiam & sanctificationem, & redemptionem, sicut scriptum est, Qui gloriatur in Domino gloriatur. Hæc est enim perfecta & integra gloriatio in Deo, quando neq; propter iusticiam suam quisquam effertur, sed agnoscit sese indigere vera iusticia, fide autem SOLA in Christum iustificari. Quam postremam sententiam Victor Maslyiensis disticho complexus est: Credidit, & nuda fidei consensu SOLA, Plenam ad Iusticia & meriti reputata coronam est. Et Nazianzenus, Basilio ἰμὸν ἠφῶ.

οὐ νόμος, ἔ δεκάται μί, οὐκ ἔργματα καλὰ σώσει,
 Σὴ δὲ χάρις, οὐδ' οἶντος ἐμοὶ ζήσης βεβήλα,
 Ἦν μόνην δειλοῖσιν ἀναξ πόρος ἐλπίδ' ἀλιτρεῖς.

Non lex, non decima, benefacta nec ulla beabunt:

Tua

Tua verò Gratia, & misericordia mihi immundo stillet, Quam solam miseris peccatoribus spem salutis prabuisti. Ab hac doctrina sinceritate, Græcis ecclesijs primum à Paulo Apostolo tradita, cum recesserint posteriores: nulla in his articulis, fidei præsidia aut testimonia ab eis petimus, sed ad primos & limpidissimos Græcæ ecclesiæ, ab Apostolis erudita fontes. seu ad ipsa Pauli Apostoli scripta, Græcis ecclesijs missa, nostros auditores reuocamus, ac tantum abest, ut persuadere simplicibus, Lutheranam doctrinam cum Græcis ecclesijs congruere conemur, ut Refutatio Censura à Stanislao Socolouio vestro emissa, de qua tantopere Mylonius iactitat, iam publicè in lucem edatur. ut letis utriusq; partis scriptis, ultrò citroq; inter Patriarcham Græcum & Lutheranos quos nominas, commutatis: de re tota facilius indicari à pijs & candidis lectoribus & veritas illustrius conspici possit & retineri. Sed ad Posseuinum redeo.

Is secundo loco arrodit, quòd **M I S S A S**
PRIVATAS ABSQVE COMMUNICANTIBVS
CELEBRARI A GRÆCIS NON SOLERE
DIXI. Id. cum negare nullo modo audeat, rursus
 C ij priorem

riorem cramben reponit, Gracos, quibus tanquam patronis uti velit Chytraeus, superstitionis, Idolatriæ, & aliorum errorum paulò post ab eodem arguit. Non igitur patrocinio eorum iuuari Chytraeum posse, etiamsi Missas priuatas non celebrent. Atqui ad patrocinium Gracorum nunquam confugit Chytraeus. Historiam solummodo eius, quod apud Gracos fieri aut non fieri, Gracarum rerum periti norunt, recitauit, siue cum Pontificijs siue cum Lutheranis, vel alijs conueniat. Unde tamen, ex veteris & purioris ecclesie ritibus, aliquanto plus reliquum apud Gracos, quam in Pontificio regno, mansisse euidenter apparet.

Deinde, Gracos non omnes hoc facere, Possennus ait, in Corcyra, Creta, Chio, magna Gracia, Sicilia. Atqui non de Italia regione, quam ante Christi nati tempora magnam Graciam nominarunt: non de Sicilia nunc Hispaniæ regi: aut Insulis paucis Venetae aut Genuensi Reipublicæ subditis, vel aliouin Romani Pontificis Imperium ecclesiasticum agnoscentibus, sed de interiore & vera Gracia, Turcico Imperatori hoc tempore parente, & Byzantini patriarcha inspectioni subiecta, me locutum esse ipse intelligit.

Tertiò stupidè ignorari fingit, Nullam posse dici.

dici priuatam missam, qua pro toto Christi Domini corpore mystico celebretur. Nullas igitur preces & orationes priuatas dici posse Posssevinus disputabit, qua iuxta Christi praeceptum à nobis, priuatim, in cubiculo solis, ad Deum funduntur, quia pro toto Christi domini corpore mystico seu tota ecclesia fundantur. Atqui priuatas Missas ipse scis appellari, qua in angulis monasteriorum aut templorum, à solo sacrificulo, nullis, quibus sacramentum dispensetur, alijs presentibus, celebrantur. Has siue solitarias siue priuatas Missas appelles, non enim de nomine litigari necesse est, pugnare cum institutione & mandato Christi, iubentis, non solum sacerdotem benedicentem sacrificare aut edere, sed alios etiam Christi discipulos accipere et manducare: & Pauli Apostoli ordinationi ac totius primitiuae ecclesiae exemplo & testimonijs contrarias esse, adeo manifestum & Sole meridiano clarius est, ut multi etiam catholici, qua appellatione vobis tributa, memini prauidicare voluero, seu Pontifici & religionis patroni, qui non contra animi sententiam & propriam conscientiam agnitos errores & Idola defendunt, aperte id fateantur.

Celebre nomen ante 40. annos fuit Joannis Hofmeisteri

Carmelita, quem Carolus Imp. ipse, cum Petro Maluenda, ad colloquium Ratisbonense delegit. Is precatioes Missa declarans Rem ipsam clamare inquit, tam in Græca, quàm Latina ecclesia, non solum sacerdotem sacrificantem, sed & reliquos presbyteros, Diaconos, nec non & reliquam plebem, aut saltem plebis aliquam partem communicasse, quod quomodo cessauerit mirandum est, & ut bonus ille usus, in Ecclesiam reuocetur, laborandum.

Erasmum Roterodamum virum incomparabilem, & tot Romanis Pontificibus Leoni X. Adriano VI. Clementi VII. Paulo III. quorum aliqui publicis Diplomatum doctrinam & scripta illius comprobauerunt, carissimum: inter catholicos & orthodoxos doctores haud dubie tu quoque Possenine recensitis. At is ad Iulium Pflugium episcopum itidem catholicum, & Carolo V. Cesari catholico familiarum scribens, CHRISTVS inquit: in Sacramento Eucharistiae, est sub ratione cibi ac potus, ut summa cum animi puritate sumatur, non ut ostentetur, aut in ludis publicisq; pompis circumferatur, aut in equo circum arua vehatur. Id nequaquam est veteris exempli, sed in hoc multitudinis affectui, plus satis indultum

tum est, et paulò antè, SVNT QVI REQVIRANT IN
MISSA COMMVNIONEM. SIC FATEOR FVIT
A CHRISTO INSTITVTVM, ET OLIM ITA
CONSVEVIT OBSERVARI.

Hanc apertam & ingenuam veritatis confes-
sionem, doctissimus vir, & propter pietatis & modera-
tionis studium singulare, optimo Imp. et Romana ec-
clesia addictis, Ferdinando carus, Georgius Cassander
Brugensis, qui Colonia magnam vitæ partem inter
Pontificios actam finiuit: pluribus verbis repe-
titam, aliquot etiam Synodorum decretis con-
firmat.

Quod de privatis Missis protestantes querun-
tur, non omnino præter rationem est, si privata-
rum Missarum nomine intelligant eas Missas,
in quibus solus sacerdos confecta sacramenta parti-
cipat, nec ulla mysteriorum distributio fit. (Quæ
apertiore nomine solitaria missæ vocantur) quæ veteribus
quoque cum primum in Monasterijs quibusdam ino-
leuissent, improbatæ fuisse videntur, ut patet ex Cano-
ne quodam Concilij Nannetensis, in quo sacerdos solus
missam celebrare vetatur, absurdum enim esse, ut dicat,
Domi-

Dominus vobiscum, Sursum corda, aut gratias agimus Domino Deo nostro, cum nullus sit, qui respondeat, aut in Canone, et omnium circumstantium, cum nemo adsit: aut inuident ad orationem, cum dicit, Oremus, cum nullus sit qui secum oret. Itaque, concludit RITICVLOSAM ILLAM SUPERSTITIONEM, maxime à monasterijs Monachorum exterminandam esse. Itaque, iubentur pralati providere, ut presbyteri in cænobijs & in alijs ecclesijs, cooperatores habeant in celebratione Missarum.

Huic concilij Nannetensis decreto simile reperitur ex concilio Papiensi Cap. 132. *VT NULLVS PREIBYTERSOLVS MISSAM CELEBRARE PRAESUMAT*, quia ita nec verba Domini saluatoris, quibus mysteria corporis, & sanguinis suis discipulis celebranda contradidit, nec Apostoli Pauli documenta declarant, nec etiam in ipsis actibus enucleatum legitur, ita debere fieri ullo modo.

De his solitarijs Missis scribit Odo Cameracensis in Canonem, antiquitus eas in usu non fuisse, videlicet, cum nulla missa, sine collecta, hoc est, cætu aliquo unâ offerentium, & sacrificia participantium agerentur. Eum autem morem solitarias missas celebrandi, maxi-

maximè in monasterijs monachorum obtinuisse. solitarias autem Missas etiam habitas fuisse, quas sacerdos cum uno aliquo ministro celebrabat, idem Odo testatur.

Huc etiam pertinet, quod quidam antiquiores ecclesiasticorum officiorum interpretes, EAM SOLAM LEGITIMAM MISSAM ESSE FATEANTUR, CUI INTERSINT SACERDOTI RESPONDENTES, OFFERENTES, ATQUE COMMUNICANTES, quod ipsa precum in sacra actione compositio euidenter demonstrat, in qua actione offerentium & communicantium aperta fit mentio. Et alius quidam ecclesiasticarum rerum peritissimus scriptor, ante annos 500 ita scriptum reliquit, sciendum iuxta antiquos patres, quòd soli communicantes diuinis mysterijs interesse consueuerunt, unde & ante oblationem iuxta Canones iubeantur exire Catechumeni, & pœnitentes, videlicet qui nondum preparauerunt se ad communicandum.

Hoc quoque ipsa sacramentorum innuit confectio, in qua sacerdos, non pro sua solùm oblatione, & communicatione, sed & aliorum rogat, & maximè in oratione post communionem pro solis com-

D muni-

communicantibus orare videtur. Nec propriè communicatio dici potest, nisi plures de eodem sacrificio participent. Et quidem hunc antiquum esse Romanæ ecclesiæ morem doctissimi quique agnoscunt, quem etiam hodiè ecclesiæ Æthiopica diligenter & religiosè observat, ut confessio Fidei Æthiopum, quæ extat, perspicuè demonstrat.

Hæc catholicorum tuorum, & orthodoxorum ecclesiæ Romanæ doctorum testimonia, Possuine, an non suo te gladio iugulant, dum Christi & Apostolorum ordinationem, imò & synodorum canones mandare ostendunt, ne absq; communicantibus Missa celebrentur, nisi fortè hos quoque, quòd agnitam veritatem profiteri fuerint ausi, inter Hæreticos numeras, & Mendaces ac Impostores haberi voles, quibus à tot Romanis Pontificibus & Imperatoribus testimonium orthodoxæ veritatis & vitæ, ac morum integritatis eximia præbitum est.

At sacrificij Missæ plurimos alios participes, eadem hora & momento, alibi fieri, opponis, & Missæ vim non ex præsentia plurium sed ex Christi præsentia & oblatione pendere. At qui sacramenta in quantum sunt Sacramenta seu signa Gratia Dei efficacia, scis non

non prodesse alijs, nec fructum sacrificij Christi applicare alijs, qui ipsi ijs non utuntur, nec fidem propriam ad eorum perceptionem adferunt. Ut igitur pro alio baptizari, vel absolui, sic cœnam Domini pro alio accipere vel applicare nemo potest, sed propria cuiusq; fide & proprio usu sacramenti fit applicatio, ut disertè docent dicta: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Iustus fide SVA uiuet. Non profuit eis uerbum auditum non coniunctum cum fide audientium, multò minus sacramentorum usus prodest ijs, qui ipsi non utuntur, nec fidem ad usum eorum adferunt. Ita enim instituit Christus Eucharistiam, ut singuli eius participes, corpus & sanguinem Christi accipiant, manducant & bibant, & hac sumptione fidem Christi memoriam in suo pectore excitent, & se redemptionis per Christum factæ recordatione consolentur. Oblationis corporis & sanguinis Christi in Eucharistia per sacrificulum faciendæ, nullus apex uerborum institutionis Christi in Euangelistis et Paulo meminit.

Communionem autem plurium in legitima cœnæ celebratione necessariã esse, perspicuè uerba institutionis

D ij

Chri-

Christi iubentia plures accipere, manducare, bibere, & hoc in memoriam Christi facere: & Paulus communionem corporis Christi in Missa non spectando, sed panem frangendo, distribuendo fieri, testantur, quia omnes ex uno pane participamus.

Ac Possuinus ipse, in fine huius secunda impostura, ut sui semper similis sit, hoc est, pugnantia loquatur, in uniuersa ecclesia catholica, frequentissimos laicos, octauo quoque die, ne dicam quotidie solitos esse communicare. Ipsa igitur veritatis euidencia hanc confessionem Possuino quantumuis repugnantia exprimit, vere & recte me in illa Oratione scripsisse, de veteris & purioris ecclesia doctrina & ritibus apud Gracos reliquum esse, ut Missas priuatas seu solitarias absque communicantibus celebrare non soleant.

Tertium caput calumniarum Possuini est, quod scripserim nullam in Gracorum Canone SACRIFICII CORPORIS ET SANGVINIS CHRISTI, PRO REDEMPTIONE VIVORVM ET MORTVORVM OBLATI, mentionem fieri, sed λογικη λατρεία preces, gratiarum actiones &c. offerri.

At D. Basilius & Chrysostomus (ait Possuinus) in Liturgijs suis precantur, ut memor sit DEVS
omni

omnium dormientium in spe resurrectionis vitæ æternæ. Hinc triumphans Epiphonema seu Epinicion addit,
AN HIC NON FIT MENTIO SACRIFICII PRO
MORTUIS OBLATI.

Respondeo. Insigne puerilis sycophantica & ca-
uillationis frivola specimen, in hac Possenini collectio-
ne, et clausula triumphali video: Mentionem sacrificij
CORPORIS & Sanguinis Christi pro mortuis ex pur-
gatorio liberandis in Missa oblatis, in his Basilij &
Chrysostomi dictis ab eo allegatis, ut nec in toto Cano-
ne Missæ utriusq; nulla omnino quisquam vel Lynceis
oculis præditus viderit. Quæ enim hæc consecutio est.
Basilius in suo Canone meminit eorum, qui in fide &
spe resurrectionis & vitæ æternæ obdormierunt: & be-
nè eis precatur, ut in pace & luce vultus diuini qui-
escant. Ergò Basilius sacrificium corporis & sanguinis
Christi, in Missa, pro mortuis & ex igne purgatorio
liberandis, offert, & hanc oblationem eis prodesse ex o-
pere operato affirmat.

Vel, Chrysostomus in suo canone offert rationa-
lem cultum pro in fide requiescentibus, patriarchis,
Prophetis, Apostolis, præcipuè pro sanctissima, imma-
culata, super omnes benedicta, Domina nostra Dei

para, & semper virgine *Maria*. Ergò Chryso-
 stomus offert corpus & sanguinem Christi in Missa pro
 mortuis, seu in fide requiescentibus patriarchis, pro-
 phetis, Apostolis, virgine *Maria* ex igne purgatorio
 liberanda. An igitur cruciari adhuc apud inferos
 Igne purgatorio, vel gloria tenebris teneri, vel perfecta
 visione Dei carere *Mariam* virginem & Apostolos
 somniat, unde per sacrificium Missa liberandi sint.

Atqui Rationalis hic & incruentus cultus,
 quem Chrysostronus Deo offert, Sacrificium laudis et
 Gratiarum actionis est, pro collecta inde ab initio per
 Patres, Prophetas, Apostolos & propagata ecclesia, o-
 mnibusq; beneficijs, per Filium redemptorem ecclesia
 collatis. Hanc λογικὴν ἢ ἀδαμάκτων λατρείαν pro patribus,
 prophetis, *Maria* virgine in suo canone offert, quam
 ad corporis & sanguinis Christi sacrificium in Missa
 pro mortuis ex igne purgatorio liberandis: cuius in ca-
 none chrysostroni vetusto, vestigium nullum apparet,
 impudentissimè transferri omnibus cordatis ap-
 paret. Opponit enim Gracus Canon, exemplo Pauli
 Rom. 12. λογικὴν ἢ ἀδαμάκτων λατρείαν, Rationalem & in-
 cruentum cultum non modò brutarum pecudum san-
 guini, à Leuiticis Sacerdotibus fuso, sed etiam cere-
 monia-

monialibus hypocritarum ex opere operato se gratiam Deo ^{λατρείαν} exhibere fingentium sacrificijs, ac vult pralucere toti piorum, obedientia morali & omnibus nostris cultibus à DEO mandatis agnitionem voluntatis Dei bona in Euangelio reuelata, et veram fidem seu fiduciam mediatoris, propter quem solum nos & opera nostra Deo placemus, & ad hunc finem referri, non ut Gratiam Dei & salutem hoc opere operato mereamur, et bona ab eo velut emamus, sed ut obedientia et gratitudinis nostra testimonium Deo declaremus. Possevinus verò hoc loco, etiam commentitia D. Iacobi Missa, qua tamen solitarijs, mutis & angularibus, ut Germani vocant Pontificiorum Missis ex diametro repugnat: et Clementis constitutionum meminit quas nominatim & expresso decreto scit, non solum à Sexta Synodo in Trullo, verum etià ab ipsa ecclesia Romana, Dist 15. C. Sancta ecclesia Romana velut Apocrypha & catholicis vitanda rejici et improbari.

Dionysius verò, Arcopagites ab eo laudatus, nullam prorsus in ministerio synaxeos, seu Missarum ritibus, suo tempore usitatis, sacrificij corporis et sanguinis Christi pro vivis aut mortuis offerendi, mentionem facit, sed diuina munera ipse sumit et omnibus sumenda tradit:

nec Missam (vel sacrificium) sed communionem & Synaxin appellat. Nec pugnantis sunt, quod in canone Missa, Gracis à Basilio & Chrysostomo tradita, nullam sacrificij pro uiuis & mortuis mentionem fieri: & tamen nunc opiniones de applicatione sacrificij Missa ALICVBI, quam uocem non bono consilio Possenuus omisit, inoleuisse, ac ut in Papatu, Missas emi, dico.

Scitum uero inprimis Possenuo, ad sacrificium Missa pro uiuis & mortuis, ex purgatorio liberandis adstruendum uidetur, quod Passionis Domini oblationem mancam à nobis reddi fingit, si non uti profuit in cruce, ita etiamnum uiuis & mortuis prodesse dicatur. Quis uerò unquam negauit, omnes inde usq; ab initio mundi ad Deum conuersos & in uera agnitione & fide Christi propiciatorum mortuos, beneficio passionis Christi saluatos esse. Verum quid hac ad Missas, merita monachorum, & alia uiuentium suffragia, quibus in purgatorio mortuorum animabus, remissionem peccatorum uenialium quo ad culpam, & mortalium quo ad poenam, & satisfactionem peccatis debitam, confici fingitis.

Quis unquam in his ecclesijs docuit ociandum esse

esse, & inter cantharos perpetuo torpore viuendum, sola
 uero, nescio qua, demoniorum fide facinora quaq; de-
 lenda, nec ulla ratione pro uinis orandum & c. cuius
 impudentissima criminationis uanitas, cum omnibus
 uanissima esse appareat, refutatione indigna est.

Quod autem uerba Canonis Græci, τὰ οὐκ ἐν τῶν σῶν
 οὐκ ἐστὶν ἐλεησύναι, non ad eleemosynas, sed corporis et sangui-
 nis Christi pro uiuis & mortuis ex purgatorio libe-
 randis oblationem transferenda sint, duas rationes ad-
 fert, quia post consecrationem Eucharistiæ dicantur:
 & quia eleemosyna, non Deo, sed nobis offerantur,
 quarum utraq; uana est. Scit enim ipse, Græcos
 consecrationem inuocationi ex interuallo sequenti re-
 citationem uerborum Domini tribuere: & Basilij
 Canonem, post hac uerba, ΤῦΑ ΕΧ ΤΥΙΣ & c.
 panem & uinum ἀντίστοιχῶς τῆ ἀγίας σῶματ' & ἡ ἀγίατ' & nomi-
 nare, & petere ut hæc ἀντίστοιχα seu panem, ipsum hono-
 rificum corpus Domini Dei & saluatoris nostri Iesu
 Christi: quod autem est in calyce, ipsum sanguinem
 Dei & saluatoris nostri Iesu Christi, qui effusus est
 pro mundi uita, efficiat. Quibus uerbis demum conse-
 crationem perfici Græci existimant.

Eleemosynas uero imprimis DEO offerri, & sa-
 E crificia

crificia DEO grata & accepta esse, Pauli dicta, Ebr. 13. Philip. 4. & Christi in extremo iudicio sententia Matth. 25. tum proluxa concione Irenaeus de his ipsis eleemosynis in cœna Domini celebratione ad usus pauperum oblati, lib. 4. cap. 32. 33. demonstrat.

Ego verò non eleemosynas tantum, sed ^{λογισμὸν δακρυῶν} preces, Gratiarum actiones, laudes Dei, his verbis in Canone Graco offerri dixi, quod ex tota serie orationis perspicuum est. Nam post præfationem & Gratiarum actionem solennem, & recitata institutionis verba, addit Sacerdos, Memoriam igitur celebrantes salutarium Christi passionum, vivificæ crucis, sepulturae, resurrectionis, ascensionis etc. Tua ex tuis tibi offerimus, per omnia & in omnibus, Te laudamus, tibi benedicimus, tibi gratias agimus &c. Hæc perspicua Gratiarum actionis seu Eucharistici precum & laudum sacrificij, pro omnibus beneficijs Christi ecclesie donatis verba sunt, quæ ad eleemosynas etiam, quas pietatem & gratitudinem erga Deum suam testantes, pii ad cœnam Domini accessuri, in templis eo tempore offerebant, rectissime, accommodari manifestum est, Tua largitate nobis primum donata, etiam à pijs in usus pauperum oblata, offerimus, Tibi Gratias agentes pro omnibus tuis corporalibus & Spi-
ritualibus

ritualibus beneficijs, pro alimentis vita, pro donata nobis in salutem passione, resurrectione & ascensione filij tui, cuius beneficia omnia, per vsum panis & vini Eucharistici, quem corpus et sanguinem filij tui facis, omnibus fide sumētibus applicare et obsignare dignaris.

Certum est enim, de pane et vino, in vsum ministrorū et pauperū per populū ad altare Deo oblato, partem in vsum Eucharistia consecratā, et populo sumentis sacramentum, distributam esse: et de his populi oblationibus et sacrificijs, multas Missæ preces loqui, ex ipsis Missæ Pontificiæ propugnatoribus doctissimi nostra memoria fatentur, ac ut a superstitione & contemptu Canon Missæ vindicetur, opus esse sentiunt, priscum morem, in conuentu populi et collecta aliqua, eleemosynas, seu panem et vinum offerendi, reuocari. Hunc enim antiquissimū ecclesiæ morem fuisse notissimum est, inquit Cassander Quò pertinent Orationes illæ, quæ Secreta dicuntur, et prima pars Canonis, qua dona et munera populi et sacrificiū laudis, quod à circumstātibz offertur, Deo commendantur, ita, ut si orationibus his sua veritas constet, intelligi debeat, ea symbola panis et vini, quæ in Dominica mensa ad consecrationem proposita sunt, nomine populi esse oblata, & symbola esse sacra interioris sacrificij, quo se populus, et omnia sua Deo vouet & dedicat.

E ij Postea

Postea ad rectè intelligendum & Excusandum Canonem, ait necesse esse multiplicem vocabuli Sacrificij usurpationem, nouies ferè in Canone variatam obseruari. Ac primum in Canone, Doni nomine intelligi SACRIFICIUM POPVLI, quod consistat in (elemosynis seu) pane & vino, in quo duo rursum considerentur, Externa actio populi offerentis, & interior significatio, qua populus per fidem & deuotionem seipsum, & sua omnia Deo dedicat, sacrificium laudis Deo immolat, de quo in canone dicitur: ut accepta habeas hac dona Haëtenus Cassander. De λογική λατρεία in canone chrysoptomi paulo antè dixi.

Quale autem istius Oblationis genus sit, quod Rationabile & incruentum seu λογική ή αναιμακτο λατρεία in canone Chrysoptomi dicitur, Posseuinus ex variis illius appellationibus & epithetis, in Græca ecclesia vsuatis, intelligi vult. Quæ tamen omnia, nihil minus confirmant, quàm quod ipse sibi probandum proposuit, In Missa sacrificium corporis & sanguinis Christi, pro mortuis ex igne purgatorio liberandis Deo offerri.

λογική enim & αναιμακτο ή ψυσία, Rationale & incruentum sacrificium, non sola cæna Domini, in qua

qua sacrificij Christi, semel in cruce peracti, recordatio fit, sed tota piorum obedientia, pralucente vera agnitione Christi & fide facta, & ad hunc finem, ut Deus honore afficiatur, relata, nominatur: & sanguineis brutarum pecudum sacrificijs Leviticis, & ἀλόγους hypocritarum operibus, opponitur.

^{ιερα}, non cæna Domini tantum, sed omnes pij, imò etiam vasa, sacris usibus destinata, à Mose vocantur. Imò à Gracis Hieromonachi quidam perpetuò cælibes & calogeri seu καλοὶ καὶ ἱεροὶ postea à Posseni-
no ipso laudantur. Sed ex hoc epitheto non efficitur, sacrificium pro vivis & mortuis ex igne purgatorio liberandis in Missa offerri. ^{μυστήριον} sæpissimè Paulo Doctrina Evangelij de redemptione generis humani per Christum facta, cum ignota esset omnibus creaturis, diuinitus reuelata dicitur, nec uspiam ad cænam Domini in specie accommodatur: nisi in dicto 1. Cor. 4. Sic nos æstimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei, simul complecti ministerium Evangelij, baptismi & cænae Domini velis. Vt autem Doctrina Evangelij, non ideò sacrificium pro vivis & mortuis ex purgatorio redimendis haberi potest, quia ^{μυστήριον} Paulo subinde dicitur: ita nec Missæ sacrifi-

cium, ex hac appellatione à Græca ecclesia cœna Domini tributa, confirmari potest.

ἱεραρχίαν verò, seu sacram operationem, Nazianzeno cœnam perhiberi, quis miretur, cum Paulus se ἱεραρχίαν τὸ εὐαγγέλιον ἔδεξαι sacrificare Evangelion Dei, seu predicando ἔ docendo Evangelion, cultum Deo gratum prestare affirmet. At hac ad sacrificium Nissa pro mortuis ex igne purgatorio liberandis adstruendum, quid ponderis habent, vel quid omnino pertinent.

Sic τελετὴν ἀποτέλει ἔτελεθ' τελετῶν à Synesio et Dionysio nuncupari quid vetat, cum in Evangelio ἔ sacramentis, sacrificium Christi propiciatorium, pro salute generis humani semel in cruce peractum, quo omnium nostrum peccata perfectè expiata sunt, singulis fide accipientibus dispensetur ἔ applicetur, sicut Christus ipse hac voce τετέλεστο in cruce usus est, ut consummatum esse sacrificium ἱλαστικὸν ἔ impletas omnes de passione ἔ morte Christi Prophetias, ἔ finem esse dolorum Christi, ostenderet, ἔ Ebr. 10. Paulus, unica oblatione τετελείωκεν.

Apostolos in Actis cœnam Domini αἰγιαν προσφορὰν sanctam oblationem, vocare, in Biblijs, qua mihi hactenus videre contigit, nusquam inuenio, ἔ falsi crimen

men non hoc uno in loco solum à Possuino committitur, certum est. ἡ λειτουργία publici officij administrationem Græcis significare non dubium est. Sic Act. 13. Prophetas & Doctores Antiochiæ λειτουργίας id est, officium docendi & scripturam Propheticam interpretandi suum publicè administrantes, Lucas scribit, iussos esse Barnabam & Saulum separare. Verum quid hæc ad sacrificia Missæ pro mortuis ex igne purgatorio redimendis pertinent, cum ne cæna Domini quidem expressa ibi mentio fiat, tamen si simul administratam ab eis cænam esse, non negauerim. Chrysostomus certe λειτουργίας, eo loco simpliciter reddit κηρυξίαν predicantibus illis. Paulus magistratus politicos, ut Claudium & Neronem suo tempore Imperium summum tenentes, λειτουργίας Dei ministros Dei, seu publicum officium à Deo ordinatum administrantes nominat. At hos Missæ Sacrificulos fuisse, vel corpus & sanguinem Christi pro uiuis & mortuis Deo obtulisse ne Possuinus quidem affirmauerit. Qua igitur fronte, sacrificium missæ pro mortuis ex igne purgatorio liberandis, quod in Græco Canone nusquam offerri dixi, in Apostolorum actis confirmari ex vocabulo λειτουργίας ratiocinatur.

Quod ad Canones Apostolorum attinet: etsi scit
 Posse-

Possevinus ipse, C. Sacram Romanam ecclesiã dist. 15.
 eos, inter scripta Apocrypha, & Catholicis vitanda,
 recensere: tamen suo se gladio iugulare mauult, quã
 sacrificij mentionem Can. 3. factam prætermittere,
 cùm tamen Canon ab eo citatus, sententiam, de sacri-
 ficio corporis & sanguinis Christi, pro uiuis & de-
 functis Deo oblatis, oppugnet magis quã confirmet.
 Hac enim verba sunt canonis. Si quis Episcopus
 aut presbyter, præter ordinationem Domini, quã de
 sacrificio instituit, alia quãpiam, puta aut mel, aut lac,
 aut pro uino sicera, aut confecta quedam, aut aues,
 aut aliqua animalia, aut legumina supra altare ob-
 tulerit, ut, qui contra ordinationem Domini faciat,
 deponitor, excepto nouo frumento & uua opportuno
 tempore. Præterea licitum non esto aliud quidpiam
 admouere ad altare, quã oleum in candelabrum, et
 incensum oblationis tempore 4. Omnium aliorum
 pomorum primitiæ episcopo & presbyteris domum
 mittuntur, non super altare. Manifestum est au-
 tem, quòd Episcopus & presbyteri inter diaconos &
 reliquos clericos eas diuidunt.

Hac manifestum est non de sacrificio corporis &
 sanguinis Christi, Pontificio, sed de oblatione Panis,
 Vini

Vini, frugū, vuarum, olei, à populo olim in vsus pauperum et Clericorū facta, dici, ex quibus partem, in altari oblatam, Sacerdos consecrabit, sicut ex concilij Neocæsariensis etiā Can. 9. manifestum est. Presbyter lapsus ante ordinationem etc. oblata non consecret. Prius igitur oblata sunt ad altare, antequam in corpus et sanguinem Christi consecrarentur. At Pontificia corporis & sanguinis Christi pro viuis & defunctis oblatio sequitur consecrationem. Toto igitur genere alia est oblatio, de qua, consecrationem precedente, Concilium Neocæsariense loquitur, quam *πεσοποιούν* etiā Iustinianus appellat.

In primis verò fraudulentè & impudenter ad comprobandum Missa pro viuis et mortuis ex purgatorio redimendis sacrificium, Iustini martyris auctoritatem detorquet, cuius integra rituum cœna Domini eo tempore vsuatorum descriptio in Apologetico extat, ubi nullā syllabā sacrificij corporis & sanguinis Christi pro viuis & defunctis meminit.

Ad Tryphonem verò, ubi Malachia Propheeta vaticinium, de sacrificijs Christianorum, in omni loco offerendis, allegat, disertè inquit, Preces & Gratiarum actiones, solas esse perfectas & placentia DEO

sacrificia, quæ sola Christiani facienda acceperint, etiam cum alimento suo sicco & humido fruentes, passionis Christi recordantur, verba Græca illustriora sunt,
τὰς εὐχὰς αὐτῶν ἰστίαι καλεῖ. ὅτι ἰδίᾳ εἰς εὐχαρίαν & εὐχαριστίαν τὰ τῶν ἀγίων ὀνομάτων τέλει μόναι καὶ εὐαρεστοὶ εἰσι τῷ θεῷ ἰστίαι & αὐτὸς φησὶ ταῦτα γὰρ μόναι καὶ χριστιανοὶ παρελαθόν πινῆν, καὶ ἐπὶ ἀγαπήσει δὲ τοσούτους αὐτῶν ἑστῆαι καὶ ὑγρῆαι, ἐν ἧ καὶ τῷ πύθῳ, ὁ πάποις δὲ αὐτῶν ὁ γὰρ εἰς τὸ θεῶν, μεμνηται.

Et paulò antè. Per nomen primogeniti eius filij, veri Sacerdotes DEI sumus, sicut ipse Deus testificatur dicens, quòd in omni loco in gentibus sacrificia ipsi placentia & munda offerant. Non recipit autem ab ullo sacrificia DEVS nisi per sacerdotes suos. Omnes igitur, qui per nomen hoc sacrificia offerunt, quæ tradidit Iesus Christus super Eucharistia panis & calicis, quæ in omni loco terra sunt à Christianis, recipiens DEVS testificatur sibi placere. Ea verò, quæ à vobis, (Indeis) & vestris illis sacerdotibus (Leuiticis) sunt, auersatur dicens: Sacrificia vestra non accipiam & c. & postea. Nullum omnino est genus hominum, siue Barbarorum siue Græcorum, in quibus non per nomen crucifixi Iesu Christi PRECES & GRATIARVM ACTIONES patri & factori vniuersorum offeruntur.
Egregiam verò confirmationem sacrificij Missæ pro

pro viuis & mortuis, ex igne purgatorio redimendis. Vbi tota disputationis Iustini series ostendit, cum de Eucharisticis Precum & Gratiarum actionis sacrificijs, quæ in cœnæ Domini administratione solennes Deo in omnibus gentibus offeruntur, non à sacrificulis unctis & rasis, sed ab omnibus Christianis, quos Sacerdotij honore DEVS per filium suum summum sacerdotem dignatus est.

Has certationum fraudulentarum phaleras Possesine Theologotate, quibus populum Christianum & imperitam præcipue multitudinem decipere & fascinare moliris, (& qui velut probri loco Grammaticam alijs obijcis) Grammatici & Pædagoguli, sermonis et phrasæ Sacræ scripturæ, & Patrum ecclesiasticorum non prorsus ignari, quantumuis à vobis ex sublimi despecti ac sprete, agnoscunt, et, si non prorsus detrabere, certè retegere & alijs agnoscendas proponere possunt.

Quarta Possesini impostura exagitat, quòd INTEGRVM SACRAMENTVM, SEV VTRAMQVE SPECIEM, POPULO ETIAM A GRAECIS DISTRIBVI DIXI. Id cum verissimum, & mandato Christi, instituentis cœnam non pro Apostolis tantum, sed omnibus ecclesiæ ciuibus, quos Omnes ex calyce bibere

iubet: & Ordinationi Pauli ad Corinthios, quater mutatis verbis, præceptum de usu utriusq; speciei re-petentis, & omnium patrum scriptis consentaneum, & plurimis seculis etiam in Latina ecclesia usitatum, apud Græcos verò in hodiernum usq; diem prohiberi, Possuinus fateri cogatur: tamen imposturam et mendacium suum veritati certè & immotè affricat, quod aliquibus quadragesima diebus *νεογναστούποις* utantur. Nō enim firma et certa collectio est, si præsanctificatis vescatur, propterea eos una tantum specie uti solere, ac etiam si illis diebus quidam uterentur, tamen utriusq; speciei usum, à Christo institutum, populo NON PROHIBENT, sed toto reliquo anni tempore Plebi ministrant. Quare nihilominus verum manet, quod in Oratione mea scripsi, integrum Sacramentum seu utramq; speciem populo etiam à Græcis distribui.

Idq; ex suo præfenti domino & familiari, Ioanne Moscorum tyranno, cui pacem cum Stephano Polonia rege confecit Possuinus, coràm cognoscere potuit, cum Græcarum ecclesiarum ritus in Moscovia sequantur, utramq; Sacramenti partem coniunctim illic populo exhiberi. Sicut publicis literis ad Carolum V. Casarem, & omnes Imperij ordines, ante 27. annos

nos scriptis, quæ in multorum manibus sunt, *Mos* ipse testatur, dum se & ecclesias suas à societate Romana ecclesia, propter usum utriusq; speciei non excludendos esse prolixè disputat. Verum quid disputatione in re omnibus piè eruditis nota, opus est.

Fatentur ipsi Pontificiæ religionis scriptores aliqui, compertissimum esse, *V N I V E R S A L E M C H R I S T I E C C L E S I A M*, IN HUNC VSQVE DIEM, occidentalem verò seu Romanam mille amplius à CHRISTO annis, in solenni præsertim & ordinaria huius sacramenti dispensatione, utramq; panis & vini speciem, omnibus ecclesiæ Christi membris exhibuisse, id quod ex innumeris veterum scriptorum, tam Græcorum quàm Latinorum testimonijs manifestum sit, atq; ut ita facerent, inductos fuisse, primùm instituto exemploq; Christi, qui hoc sacramentum corporis & sanguinis sui, duobus hisce, panis & vini symbolis, discipulis suis fidelium communicantium personam representantibus præbuit, tum quia in sacramento sanguinis, peculiarem quandam virtutem & gratiam hoc vini Symbolo significatam esse credebant, tum ob rationes mysticas huius instituti, quæ à veteribus varè adducuntur, videlicet ad representandam memori-

ampassionis CHRISTI in oblatione corporis & effusione sanguinis iuxta illud Pauli: Quotiescumq; comederitis panem hunc, & calicem Domini biberitis, mortem Domini annunciate, donec veniat. Item, ad significandam integram refectionem, seu nutritionem, qua cibo & potu constat, quomodo CHRISTVS inquit: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, &c. Item ad designandam redemptionem & tuitionem corporis & animæ, ut corpus pro salute corporis, & sanguis, pro salute animæ, qua in sanguine est, dari intelligatur, ad significandum quoq; CHRISTVM utramq; naturam assumpsisse, corporis videlicet & animæ, ut utramq; redimeret.

Quare hac consuetudo in ecclesia quoq; Latina, mille amplius annis tenuit, ut tam populo quàm Clero, in celebratione Missarũ, post mysteriorũ consecrationem, seorsum corpus, et seorsum sanguis Domini praberetur.

Atq; ad effusionis periculum euitandum, in plerisq; locis calycibus (qui ministeriales vocabantur) argentea fistula inferebantur, postea tamen huius periculi metus effecit, ut intinctus in sanguinem Domini panis dominicus vulgo exhiberetur, qui mos huc usq; per Graciam & Armeniam obtinet, postea ad omissionem alterius speciei in aliquibus locis ventum est, sicut tamen ut in

utraq³ specie communicatio non prorsus abolita sit, sed in
 quibusdam locis, præsertim in Monasterijs retenta,
 idq³ usq³ ad annum amplius M. CCC. donec hæc con-
 suetudo in altera specie communicandi populi, totã eccle-
 siam Latinam penè inuasit. Quæ consuetudo, cum eam
 nonnulli ut sacrilegã et nefariã condemnarent, à Con-
 cilio Constantiensi et Basiliensi probata et sancita fuit,
 ita tamen, ut Bohemis, certis intercedentibus conditio-
 nibus et pactis, utriusq³ speciei usus cõcessus fuerit, neq³
 tamen hæc sanctione communionẽ utriusq³ speciei à po-
 pulo totã sublatã, sed ob certas et graues causas ad tẽpus
 intermissam, et suspensam voluerunt, sic ut alijs causis
 urgentibus eã restituere, et in usum reuocare ecclesiæ li-
 berum sit. Quare non temerè est, quod optimi quiq³ et
 iam catholicæ professionis in diuinorum et ecclesiastico-
 rum scriptorum lectione versati, & his, quas supra di-
 ximus, rationibus incitati, summo desiderio potiundi
 Domini calycis incenduntur, omnibusq³ modis con-
 tendunt, ut hoc salutare sacramentum sanguinis Chri-
 sti, unã cum Sacramento corporis, iuxta veterem &
 multis sæculis perpetuatã vniuersalis ecclesiæ consuetu-
 dinem, in usum reducatur, vel certè libertas, quæ duce-
 tis annis adhuc valuit, in vna vel utraq³ specie com-
 municandi restituatur.

Itaq³

Itaq; non modo nil Ecclesiasticae auctoritati contrarium: imò verò Ecclesiasticae paci, & unitati conueniens, & propè necessarium futurum puto, si vel illi, penes quos ecclesia gubernatio est, priscum hunc communicandi morem restituant, vel ecclesia, paulatim, quod citra grauem perturbationem fiat, ad eum, quem initiò habuerunt, longoq; tempore retinuerunt, morem redeant.

Nequeo sanè satis mirari Joannem Eccium, virum alioquin, insigni ingenio & memoria praeditum, qui in Apologia principum catholicorum scribat, se non meminisse legere, in ecclesia Romana Eucharistiam sub utraq; specie communicatam Laicis, nisi quòd argumentum sumi possit ex vita S. Laurentij. mirum? si non meminerit calicum ministerialium in ecclesia urbis Romana, quorum in libro Pontificali subimitur fit mentio, quos ita vocatos fuisse, quòd ex ijs populo sanguis Dominicus ministraretur, vel ex suo Caietano recognoscere potuisset. An ignotum esse potuit? quòd in Decretis quoq; legitur à Sotero Papa, in Coena Domini poenitentes, ad percipienda corporis & sanguinis Domini Sacramenta reconciliari? Quid? an non meminerat Gregorij Pontificis Romani (ut eius antecesso-

tecessores taceamus) qui in 4. Dialogorum scribit, Christi sanguinem, non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium fundi?

Et in Homilia Sabbati Paschalis apud populum differens: Quid sit, inquit, sanguis agni, non iam audiendo, sed bibendo didicistis? Quem morem Sanguinis Dominici porrigendi, & antiqua Sacramentaria D. Gregorij, & libellus ordinis Romani aperte testantur, & Romani Pontifices in solenni officio constanter semper retinuerunt, usque adeo, ut Martinus sanctus, etiam post tempora Constantiensis Synodi, in solenni Pascha officio, iuxta prescriptum ordinis Romani, uniuersum populum corpore & sanguine Domini communicasse, legatur.

Hæc cum ipsi scriptores Pontificij fateantur: Possesinus tamen impudentissimè frontem perfricans, eos, qui vrsere vrgentue petitionem vtriusq; speciei, nescire ait quid petant aut quid velint, nisi libertatem, quæ ex DEO non est. Iam dudum enim nullos episcopos aut sacerdotes legitimos, ideoq; nec ecclesiam habere. Scimus autem non tantum pios & optimos principes Ioannem electorem, Saxonie, Georgium marchionem Brandeb. & ceteros illis communi confessione

G

coniun-

coniunctos, & Sacerdotes eorum plerosque ab ordinarijs
 episcopis consecratos, usum utriusque speciei restituisse,
 verum etiam inuictissimum & optimum Imperatorem
 Ferdinandum, magno & ardenti studio ac zelo, peti-
 tionem utriusque speciei apud concilium Tridentinum,
 & Pontificem ipsum versasse: ac Urbanum Gurcen-
 sem episcopum, mandato optimi Imperatoris, hac una
 de causa Venetias profectum esse, ut Græca ecclesia mo-
 rem in distributione utriusque speciei, ex ipsis Græcis,
 qui magno numero illic negotiantur, & templum pro-
 prium habent, certò cognosceret. Tandem etiam insti-
 tit & versit Cesar Ferdinandus, ut tandem Pontifex
 Pius III. die xvj. Aprilis, potestatem in Austria &
 Bavaria Laicis utramque speciem Eucharistiæ distri-
 buendi, certis tamen conditionibus, concederet.

Antu igitur Possuine, hos omnes, qui petitionem
 utriusque speciei versere urgent, nesciuisse ais, aut ne-
 scire, quid petant, aut quid velint, nisi libertatem qua
 ex DEO non est? Si de Lutheranis, quos appellare sole-
 tis, vel Principibus vel populis solis loquerere, excusa-
 tionem apud tuæ farinae sycophantas facile inuenies.
 At sapientissimum & optimum Casarem Ferdinan-
 dum, cui eximia pietatis & orthodoxiæ catholica testi-
 monium,

monium, ipsi patres Tridentini solenne praeberunt, nesciuisse quid peteret, aut quid vellet, nisi libertatem, quae ex Deo non est, & nullos episcopos aut sacerdotes legitimos, ideoque nec ecclesiam habere, vereor ut tui ipsius socij laturi sint. An libertatem, quae ex Deo non est, quarere tibi Possuine videntur, qui integri sacramenti usum à DEO ipso institutum & mandatum, & in vniuersali Christi ecclesia, ut Cassander vester ipse testatur, in hunc usque diem, in Romana verò mille amplius à Christo annis conseruatum, sibi etiam restitui flagitant? Sed quia de utraque specie fusius te postremo loco acturum polliceris: ego etiam nunc ordine ad reliqua imposturarum, ut nominas, tuarum capita descendens, vberiore & neruosiore usus integri Sacramenti, seu utriusque speciei, atque etiam sequentis articuli de CONIVGIO Sacerdotum à te oppugnati Defensionem, à Philippo Melanthono olim, pie & eruditissimè scriptam, omnesque vestras Nanas perspicuè refutantem, postremo loco adiungam.

De quinta igitur impostura tua, insectante, quòd MARITOS à SACERDOTIO NON ARCERIA PVD GRAECOS, verissimè scripsi, breuissimè respondeo. Te ipsum, quod scripsi, verum esse, negare non posse.

Et si enim concedere velim, quod opponis, neminem Græcorum Sacerdotum post ordinationem ad nuptias accedere, aut mortua priore, alteram ab eo postea uxorem non duci, & episcopos interdum ex Hieromonachis electos perpetuo cælibes esse: tamen nihilominus verum & certissimum manet, quod scripsi, in Græcia ecclesijs maritos à sacerdotio non arceri.

Quod verò ad ipsum Sacerdotum coniugium attinet, quod totis decem paginis Posseuinus sibi hoc loco, omnibus veteratorum suarum sophisticarum nervis intensis, oppugnandum suscipit: Primum accipio conditionem, ab ipso propositam, ut non recentis fecis Græcorum, sed ipsiusmet Apostolicæ & primitivæ, vel adeò uniuersæ Græcæ ecclesiæ ante 700. annos testimonia & exempla de coniugio sacerdotum adferantur. Quæ verò illustriora Apostolicæ & primitivæ ecclesiæ Græcorum testimonia et exempla haberi possunt, quàm Apostolus Paulus ipse, Græcarum ecclesiarum in Creta et Epheso Episcopos iubens, in singulis oppidis presbyteros constituere

ΑΝΕΓΚΛΗΤΟΥΣ (qui non possint ob crimen aliquod legibus prohibitum in ius vocari) VNIVS VXORIS VIROS (non scortatores, aut adulteros polygamos, ut Indæi & ethnici eodem tempore pluribus iuncti erant, sed

sed maritos honestos) qui Liberos habeant fideles, non infames luxu aut contumaces.

1. Tim 3 Oportet episcopum sine crimine esse, vnius uxoris virum, sobrium modestum etc. liberos habentem obediētes cum omni grauitate. Diaconi similiter Uxores habeant graues, non maledicas, sobrias, fidas in omnibus. Diaconi sint VNIUS UXORIS VIRI, liberis suis rectè prasint & proprijs domibus.

Ad Corinthiorum ecclesiam itidem Gracam scribens Apostolus cap 7. Vnus quisq; propter Fornicationes (vitandas) uxorem suam habeat, & UNA quaq; proprium virum habeat, & postea virginibus & viduis, non præceptum aut legem certam præscribit, sed consulit vt sic maneant, non quod coram DEO remissionem peccatorum aut salutem aternam ampliozem, abstinentia à coniugio mereantur, sed propter præsentem necessitatem, seu multiplices molestias & arumnas coniugij vitandas, & quia cælibes, qui donum continentia habent, facilius iactationis & exilij miserias sustinere, & expeditius labores ministerij ecclesiastici obire, & quæ Domini sunt curare possunt. Hoc autem inquit Paulus, dico, vt quid vobis vtile

*sit (non coram Deo magis meritorium) ostendam:
 NON UT LAQUEVM (Legem aut vota, quibus
 constricti teneamini) VOBIS INIICIAM, non ut per
 meam traditionem aut vota, ulli homini, ullis sacer-
 dotibus vel Episcopis futuris, coniugium prohibeam.
 Id enim DOCTRINAM DAEMONIORVM alibi
 Paulus expresse nominat, sed tantum propter finem
 tilem, ut à multiplicibus coniugij, liberorum & rei do-
 mestica, curis ac erumnis coniugalibus liberi, rectius se
 animo tranquillo & vacuo totos studijs doctrine de
 DEO dedant, & ad officia ministerij expeditiores sint,
 si contineant, sin minus, nubere iubet. Honorabile
 enim CONIUGIVM IN OMNIBVS (etiam sacerdo-
 tibus est) & thorus coniugalis impollutus & castus
 est. Scortatores autem & adulteros Deus iudicabit.*

*Ex Apostolorum Canonibus, quatuor velut authen-
 ticos laudas Possuine, nihil citabo, nisi unicum quar-
 tum Canonem. Episcopus aut Presbyter, aut Diacono-
 nus uxorem suam praetextu religionis non abiecto: si
 abiicit, segregator à communione, si perseverat, depo-
 nitor. Hic certè Canon, Apostolica & primitiuæ eccle-
 sia testimonium, de coniugio sacerdotum honorabili,
 & sancto, admodum illustre continet, quod uniuersa
 eccle-*

ecclesia Græca, non ante septingentos tantum annos,
 (quem numerum tu mihi Possevino præscribis, quod
 recentes ab antiqua puritate ecclesia deflexerint) sed
 ante nongentos annos, in solenni Oecumenica Synodo
 Constantinopolitana VI in Trullo repetitum, denuò
 sancit & confirmavit. Cuius Oecumenica Synodi
 decretum in Iure Canonico etiam dist. xxxj. C. Quo-
 niam recitatur. Sed ex Græco fonte illustrius his ver-
 bis redditum est. Quoniam in Romana ecclesia, loco
 canonis traditum esse cognovimus, ut ij, qui digni ha-
 bendi sunt ordinatione Diaconi vel Presbyteri, profi-
 teantur, se deinceps cum uxoribus suis non congressu-
 ros: Nos sequentes veterem Canonem Apostolica &
 sincera ordinationis, legitimas sacrorum virorum co-
 habitationes coniugales, etiam ex hodierno die in po-
 sterum valere, ratas & firmas esse volumus. Nullo
 modo eorum cum uxoribus proprijs coniunctionem
 dissolventes, aut fraudantes eos consuetudine coniuga-
 li, qua conveniente tempore fiat.

Itaq; si quis dignus inveniatur Hypodiaconi, Di-
 aconi aut Presbyteri ordinatione, IS MINIME
 PROHIBENDVS EST HVNC GRADVM ASCEN-
 DERE, IDEO, QVOD CVM LEGITIMA VXORE COHABITET.

Nec:

Nec tempore ordinationis suae postuletur ab eo, ut profiteatur, quod abstinere velit aut debeat à legitimo congressu cum propria uxore, non autem indiscriminatim cum uxoribus suis coniunctionem habebunt, sed uicis sua tempore abstinebunt.

Si quis igitur presumpserit, contra Apostolicos Canones, Diaconos & sacerdotes post ordinationem consuetudine cum legitimis suis uxoribus priuare, deponatur, similiter & qui ordinantur, si uxores suas pretextu pietatis abijciant, excommunicentur.

Hec uniuersalis Synodi Constantinopolitanae VI. definitio, non solum, quod scripsi, in Ecclesijs Graecis maritos à Sacerdotio non arceri, uerissimum esse demonstrat, uerum etiam sophismatis illius, quo postea Possenus utitur, uanitatem, quo canonem Apostolorum, non de thoro seu cohabitatione, sed de cura uxorum, ut eis in monasterio uel alibi alimenta ministrentur, loqui fingit: perspicue refutat.

Præterea Apostolos ipsos Sacerdotum noui testamenti principes, ac in his Petrum Apostolorum principem, & Paulum, consuetudine coniugali usos esse, Ignatius

IGNATIUS discipulus Apostolorum, ad Philadel-
phenses scribens, ut de Clemente Alexandrino, & ali-
is taceam, testatur: & Canonem, doctrina Apostolica,
congruentem, addit, Si quis legitimam (Coniugum)
commixtionem & liberorum procreationem nominet
ἡρεσὴς καὶ μόλυσμα, corruptelam & inquisitionem seu
labem, talis Apostatam illum Draconem in se habi-
tantem fouet.

Hac Apostolica ac primitiua ecclesia Gracorum,
ad quam me prouocas, & antiquorum patrum scripta
cum legi, Possuine, tantum abest, quemadmodum
impudentissime fingis, ut me aliquando fidei catholicae
contraria docere agnoscens damnatum esse clamarem:
ut doctrinam Apostolicam in primitiua ecclesia pro-
pagatam, contra conscientiam à vobis allegari, imò
veteratoriè & flagitiosè corrumpi & aboleri eviden-
tissime cernam.

Tueris impudentissimum Syricij P P. Decretum,
quo Sacerdotibus coniugium ea etiam de causa prohi-
bendum decernitur, quod, qui secundum carnem vi-
uunt, Deo placere non possunt, cum carnis opera à Deo
damnata, Paulus non coniugium à Deo ipso manda-
tum & sancitum, sed scelera & flagitia, lege Dei pro-
hibit,

H
hibit,

hibita, qua auersatur Deus & pœnis presentibus & aternis punit, appellet, Galat. 5. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immundicia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitia, contentiones, emulationes, rixæ, dissensiones, sectæ inuidia, homicidia, ebrietates, comessationes & his similia. De quibus predico vobis, quòd qui talia faciunt, regnum DEI non hereditabunt.

¶ An tu, cum Siricio tuo, Possuine, inter hac carnis opera, ex hereditate regni cœlorum excludentia, coniugium Honorabile coram DEO, & thorum castum & impollutum accensere audes? An non Ignatius, Ioannis Euangelistæ discipulus, optat dignus in regno DEI inueniri, ut ad pedes illorum coniugium Abrahami, Isaaci, Iosephi, Esaiæ & aliorum Prophetarum, item Petri, Pauli & aliorum Apostolorum, locum habeat. An in Sacerdotibus, qui vnius uxoris viri sunt, non permanebit spiritus DEI in æternum, quia caro sunt? ut impuro ore blasphemas.

¶ Addis, facile me intellecturum, à tempore Apostolorum, quicumq; ob sanctitatem episcopi, aut sacerdotis in honore ab ecclesia habiti fuere, nunquam eos

eos uxores duxisse, aut si ante ordinationem duxerūt, ab earum postea consuetudine prorsus abstinuisse.

An verò non pudet te Possuine manifesta vanitatis, de qua ex vniuersa ecclesia historia redargui possis? Nam ut de Apostolis ipsis taceam, qui maritos honestos, uxorem & liberos habentes, eligi Episcopos & Diaconos iubent: an non in honore ob sanctitatem & doctrinam in ecclesia fuerunt, Hilarius Pictauorum Gallia episcopus & confessor, qui anno Christi 370. floruit? cui non progenies nocuit, non obstituit uxor Legitimo coniuncta thoro, non horruit illa Tempestate Deus thalamos, connubia, tadas. Sola erat in precio, quæ nunc incognita, virtus.

An non Polycrates Ephesi episcopus, ad Victorium, P. P. Romanum, septem ex parentibus suis per ordinem fuisse episcopos, quorum ipse octauus sit, commemorat? Quid de Spiridione Cypri Episcopo dicas, cuius sanctissimi viri puritatem, & ecclesiastici ordinis observationem exquisitam, in admiratione fuisse vetustas indicat? an non uxorem & liberos, & in his filiam Irenen habuit? nec tamen propterea coram DEO inferior fuit. Apud Eusebium Charemon
H ij episco-

episcopus Nilopolis cum grandæua coniuge in exilium profectus nusquam apparuisse scribitur, qui fortè, ut Enoch, viuis in cælum translatus est.

Honoratissimos in ecclesia episcopos, Basilium, & Nazianzenum, parentibus episcopis prognatos, & Gregorium Nyssa episcopum, Basilij fratrem, maritum fuisse, omnibus, qui historias legerunt, notum est. Omitto plurimos alios, quorum à P P. etiam scriptoribus nomina recensentur.

At post ordinationem episcopi ab uxorum consuetudine apud Græcos prorsus abstinerunt, inquit Possenuus. Quæ isthac impudentia est talia affirmare, cum vniuersalis Synodi Byzantine VI. decretum solenne prorsus contrarium extet.

In summo honore sui temporis, & admiratione totius posteritatis fuit SYNESIUS Cyrenaica episcopus, qui disertè testatur, se in episcopatu, non ut adulterum clam uxoris suæ consuetudine usurum, id enim minimè iustum esse, sed cupere se episcopum etiam, multos & bonos ex ea cultores Dei suscipere.

ἵπε ἱερά Θεοφίλε χάρη, γυνῶνα ἠπιδεδῶκε. Προαγορεύω τῶν αἰσίων
καὶ μαρτύρομαι, ὡς ἐγὼ πάντης, ἔπι ἀλλοτριώσεως καὶ ἁπώσεως, ἔπι ὡς
μοιχὸς αὐτῇ λάτρεα συνέσεσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἤκιστα εὐσεβὲς, τὸ δὲ ἤκιστα νόμι-
μον. ἀλλὰ βελήσεσθαι τε καὶ εὐζομεῖν συχνά μοι πᾶν καὶ χροῖα βουδῶν
παυδία. Extant

Extant etiam in ipsis Iuris Pontificij Canonibus Testimonia, qua Sacerdotes & Diaconos iam ordinatos consuetudine coniugali vsos declarant dist. 31. C. Aliter se orientalium traditio habet ecclesiarum, nam earum Sacerdotes, Diaconi & Subdiaconi in matrimonio copulantur.

Cumq; de Græcis ecclesijs præcipuè inter nos agatur: Id enim oppugnat Posseninus, quod maritos à Sacerdotio apud Græcos non arceri in Oratione mea scripsi: omisis occidentalibus, Græcas seu orientales Synodos ab ipso Possenino titulotenus citatas consideremus. Allegat concilium Ancyranum, quod manifestissimè testatur, etiam post ordinationem licuisse Diaconis matrimonia contrahere, qui licentiam ab episcopo habuerunt. Potuerunt itaq; episcopi dare facultatem ducendi uxores Diaconis iam ordinatis. Canon. X. Diaconi, quicumq; cum ordinantur, in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes velle se habere uxores, nec posse continere. hi postea si ad nuptias venerint, maneant in ministerio, propterea quòd his episcopus licentiam dederit.

Ex Niceno I. Canonem tertium allegat, in quo sancitur, Ne quis episcoporum, caterorumq; clerico-

rum, cum extraneis seu subintroductis mulieribus habitet. Has ille legitimas uxores seu coniuges intelligi vult, cum vel ex Chrysoftomi Sermonc ^{αὐτῶν τῶν ἐξωτερῶν} _{ἐπιμαρτυρητοῦς} constet, non uxores legitimo coniugio iuratas, sed contubernia mulierum non coniugarum hoc Canone prohiberi.

Interea nullius momenti apud Posseninum est, quod in presenti controuersia precipuum est, quod Historia ecclesiastica refert. In deliberationibus Synodi Nicenae visum fuisse aliquibus, introducere legem, ut Episcopi, & Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi, cum coniugibus, quas ante consecrationem duxerant, non dormirent. Surgentem autem in medio Paphnutium confessorem contradixisse, honorabiles confessum nuptias: & castitatem dixisse, concubitum cum propria coniuge. Suasit q̄, concilio, ne talem poneret legem, grauem asserens esse causam, qua aut ipsis aut eorum coniugibus occasio fornicationis existeret. Et hac quidem Paphnutius, licet nuptiarum esset inexpertus, exposuit. Synodus q̄, laudauit sententiam eius, & nihil ex hac parte sancit, sed hoc in vniuscuiusq̄ voluntate, non in necessitate dimisit.

Hoc insigne Synodi Nicenae testimonium, ut eludat &

dat & ecclesia eripiat Possennus, Socratem historia ecclesiastica scriptorem probatissimū, mendacij accusari à Gregorio Papa, ideoq; ecclesia catholica nunquam fuisse probatum ait. At locum illum Gregorij, si inspexeris lector, Possennū ipsum de Socrate mentiri deprehendes. Nullam enim mentionem Socratis à Gregorio fieri cernes, sed Sozomenum solum à sede Apostolica non recipi videbis in ijs, qua de Eudoxio & ipsius sectatoribus damnatis scribit, imò & Synodi Constantinopolitanae I. acta non recipi à sede Apostolica scribit, nisi qua contra Macedonium definita sunt. An vero propterea vera non erunt, quia Gregorius ea non recipit? Atqui de Eudoxio Ariano subdolo, cuius consilio postea Gothis, doctores fidei christiana ab Imp. petentibus. Ariani missi sunt, non Sozomenus solus, sed & Theodoretus & Socrates saepe meminerunt.

Lib. 6.
Epist. 31.

Etsi igitur aliquod hæc Gregorij epistola, in Sozomeni autoritate labefactanda, pondus haberet: tamen ad Socratem nihil pertinet, qui eandem de Pat. hnutio historiam recitat. Quòd si huic de Sozomeno Gregorij epistola tantum tribuit Possennus: an igitur proxime præcedentis epistola testimonium idem momentum habere volet? ubi fidenter affirmat Gregorius,

Lib. 10.
Cap. 11.

rius,

Auguſt.
Tom. 7.
fol. 83. riuſ, Quisquis ſe vniuerſalem epiſcopum vocat, vel
vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcur-
rere quia ſuperbiendo ſe cæteris præponit. Neq; enim
quisquam ſe Epiſcopum epiſcoporum conſtituit.

At Nouato fauerunt Socrates & Sozomenus.
Nunc igitur, ſi modò verum eſt quod obijcis, Hiſto-
ria rerum in eccleſia geſtarum, veriſimè ab eis ſcripta,
eam ob cauſam reiſcienda eſt. Euſebius ſignifer fuit
Ariane factionis, ideoq; ab Athanaſio etiam poſt
Nicenam Synodum paſſim traducitur. Num pro-
pterea fides hiſtorie illius eccleſiaſtica deroganda eſt.
Nullam igitur proſus hiſtoriam eccleſie Chriſtiane,
dignam fide, primis trecentis annis uſq; ad Conſtan-
tini tempora habebimus.

At præciſè aduerſatur hac Paphnutij hiſtoria,
tertio Concilij Niceni Canoni, cui tot patres ſanctiſſi-
mi ſubſcripſerunt? Reſpondeo nequaquam aduerſari.
Non enim prohibet tertius Canon (Ne quis epiſco-
porum cæterorumq; clericorum cum extraneis mulie-
ribus habitet) cohabitationem cum propria coniuge,
ſed contubernia mulierum non coniugatarum, ſeu ex-
tranearum, ut Ruſſinus vertit, quas ~~auaritas~~ nomi-
nauerunt, de quibus & multorum patrum orientis epi-
ſtola

stola ad Dionysium Pontificem Romanum de Paulo Samosatense, contubernium mulierum, quas ^{συνεσώκτους} Antiocheni appellant, (non uxores coniugatas, ut fingit Possennius) sacerdotibus permittente conqueritur, a quibus Nazianzenus etiam dehortatur.

Τὰς ἰσυνεσώκτους, ὡς δὴ φάσκουσιν ἅπαντες,
 οὐκ οἶδ' εἴτε γάμῳ δάσσομεν, εἴτ' ἀγάμεις
 Θήσομεν, εἴτε μέσοι τι φυλάξομεν. ἔ γ' ἐγὼ γε,
 καὶν με λέγῃτε κακῶς, τὸ πρᾶγμα ἐπαρτέσομαι.

Quales verò fuerint mulieres, Chrysostomus in Sermone ^{περὶ τῶν συνεσώκτους ἔχοντα} declarat. Sunt qui puellas inuuptas, aut viduas, sine nuptijs & concubitu discentes, domi perpetuò collocant, & ad extremam usq; senectam secum inclusas tenent, non liberorum procreandorum causa, neq; enim aiunt, se cum eis rem habere, neq; libidinis gratia, siquidem illas se dicunt incorruptas inuiolatasq; seruare. Non igitur legitimas uxores, Canon Nicenus, sed mulieres extraneas, seu subintroductas, seu non coniugarum contubernia, exceptis matre, sorore, amita &c. vitare iubet, ut manifesta impudentia sit, ad prohibendam coniugum propriarum cohabitationē verba Canonis detorquere.

At denuò instas Possennius, Paphnutium simul adiecisse, non esse permittendum, ut sacris ordinibus

initiati, postea ducerent: & antiquam ecclesie traditionem allegare. At multò antiquior & sacratiores est Traditio ipsius DEI Verbo ecclesie tradita, qua & in veteri testamento Sacerdotes, quibus quotidie sacrificium Deo offerendum erat, uxorem ducere iubet: & in nouo Testamento, uxorem & liberos habere episcopo & presbytero concedit, & honorabile coniugium in omnibus, (etiam sacerdotibus) & castitatem esse cum propria uxore consuetudinem coniugalem adfirmat.

Nec uniuersalem illam traditionem, de uxore post ordinationem non ducenda, fuisse, Concilij Ancyrani, quod circiter xx. annos Nicenum precessit, Canon X. docet, qui Diaconis, etiam post ordinationem, matrimonium contrahere concedit, cuius paulò antea verba recitauit.

Ea Synodus cum à te ipso nominatim citata sit, aliquid credo valere eius auctoritatem sine.

Quòd si GANGRENSSEM quoque Synodum, qua non longo interuallo Nicenam secuta est, citare tibi libuisset: multò illustriora veritatis testimonia aduersus *ὁμολογητόν* tuum Eustachium, qui Sacerdotum in coniugio uiuentium Benedictionem & communio-

nem

nem fugere tanquam abominationem iussit, reperisses. Ita enim Canone iiii. definit. Quicumq; discernit presbyterum coniugatum, quod propter coniugium non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit, & Cano. I. Si quis vituperat nuptias (sacerdotum vel alias) & dormientem, cum viro suo fidelem ac religiosam detestatur aut culpabilem existimat, velut quæ in regnum Dei introire non possit, anathema sit.

Sed in re manifesta pluribus verbis nihil opus est, cum iure diuino coniugium in veteri & nouo testamento Sacerdotibus permitti: tantum autem humanis legibus & episcoporum statutis prohiberi manifeste omnibus constet, & Pontificij scriptores, in quibus aliquid conscientia est, ipsi relaxari legem de cœlibatu optent, & fœdissimos fructus ac tetra & horrenda flagitia & scelera per legem de cœlibatu, sub prætextu puritatis, mundicie, castitatis, sanctimonie, in ecclesiam velut diluuium inuicta, deplorent. Nulla hic arcana reuelo, non ignota loquor, liceat vulgata per orbem referre, canit Mantuanus scriptor planè Catholicus & Carmelita monachus, quæ referre me sanè pudet.

Erasmus, quo neminem sapientia, doctrina & eloquentia laude celebriorem in Germania patronum Pontificij habuerunt, testatur, *NVS QVAM MINVS IN QVINATAM, MORVM INTEGRITATEM,* quàm apud coniugatos reperiri, ceteros sub umbra castitatis turpius libidinari, ac rogat, ne quis hic cogat esse disertum. Idem, plerosq; istorum, qui nunc continentiam profitentur, longè aliò spectare ait, nimirum ad ocium, ad culinam, ad tyrannidem, ad licentius turpiusq; peccandum, ad præbendas & dignitates, ad præposituras & abbatias. Quid autem mirum, si etate Augustini dicta sunt aliquot virgines sanctimoniales nupsisse, cum hoc seculo tot dicantur esse monasteria, quæ nihil aliud sunt quàm publica lupanaria, plura priuata, tum in his quæ maximè probata disciplina sunt, multò plures sint, quæ velum habent, quàm quæ virginitatem.

Meministi Possesine, quid Bauarica Historie scriptor catholicus Auentinus, de lege cælibatus ab Hellebrando P. P. clericis imposta, sub catholicis Principibus Bauaria scripserit, annis amplius mille post Christum natum Sacerdotes illa tempestate publicè uxores, sicuti ceteri Christiani, habuisse, liberos
pro-

procreasse &c. His cum connubio interdiceret Hildebrandus, maxima pars sub honesto Castimonia (Summa & decentissima puritatis Posseniniana) nomine, Stupra, incestus, adulteria, passim & impune committebant, & postea, Gratiissima hac (Lex de cœlibatu) fuit scortatoribus, quibus, pro una uxore sexcentas iam mulierculas licebat &c. (pudet enim me sequentia adscribere) sed plerisque, Episcopis, alijs eruditis, simplicibus, apertis atq; bonis, novum dogma, pestifera heresis quæ unquam Christianum conturbasset regnum, visa est, & Maximilianus I. Imperator Matthiæ Lango Gurcensi, Bavarie episcopo, Cardinali postea Saltzburgensi, falsè aliquando obiecit, Sacerdotes Laicis unam uxorem permittere, quam, qualibuscumq; moribus sit, nunquam dimittere liceat, Sacerdotes verò quocumq; velint habere, & dimittere cum velint, & alias ducere pro libidine.

Annon Pius II. Pontifex Romanus, ipse dixit, fuisse aliquas causas, cur Sacerdotibus adimeretur coniugium, sed multò maiores causas esse, cur restituendum sit. Et alius. Ex nimis rigida & intempestiva huius constitutionis (de cœlibatu sacerdotum) exactione, gravissima & abominanda in ecclesia scandala

I iij extitisse

extitisse videmus: nam causa illa, quibus maiores ad
 cōstitutionem hanc faciendam inductos esse diximus,
 non solum hodie cessarunt, sed etiam in contrarium
 sunt conuersa, nam primum videmus hoc decreto usq;
 adeo castitatem & continentiam in clero non confr-
 mari, ut per illud ad omne libidinis & flagitij genus,
 fenestra aperta esse videatur. Item usq; adeo non
 refrenatam in clero auaritiam, ut etiam frena ma-
 gis laxata videantur, tum res in plerisq; sacerdotibus
 ita comparatae sunt, ut coniugum piarum consortio
 non modò ad functiones ecclesiasticas obeundas non
 impediuntur, sed etiam ad earum procuracionem ad-
 iuuantur ab eis: Quemadmodum de patre suo Grego-
 rio & matre Nomia Gregorius Nazianzenus te-
 statur, sunt & contrà pleriq; cœlibes, qui usq; adeo
 cœlibatu suo, ad ea, quæ Dei sunt expeditius curan-
 da, non incitentur, ut etiam contrà curis huius seculi
 supra reliquos homines immergantur, & obruantur.
 Ad ea igitur incommoda & scandala euitanda &
 tollenda, restat primum ut in posterum ordinandis hoc
 statutum relaxetur, & more veteris ecclesie, & huc
 usq; Orientalium Ecclesiarum, honesti quoq; mariti ad
 ecclesie ministerium admittantur, & extra tempus
 mini-

ministerij, familiaritate quoque suarum coniugum, uti permittantur, iuxta Canonem sextæ Synodi generalis, quo decernitur, nullo modo legitimas Diaconorum & Presbyterorum nuptias esse dissoluendas, nec ante ordinationem ad profitendam castitatem esse cōpellendos.

Nec audiendus est novus quidam in ecclesia dogmatistes, qui vnus contra omnium veterum, & recentium ecclesiasticorum scriptorum sententiam, cœlibatum ordini sacro ^{gravidus}, hoc est, substantialiter & lege diuina adiunctum esse contendit, nec esse in potestate Pontificis nec ecclesie, ut coniugij vsum sacerdotibus permittant, non magis, quam furandi aut latrocinandi, atque eo modo vniuersam ecclesiam tam Orientalem quam Occidentalem violati diuini iuris accusat: illam, quod coniugium in Sacerdotibus hactenus obseruari: hęc, quod eam recte facere iudicari. Caietanus certè Cardinalis, Ordinem non esse impedimentum matrimonij fatetur, & Innocētius Papa ipse in C placet, de conuersione coniugatorum ait, Matrimonium iure diuino non prohibere susceptionem sacrorum ordinum: sed tantum ex constitutione ecclesie. Imò etiam post consecrationem sacerdotem posse contrahere matrimonium, nisi ecclesia statuto hoc prohibitum esset.

Franciscus
Turrianus
seu Torren-
sis, lib. 2. de
dogmaticis
Charact-
ribus.

Qua

Quæ autem autoritas talis statuti esse potest? quod legi DEI, sacerdotibus in veteri & nouo testamento coniugium permittenti, quod expressis Canonibus Apostolorum j. Timoth. iij. Tit. j. & alibi: quod primitiua ecclesia testimonijs, quod vetustissimarum Synodorum, Nicena, Gangrensis & Sexti vniuersalis Concilij Constantinopolitani, & tot piorum, sapientum & doctorum iudicijs repugnat.

Sexta Posseniini impostura traducit, quod Chrysostomi Liturgiam, Oblationem corporis & sanguinis Christi, pro animabus ex igne purgatorio liberandis, nullam facere adfirmo. Corradit igitur ex alijs Chrysostomi operibus dicta, quæ memoriam mortuorum & Orationes pro mortuis offerri precipiunt. Non defatigemur, inquit Chrysostomus, preces pro mortuis offerendo. Communis totius orbis victima preces sunt. Ergo Chrysostomus oblationem pro animabus defunctorum Deo offert.

Atqui scis Posseniine non de sacrificio precum, sed de ceremoniali sacrificio corporis & sanguinis Christi, quod Missa proprium esse vultis, an pro viujs & defunctis ex purgatorio liberandis in Chrysostomi Liturgia offeratur, inter nos disceptari. Scimus veteres loqui

loqui de Oratione pro mortuis (inquit Apologia Conf. August.) sed applicationem Cœna Domini pro mortuis ex opere operato improbamus. Quam ex Chrysostomo nunquam probabis. Scimus oblationes ciborum & aliorum munerum, ad usus pauperum & clericorum, olim in exequijs mortuorum & Anniversarijs fieri solitas, nec celebrationem & usum Cœna Domini, cognatis defuncti olim in funeribus consuetum (unde Oblationis & Missæ pro defunctis nomina & ritus primum orti sunt) quisquam prohibet.

Sed Cœnam Domini pro animabus mortuorum ex Purgatorio liberandis applicare, vel hac opinione pro mortuis orare, quasi nunc in Purgatorio igne crucientur unde nostris precibus & sacrificijs redimendi sint, id etiamsi à Chrysostomo diceretur: tamen clarissimis verbi divini testimonijs, quæ animas piorum hinc discedentes rectè in sinum Abrahe, seu Paradisum, seu vitam aternam, non in cruciatibus purgatorij venire, nec post mortem ullum indulgentiæ ac satisfactionis pro peccatis, per nostra vel aliorum opera exoluenda locum esse docent, aduersa fronte repugnare alibi demonstratur. Luc. xxiiij. Hodie mecum eris in Paradiso. Sapient. iij. Iustorum anima in manu Dei

K sunt,

sunt, & non tanget eas tormentum mortis, sed sunt in pace. ij. Cor. v. Reportabit unusquisq, iuxta id quod fecit in corpore. Galat. vj. Unusquisq, proprium onus portabit. Quidquid enim seminaverit homo hoc & metet, sicut Matth. xxv. in sententia extremi iudicij commemorantur opera, non qua alij viuentes pro defunctis fecerunt, vel ipsi post mortem in Purgatorio passi sint, sed qua credentes in Christum benedictum, & proximo egenti benefacientes, ipsi in hac vita praestiterunt. Ebre. ix. Statutum est hominibus semel mori, postea iudicium. Nam post anima a corpore excessum, statim fit bonorum & malorum distinctio, inquit Iustinus Quast. lxxv. Ducuntur enim ad loca, qua eis digna sunt ab Angelis, bonorum quidem in Paradisum, improborum vero ad inferorum loca. Eccle. xj. In quemcumq, locum ceciderit arbor, in eo permanebit. Hac verba interpretans D. Ieronymus addit, Mortis tempestate submersus, quasi lignum, ubicumq, cecideris, ibi iugiter manebis, siue te rigidum & truem, siue clementem & misericordem ultimum inuenerit tempus.

Cumq, alioquin sacrificij aut Orationis promortuis in tota veteris & noui testamenti scriptura Canonica.

nonica, nec mandatum ullum, nec doctrina, nec promissio, nec exemplum in tot funerum historiis extet: tutissimum est in uniuersum eam omitti. Nam quod sine scripturae autoritate dicitur, eadem facilitate contemnitur qua recipitur. Et quò euaserint tandem, licet non mala pietatis specie initio suscepta Orationes & Oblationes pro defunctis: tetra superstitiones & abusus idolatrici secuti testantur.

Nam quod ad unicum ij. Maccab. xij. capituli exemplum attinet: manifestum est, non modò librum esse apocryphum, ex quo nulla ad ecclesiasticorum dogmatum autoritatem confirmandam testimonia depromi possint: verum etiam exemplum illud cum regula uerbi diuini perpetua & immota ex diametro pugnare, dum ex opere operato, peccata intersectorum, qui sine pœnitentia decesserant, sacrificio expiari posse cogitat. Quod ne Pontificij quidem ipsi probare audent.

Nec in Græco fonte sit expressis uerbis mentio sacrificij pro mortuis, sed tantum misisse 2000. drachmas Maccabeus, καταργησεν τὰς ἀμαρτίας dicitur. Nec ulla eo ipso in loco, uel unicâ syllabâ, Ignis Purgatorij

torij vel cruciatuum, ex quibus ante resurrectionem suffragijs uiuentium liberari possint, sed tantum resurrectionis mentio fit, in qua bis mille istos Iudaeos, qui in sua impietate interfecti fuerant, sacrificio pro peccato expiatis, cum ceteris pijs consistere & saluari posse, sine ullo uerbi Dei testimonio ratiocinantur, si tamen non tota illa narratio commentitia est, cuius nec j. Maccab. v. eandem historiam recitans, nec Iosephus, ullo uerbulo meminerunt.

Longam postea Dionysij, quem Areopagitam uocant, laudationem Possesinus, Erasmo, hominibus Grammatico quam Theologo, ipse ^{Ἱερολογίταις} opponit, & sanctam Romanam catholicam ecclesiam, ritus Apostolorum à Dionysio descriptos inter medias hereses retinere iactitat: cum nullum, ne quidem in Missa seu synaxeos Dionysij ritibus, sacrificij corporis & sanguinis Christi, pro uiuis & defunctis uestigium monstrare possit, ne dum in unctione & exequijs defunctorum, ubi Dionysius, Oleo sacro, non agrotos adhuc uiuentes, ut Pontificij, sed iam mortuos ungit, & Orationem pro mortuis fundit, quae in Vigiliis deinde translata est, ut DEVS defuncto propitius sit, cumq; in lumine & regione uiuentium in
suis

sinu Abraha, Isaac & Jacob collocet &c. Cui Orationi epiphonema Possennius adiiciens. Nullum ne ergo inquit, Chytræ, Oblationis pro mortuis hinc vestigium cernis?

Ego verò applicationis Cœna Domini pro mortuis, & oblationis corporis & sanguinis Christi in Missa, pro animabus ex igne Purgatorio liberandis, nullum in hac Dionysij precatione, nec ullis alijs ipsius scriptis, vestigium ab ullo etiam Lynceo cerni posse, adfirmo.

Quod verò ad Orationes pro mortuis attinet: has scimus veteres, non velut satisfactiones pro peccatis mortuorum, aut redemptiones animarum ex pœnis Purgatorij surpassasse, sed ut superstitēs, & lugentes, fidem suam de beata requie & salute piè defunctorum & condonatione reliquiarum peccati, quas in carne circumtulerunt, confirmarent, & promissiones de remissione peccatorum, & beata conditione & statu animarum sibi arctius infigerent & applicarent, & promissionum illarum cogitatione se erudirent & consolarentur, & se defunctorum desiderio, verè & ex animo affici, & benè ipsis velle, ac beata omnia precari declararent, sicut ex Dionysij

Hierarchia Ecclesiastica cap. vij. verbis perspicuum
 est, quibus precatur sacerdos diuinam clementiam, ut
 cuncta dimittat per infirmitatem humanam admissa
 peccata defuncto, eumq; in luce statuatur & regione vi-
 uorum, in sinibus Abraha Isaac & Iacob, in loco
 unde aufugit dolor & tristitia & gemitus. At
 fortasse inquires (ad huc verba Dionysij recenseo) te
 ambigere, cuius rei gratia presul diuinam prece-
 tur clementiam defuncto peccatorum veniam postu-
 lans, equalem sanctis ac lucidissimam sortem.
 Si enim eorum, quae in vita gessit, bonorum, aut
 malorum à diuina iustitia percipiet premia, per-
 fecit autem actiones suas in vita ista defunctus:
 quanam hunc oratio presulis ad aliam (prater il-
 lam quam meruit: vita hic acta respondentem)
 transferet requiem? Non ignoro quidem & ego
 diuinis eloquijs accedens: singulis reddendam pro
 meritis sortem, conclusit enim, inquit, apud se, &
 referet unusquisque ea quae per corpus gessit, siue
 bonum siue malum. Quod autem & iustorum
 preces etiam in vita ista & nedum post mortem,
 ijs solis prosunt qui digni sunt: scriptura nos edocet
 sacrosancta traditio. Quid enim Sauli profuit Sa-
 muelis

muelis oratio: *Quid Hebraeorum iuuit plebem, prophetica interpellatio? Huic obiectioni postea Dionysius respondens, ait, Venerandus antistes de scripturis diuinitus traditis didicit, ut ijs, qui pie vixerunt, iucundissima diuinaque vita pro merito redditur, non recordante diuina bonitate per summam clementiam maculas, quae illis ex humana infirmitate adhaeserunt, nullus enim est mundus à labe. Ista quidem nouit Pontifex promissa à sanctis eloquijs: PETIT AVTÈM EA FIERI, DONARI QVÈ EIS, QVI PIE VIXERVNT, PRAEMIA SACRA: SIMVL QVOQVE SE IPSVM AD IMITATIONES DEI BENIGNIVS FORMANS, & aliorum dona quasi proprias expetens gratias, nec ignorans veras repromissiones futuras. Praesentibus etiam aperte demonstrat, quòd (quae ab eo sacro iure postulantur) omnino illi consequentur, qui in vita diuina consummati sunt. Postulat itaq; sanctus Antistes quae sunt promissa diuinitus, atq; accepta Deo, & quae largienda non ambigit, & praesentibus aperte insinuat quibus bonis donandi sunt sancti. Haecenus Dionysius. In hanc sententiam, factas pro mortuis preces, non ut ex*

Igne

Igne Purgatorio liberentur, sed ut superstites & lu-
 gentes fidem suam de beata requie & salute piè defun-
 ctorum confirment, & promissiones remissionis pecca-
 torum & vita aterna sibi applicent, & se mortuo be-
 neuelle, & omnia bona optare declarent: *Apologia*
 etiam *Confess.* Aug. non improbari ait. *Quis enim*
non benè precetur amicis mortuis, ac ut Deus ipsis
propicius & clemens sit, ex animo optet? Sed nostris
precationibus & sacrificijs ex igne purgatorio mor-
tuos liberandos esse, nusquam sacra scriptura prae-
cipit. Cum igitur nec promissio, nec exemplum in sa-
cra scriptura ullum de Oratione pro mortuis extet:
nullum esse articulum fidei, aut cultum Dei necessa-
rium, manifestum est.

PYRGATORII verò Ignis apud inferos, pec-
 catorum labes post hanc vitam exurentis dogma, ex
 Platonis *Gorgia*, & *Phadone*, & Poëtarum figmen-
 tis ethnicis, ab Origene primùm in ecclesiam Christi
 inuectum, & apparitionibus spirituum ac spectris
 postea confirmatum & auctum esse, omnibus constat.
 Manifesta autem Regula & principia fidei Chri-
 stiana sunt, Non à mortuis veritatem. Ad legem
 magis & testimonium: Quòd si non dixerint iuxta
 verbum

verbum hoc, non erit eis matutina lux. & frustra colunt me mandatis hominum. Ignis verò Purgatorij apud inferos peccata expiantis, nullum in tota veteris & noui Testamenti scriptura Canonica, vel testimonium expressum, vel exemplum extat, tametsi creberrima mortis & sepultura defunctorum mentio, in tota Patrum, Prophetarum & Apostolorum historia fiat. Sed de Purgatorio post mortem, & de sacrificijs ac precibus ex Igne Purgatorio defunctos releuantibus, in Moyse etiam prolixè & scrupulosè omnia sacrificiorum genera enumerante, syllaba nulla comperet. Quod autem sine scriptura autoritate dicitur: eadem facilitate contemnitur, qua recipitur, ut Hieronymi verbis utar.

Quod verò ad Græcos attinet, à quibus, Eos, qui in fine vitæ primùm ad Deum conuersi sunt, alio loco media conditione inter beatos & damnatos collocari dixi, vnde eos eleemosynis & precationibus viuorum liberari sentiant: sed tamen hunc locum IGNEM Purgatorium non appellare: verbotenus ferè hanc totam sententiam ex Actis Synodi Ferrariensis & Florentinae, cui unà cum Imperatore Palæologo, Patriarcha Græcorum Iosephus, & Episcopi

L

Græcarum

Græcarum Ecclesiarum præcipui interfuerunt, descripsi, ubi in publica Synodi. disputatione Græci de Purgatorio sententiam suam declarantes, post expositionem loci 1. Cor. 3 non de igne purgatorio sed æterno, addunt. Nos enim (Græci) PURGATORIUM, NON IGNEM, sed obscurum quendam locum & laborum plenum esse censemus, in quo quidem existentes animæ, lumine diuino priuantur, donec coadiuante Ecclesia expientur & liberentur. Hæc cum ex ipsius Græcæ Ecclesiæ, Confessionē suam in Florentina Synodo publicè per legatos edentis ore descripta sint: tamen mendacium esse, Posseuinus mendaci ore clamat, quòd scripsi, locum hunc Purgatorium, IGNEM à Græcis non appellari.

Acta igitur Generalis 8. Synodi Græcorum et Latinorum Florentina, quam Pontificij sic appellant, ex quibus hæc descripta sunt, mendacij arguat, non me, qui nihil de dogmatis Purgatorij veritate aut falsitate in ea oratione disputans, nec Græcis aut Pontificis aut Lutheranis quidquam præiudicans, nudam ac simplicem præsentis doctrinæ ac fidei Ecclesiarum Græcarum historiam recito.

Nihil de Apologia Græcorum in Basiliensi Synodo

odo exhibita, qua expresse ignem purgatoriu refutat, dicam.

In ipsis Florentina Synodi literis unionis Græcorum et Latinorum, quas Posssevinus allegat, nō IGNI S, sed pœna purgatoria in genere nominantur.

At illas ipsas unionis literas, post Iosephi Patriarchæ Græcorum mortem, Florentia erectas, à quibusdam in ipsa Synodo reclamantibus Græcis Episcopis nunquam comprobatas, & postea reuersis domum legatis publico decreto à Græcis reiectas et damnatas esse, omnibus notum est.

Citas Maximum et Ioannem Damascenum, cuius nomine extantem orationem de Defunctis si probas, impios etiam Idolatræ ac ethnicos, sine agnitione & fide Christi & sine ulla pœnitentia mortuos, liberari ex igne purgatorio, precib. et alijs bonis operibus posse docebis. Affirmat enim Damascenus tuus, Traiano Cesari ethnico, veniam peccatorum, ad preces Gregorij, aliquot post mortem illius seculis à Deo donatam esse: adfirmat Falconillam ethnicam & in gentili impietate mortuam nescio cuius martyris precibus saluatam. Narrat Macarium pro mortuis precantem, ex arido cranio, cui sermonem veritatis Deus inspirarit, de statu defunctoru multa didicisse. Has fabulas si pro articulis fidei, quia in oratione

Damasceni de defunctis recensentur, tueri voles: non mirum est, ignem etiam purgatorium, illius auctoritate à te defendi.

Sed in libris de Orthodoxa Fide Damasceni, quibus uniuersa Theologia summam complecti voluit, nullum de igne purgatorio apicem reperio: sicut nec inter Gregorij Nysseni opera, qua ego Colonia edita habeo, ea qua citas haecenus inuenio. Nec ex Nysseno, sed Prophetarum, Christi & Apostolorum doctrina, confirmationes dogmatum petendas esse scio.

Ex Theodoretò erasum esse in Gracia locum de purgatorio coniectas. Cur non similibus & grauioribus coniecturis, multa à monachis latinis supposita in veteribus inserta esse dicis? Miram enim audaciam & impudentiam fuisse describentium veteres libros constat, qui ut imponerent indoctis, multa de suo, cum autoribus pugnantia adscripserunt.

Dionysij verò Areopagita, ut nominas testimonium à te laudatum, & paulò antè à me integrè recitatum, quid quaeso ad Ignem tuum purgatorium fouendum, ponderis habere potest? Cuius ne scintilla quidem elici, ex citata Dionysij precatìone & omnibus illius scriptis potest.

Quod

Quod ad Lutherum attinet, quis nescit initio disputationis de Indulgentijs, eum, non modo purgatorium, sed etiam Romani Pontificis primatum, & alias eius temporis publicas persuasiones, non impugnasse, donec paulatim illustrata certaminibus vera doctrina luce, ut plurimos alios, ita hunc quoque, de cruciatibus & pœnis piè defunctorum apud inferos errorem refutavit.

Septima Possuini Impostura prolixè exagitat, quòd Inuocationem hominum mortuorum & imaginum, apud Græcos quoque usitatam, velut tetram & idolatricam improbem, & ex Ecclesia agro & finibus exterminandam esse iudicem. Itaque Maria virgini matri, & sanctis in cœlo, me bellum inferre, & blasphemias aduersus Deum, & tabernaculum eius, ac eos, qui in cœlo habitant, effundere, & Maria ac sanctis honores debitos inuidere &c. declamitat. Huic ut falsissima, ita prorsus Tragica criminationi, initio solis Epiphaniæ, Græca Ecclesiæ Doctoris præcipui, verbis respondebo. Reuera sanctum erat corpus Mariæ, Reuera virgo erat ipsa virgo & honorata, sed non ad Adorationem nobis data, sed ipsa adorans eum, qui ex ipsa, carne genitus est.

Sit in honore Maria: sed Pater & Filius et Spiritus S. adoretur, MARIAM NEMO ADORET, non dico mulierem, imò neq; virum, DEO debetur hoc mysterium. Neq; Angeli capiunt talem glorificationem. Compescantur à Jeremia tales mulieres, ne dicant honoramus reginam cæli, nouit .n. Taphnas has punire.

Et antea: Aequale est in utrisq; his sectis detrimentum, cum illi quidem vilipendant sanctam virginem: hi verò rursus ultra decorum glorificent. Non conuenit autem colere sanctos ultra decorum, sed honorare ipsorum Dominum.

Quæ verò Scriptura de hoc narrauit? Quis Prophetarum præcepit hominem Adorari, nedum mulierem? Eximium equidem est vas, sed mulier, sicut Helias ex matre virgo, sicut Ioannes, sicut Thecla sancta. Et Maria adhuc honoratior hac est, propter dispensationem mysterij, qua digna facta est.

Sed neq; Helias adorandus, etiamsi uiuus in celo sit, neq; Ioannes adorandus, neq; Thecla, NE QVIBIS QVAM SANCTVS ADORATVR. Non .n. dominabitur nobis antiquus error, ut relinquamus uiuentem, et adoremus ea, quæ ab ipso facta sunt. Coluerunt .n. & adorauerunt creaturam præter creatorem, & stulti facti sunt.

Si enim Angelos adorari non vult, quanto magis eam, qua genita est ab Anna, qua ex Joachim donata est Anna. An non est idolatricum hoc, mortalem naturam in hominum oculis Deificans, statuas, humanas imagines pra se ferentes, adorare? Et mortui quidem sunt, qui adorantur: ipsorum vero imagines, qua nunquam vixerunt (neque enim mortua esse possunt, qua nunquam vixerunt) Adorandas introducunt, adulterante mente ab uno & solo Deo.

Hac tibi Epiphanius pro me respondet Possesine. Hunc igitur in nomine Iesu adiures Possesine, ut conscientiam suam interroget, Cur, cum Ecclesia omnis sciat, credat, fateatur, quidquid in Virgine beatissima, ceterisque caelitibus est boni, id ab ipso Deo mansisse: ac vero ancilla et servorum honorem ad Dominum redundare: se ipsum maceret, quod à Deo vocatis amicis et sanctis, honor Inuocationis adhibeatur et per eos ad commune Dominum aditus pateat? Cur item impuris sanctissima virgini Epiphanius ipse homuncio Honorē adorationis, salutationē, preces, ab omnibus inuideat? Respondet, Quia Honos solius Dei creatoris proprius est Inuocatio, tribuens Deitatem et omnipotentiam rei inuocatae, et quia Idolatricum est mortuos eorumque Imagines adorare.

Cum

Cum Epiphanio igitur, non mecum extorsulus, si quid hæc responsio tuis, dogmatibus Idolatricis dissonum habere videbitur.

Respondeat Ieronimus. Quis, insanum caput, Martyres aliquando adoravit, quis hominem putavit Deum? Nos ne Angelos quidem aut archangelos adoramus, ne seruiamus creatura potius quam creatori.

Iam meis verbis respondeo. Beatissimam virginem Mariam, DEI tabernaculum, animatum Dei templum, DEI genitricem, Benedictam, Gratia plenam, Spiritus sancti organum, virtutum omnium Deo placentium exemplar, summo inter omnes Angelos & homines honore & veneratione dignam esse, vero corde & clara voce profitemur. Omnes etiam Sanctos ceteros, à DEO vocatos amicos, aeterni Dei & servatoris nostri Iesu Christi consuetudine in cælo fruentes, eximio & singulari HONORE afficiendos, & Memoriam eorum grata & honorifica celebratione in Ecclesia conseruandam & ornandam esse, eorumque laudes & predicationes, ad Dei laudem & predicationem, à quo omnia sanctorum dona emanarunt, pertinere docemus, ut verè scripsit commilito olim meus
Henricus

Henricus Sthenius: Hos ego cum laudo, laus ea tota Dei est. Nam Dei presentia, bonitas, sapientia, veritas & misericordia, in patefactione Doctrina, in collectione Ecclesie, vocatione doctorum, ministerio, doctrina, miraculis, virtutibus, & alijs donis ac liberationibus sanctorum agnoscitur & celebratur: & ipsi sancti laudantur, quod donis Dei fideliter usi sint: & Exempla fidei, de omnibus doctrina Christiana articulis, Constantia in confessione, Patientia & aliarum virtutum in sanctis lucentia, ceteris ad imitationem proponuntur. Hic verus & legitimus Sanctorum Honos & cultus est. Adorare autem statuas & imagines, & Mariam, & sanctos in Christo mortuos, inuocare, & auxilium ac liberationem in periculis, morbis, morte & alijs vita necessitatibus ab eis petere & expectare: id serio improbamus, & tetram, impiam, a Deo reiectam, & plane ethnicam idololatriam esse docemus, quod affirmat sanctus Thomas vester, Imaginem & crucem Christi eadem adoratione Latria, (Dei propria) qua Christus ipse adoratur, a nobis colendam esse. Hac enim illius verba sunt in Tertia Summa Quest. 25. art. 3. & 4. Cum Christus adoretur adoratione latria, consequens est, quod
 M eius

eius imago sit adoratione latria adoranda. Eadem enim reuerentia imagini Christi & ipsi Christo exhibenda est. & paulo post, CRUX Christi, utroque modo est à nobis veneranda, uno scilicet modo in quantum representat nobis figuram Christi extensi in ea: alio modo ex contactu ad membra Christi, & ex hoc, quod eius sanguine est perfusa. Vno quolibet modo ADORATUR eadem adoratione cum Christo, scilicet ADORATIONE LATRIAE. Et propter hoc etiam CRUCEM ALLOQUIMUR & DEPRECAMUR, quasi ipsum crucifixum.

Si vero loquimur de effigie crucis Christi in quacunque alia materia, puta lapidis, vel ligni, argenti & auri: sic veneramur crucem tantum ut imaginem Christi, quam veneramur adoratione latria: ut supra dictum est.

Talem crucis et Imaginum Christi cultum, qui adoratione latria, soli Deo debita, adorantur, simpliciter idolatricum esse, tam diu sentiemus, donec Possivinus blasphemum hoc dogma, pium & orthodoxum esse demonstrabit. Prorsus enim, ut apud Ethnicos, statuæ Deorum & Heroum culta, et ab alijs alia dona petita sunt: ita in Regno Pontificio, Mariae et sanctorum

rum Imagines adorata, et munera inter sanctos distributa sunt, ita, ut ipsi Homines mortui fingantur esse opitulatores, et alij alia bona tribuere, alij alios morbos depellere.

S. Catharina in multis Academijs praest studij doctrina & sapientia, ut apud Ethnicos Pallas.

S. Nicolaus et Christophorus, tribuunt felicem navigationem, et liberationem ex periculis in mari: sicut apud Ethnicos Neptunus, Palamon, & ceteri Dij, Deaq; marina.

S. Anna et Erasmus dant opes et diuitias, ut Iuno.

S. Georgius bellatorum & equitum patronus est, sicut Mars, & Castor ac Pollux.

Urbanus & Medardus vinearum obertati praesunt, ut apud Thebanos Bacchus. Wendelinus pastor ut Aristeus. Morbos depellunt S. Quirinus, S. Antonius, Valentinus, Rochus, sicut apud Ethnicos Apollo & Aesculapius.

Sed Papista singulis ferè morbis singulos medicos praeficiunt. S. Valentinus Epilepsia medetur. S. Antonius igni sacro, quem Graci Erysipelas nominant. S. Rochus & Sebastianus, peste laborantibus subueniunt, Apollonia dentium

doloribus. Otilia & Juliana oculis medicinam faciunt.

Cyriacus & Anastasius damoniacos liberant.

S. Laurentius & Florianus igni praesunt, & domos aduersus incendia custodiunt, ut apud Ethnicos Vulcanus & Vesta.

Aurifices S. Eulogium: Medici, Cosmam & Damianum: Iurisconsulti, Iuonem: Pictores, S. Lucam: Sutores, Crispum & Crispinianum: Fullones, S. Severum: Dani, Canutum: Sueci, Olauum: & singulae nationes & vrbes suos patronos & Deos peculi-ares habent, sicut in Ieremia dicitur, secundum numerum ciuitatum tuarum sunt dijtui Iuda.

Editum est ante paucos annos Psalterium Virginis Mariae, Germanicè conuersum, in quo, omnes, in Psalmis ad unum solum verum Deum Iehoua directæ Inuocantium compellationes, & preces, ad virginem Mariam transferuntur. In te DOMINA speraui, non confundar in aeternum, in Grati-
tiam tuam suscipe me.

In manus tuas DOMINA commendo spiritum meum, totam vitam & diem ultimum meum. Miserere mei DOMINA, quæ mater vitæ nuncuparis, & se-

Et secundum viscera misericordiarum tuarum MUNDAM ME AB OMNIBUS INIQUITATIBUS meis. Qui habitat in adiutorio matris Dei, in protectione eius commorabitur. Domina refugium facta es nobis in omnibus tribulationibus nostris.

Has et similes inuocationes Mariæ virginis DEI genitricis, quibus palam diuini honores, quod ab omni iniquitate nos emundet, quod in omnibus periculis opem ferat, quod liberet ex morte, ac quod eadem adoratione, latria, qua Christus ipse adoratur, imagines quoque et crux Christi adoranda sint, velut palam idolatricas et Ethnicas improbamus. Hic status controuersia est Possuine: de quo præcipue dimittatur. Non an colenda et celebranda sit memoria sanctorum, non an honore et laude affiendi sint sanctis, quod prolixè semper concessimus: Sed an eos non solum ut intercessores, verum etiam ut opitulatores, et largitores bonorum inuocare et auxilium ac opem in omnibus periculis, morbis, morte, ab eis petere debeamus, ut in vestro Psalterio Mariæ precamini.

Ad beatam Mariam cum tribularer clamaui, et exaudiuit me. Domina libera nos ab omni ma-

lo. Beati qui in ea habent spem & confidentiam. Beati, qui per illam suscipiunt felicitatem aeternam. Qui confidunt in te, mater Dei, non timebunt à facie inimici. Eripe me Domina ab omni malo, & ab hoste inferni defende me, confringe vires eius malignas &c. Has & similes inuocationes, non modo testimonia scripturae nulla habere, verum etiam ex diametro cum Norma verbi diuini pugnare constat. Itaq; ab Eihnica hac consuetudine inuocandi homines mortuos, eorumq; statuas adorandi, ad unius solius veri Dei, aeterni patris, filij & spiritus sancti inuocationem, & nunci mediatoris Christi merito & intercessione nitentem, homines reuocamus, iuxta aeternas & immotas Regulas vocis diuinae: DOMINVM DEVM tuum adorabis. Inuoca Me in die tribulationis. Ad DOMINVM cum tribularer clamaui. Quidquid petieritis patrem in IN NOMINE meo dabit vobis, Venite ad ME (CHRISTVM) omnes, qui laboratis et onerati estis. Quomodo aut inuocabunt, in quem non crediderunt. Atqui in solum Deum, non in sanctos credimus. Solum igitur Deum non sanctos inuocemus. Nec vlla inuocatio, nullus cultus placeat Deo sine fide, opus illud à Deo pracipi et recipi statuente.

tuente. Sed inuocatio beatorum in caelo, nullum prorsus testimonium, nullum mandatum, nullam promissionem, nullū exemplum in verbo Dei habet, quo solo Fides nititur & regitur. Planè igitur inanem & impiam esse talem inuocationem non dubitemus.

Et si n. sicut alibi dixi, viui pro viuentibus in hac vita Deum inuocant, sicut Moses pro Israëlitis intercedit, Abraham pro Abimelech, & Paulus 1. Tim. 2. pro omnibus hominib. intercessionem fieri iubet: et Rom. 15. Coloss. 4. pro se preces ad Deum fieri petit: tamen, ut mortuos seu sanctos in altera vita oremus, ut apud Deum pro nobis intercedant: nullum in toto verbo Dei mandatum, nullam promissionem, nec exemplum ullum habemus. Nobis autem in Ecclesia, ad unicam verbi diuini Regulam omnis Inuocatio et omnes Dei cultus dirigendi sunt. Nec viuorum preces, ea opinione, qua Pontificij sanctos mortuos inuocant, pro nobis in hac vita fieri petimus, ut videlicet eorū meritis exaudiamur, inueniamur, et saluemur: sed tantum, ut unā nobiscū fiducia unici mediatoris Christi pro nobis Deum inuocent. Cumq; inuocatio sit precipua pars cultus diuini, & honos soli DEO debitus, vero affectu cordis ad presidium & auxilium eius, quem inuocat

inuocat confugiens, perspicuum est, ne viuentes quidem à nobis inuocari, sed tantum peti, ut Deum unum nobiscum pro nobis inuocent.

Quod si quis sanctos in cælo etiam differat non inuocandos, ut opitulatores & largitores bonorum, sed tantum compellandos esse, ut Deum pro nobis orarent: primum Maria Psalterium uniuersum & plurima in Ecclesia Pontificia multis iam seculis usurpata preces Sanctorum, quæ ab ipsa uirgine Maria & cæteris sanctis certa bona & liberationes ex periculis sibi concedi & dari petunt: prorsus damnanda & abolenda erunt. Deinde respondeo, ut antea, Nullum de hac Inuocatione mortuorum, ut apud Deum pro nobis intercedant, in sacris literis mandatum, nullam promissionem, nullum exemplum uerbi diuini extare.

Postea ut pios hoc tempore in Persia uel Ierosolymis absentes compellare in precando non debeo, cum eos exaudire meam petitionem, & desideria ac gemitus cordis mei uidere & intelligere, (quod solius Dei proprium est,) non statuam: ita etiamsi anima sanctorum in cælo pro nobis in specie orarent: non tamen sequitur, nominatim eas à nobis compellandas esse.

esse. Nam compellatio rei inuisibilis & absentis, tribuit ei omnipotentiam, quod ubiq; adsit, & gemitus ac vota cordium introspiciat & exaudiat. Solus autem Deus corda hominum introspicit 2. Paral. 8. solus nostros gemitus cernit. Psal. 38. Abraham verò nescit nos, & Israel ignorat nos: Esa. 63. In summa, Omnis Inuocatio sine fide est inanis. Inuocatio hominum beatorum in caelo nullum verbi Dei testimoni-um habet, imò expresse, etiam Angelorum adoratio, verbo Dei prohibetur. Fit igitur sine fide nitente mandato & promissioni Dei. Sine fide autem impossi-ibile est Deo placere.

Hunc statum disputationis, in controuersia, de Inuocatione & cultu sanctorum, breuiter monstrare hoc tempore volui, quo considerato, praestigia & sophi-smata, quibus glaucomam obijcere piorum oculis Posseuinus conatur, facile iudicari possunt.

Quòd si qui studio veritatis, has controuersias cognoscere integras cupiunt: extant scripta, qua vniuersa doctrina Ecclesiastica summas continent, & lectori non calumniosè iudicanti, satisfacere possunt.

Cum autem inter praecipuos & summos DEI cultus sit vera inuocatio & celebratio Dei, ad quam

N

à Deo

à Deo conditi, & per filium redempti sumus, & Spiritu Gratia ac precum sanctificamur: & hic cultus propriè discernat Ecclesiam à cateris gentibus, & precipuum sit in tantis vitæ arumnis piorum presidium: imprimis veram & incorruptã de hac virtute omnium summa & Christianorum propria doctrinam, in Ecclesia conseruari necesse est. Quare si vitam & vires DEVS sufficiet, cum Possuinus & Tyloniuss denuò, piè & rectè tradita arrodere non cessabunt: non deerunt, qui totam hanc de vera vnius solius veri Dei, per Christum unicum mediatorem inuocatione, & de impia, Idolatrica, & planè Ethnica imaginum & Statuarum, ac hominum Sanctorum adoratione, Pontificia, doctrinam uberiore explicatione illustrant.

Nunc capita solummodò Imposturarum Possuini, quibus Orationem de statu Ecclesiarum Græciæ meam, impudenti ore & calamo impietatis accusare ausus est, retegere ac refutare volui. Nec dubito, omnibus eruditis & candidè iudicantibus, Sole meridiano clariùs patere, me non solum quod ad historiam attinet, vera, & certò ac exploratè cognita, & perspecta de Ecclesiis Græcis in Oratione illa recitasse, verum

rūm etiam inanes ac futiles sycophantias, ac verè imposturas esse, quibus hereseos & mendaciorum eam insimulare Possenuus & criminari conatus est.

Nunc ad Mylonij epistolam, Possenuini imposturis prefixam, dignum tali patella operculum, & similes labris lactucas, venio. Ac de Haresibus varijs, quibus plures ex R. M. T. & Daniæ regnis, Rostochij, me, dum vixi, & literas humaniores docui, infecisse, initio queritur: satis hæctenus tota superiore Apologia disceptatum esse arbitror.

De libro Augustana Confessionis autem, ad quem mox deflectit, in quo seriem deliberationum & Actorum de religione, quæ in comitijs anni 1530. Augusta, exhibitionem confessionis illius proximè præcesserunt & comitata sunt, bono studio collegi: cuius exemplum latinum, quod ad R. M. T. ante quadriennium misi: Mylonius, insigni audacia simul R. M. T. & pluribus etiam alijs Principibus à me dicatum fuisse adfirmat: simplex & brevis mea defensio est. Si R. M. T., quæ in Germania ministros et amicos multis in locis hæbet, verè comperiet, Latinam illam Confessionis Augustana historiam, ad R. M. T. missam, ulli Regi aut principi alteri Nominatim

dedicatam esse, aut ulli homini, nisi in genere pio & candido lectori, à viro optimo & doctissimo Matthia Rittero primum inscriptam fuisse: tum me eiusmodi hominem, qualem Sycophantæ isti haberi volunt, esse existimet. Sin verò secus se rem habere, & planè commentitium esse quod obijcit, deprehendet: tum clementer me hac suspitione liberet, nec ceteris in accusationibus fidem illis, manifesta in vanitate deprehensis, habendam esse statuat.

Subiungit Mylonius, edito libro de Confessione Aug. me purum Lutheri sectatorem videri voluisse, sed paulò post in Oratione de Ecclesiis Boemia, Picardos laudantem, non Lutheranum, sed Picardicum & Calvinianum ostendisse. Ego verò, ut ab omnibus sectarum & hominum denominationibus alienus: ita Christi redemptoris pro me crucifixi solius nominis censeari, & Christianus esse ac perhiberi cupio.

Lutheri verò Confessionem, Christi doctrinam congruentem, cuius in Augustana Confessione summa comprehensa est, tum de ceteris fidei nostræ articulis, tum de vera & substantiali corporis & sanguinis Christi in Sacramento Eucharistia presentia, vero corde me amplecti: & sententiam, quæ cum lacte nutriticis,

trici, ex verbis institutionis Christi, & Lutheri Catechismo, mihi, à carissimo Patre meo, Matthæo, pio et fidei Ecclesiæ ministro, instillata est: & in omnibus, in quibus à pueritia hucusq; vixi, ac vino, Ecclesiis, publicè semper sonuit: constanter retinere, semper professus sum. nec, si qui tanto intervallo, quanto altissimi cæli à terris distant, Christum à pane & vino & ore sumentis Eucharistiam abesse contendunt, siue Picardi, siue Calviniani à vobis nominentur, unquam me hac in parte doctrinæ illis assentiri ostendi.

Picardos verò, ut vocas, in tota ferè doctrina & ritibus, ad primæ ac Apostolicæ Ecclesiæ puritatem & simplicitatem, multò quàm Possuinos & Mylonios, eorumq; manipulares, propius accedere, adhuc adfirmare non vereor, & sanctos Patres ipsos, Apostolorum et atq; proximis, iudices appello.

Nec quemquam sanæ mentis hominem, adeò insanum fore arbitror, qui Possuino & Mylonio crediturus sit, me, sanctos Patres legentem, eosq; fædis erroribus, quos docerem, patrocinari non videntem, de mente ac ratione deturbatum, clamasse, me damnatum esse, quòd fidei Catholicæ contraria docerem, ac, quæ nolebam, in Patribus expressa reperirem. Hic verò

ad omnium piorum & doctorum, qui Patrum scripta legerunt, iudicia prouoco, an non omnes isti Religio- nis Papisticae nerui, quos in hoc libello tuendos Posseni- nus suscepit, funditus concidant & euertantur, si ex sanctis Patribus Apostolorum atati vicinis, iudicium sumatur.

Dic, Posseniue, an sancti illi Patres uspiam integri Sacramenti, seu utriusq; speciei Eucharistia v- sum laicis prohibuerunt. Cyprianus Calycem sanctifi- catum plebi ministrandum: Hieronymus sacerdotes Eucharistia seruire, & sanguinem populis eius diui- dere: Augustinus sanguinem de Calyce in ora fideli- um fundi. Chrysostomus, Nihil differre sacerdotem à Laico in usu mysteriorum ait. Non sicut in veteri lege partem quidem sacerdos comedebat, partem au- tem populus, & non licebat populum participem esse eorum, quorum particeps erat sacerdes. Sed nunc non sic, verum omnibus vnum corpus proponitur, & v- num poculum. Quin & in precibus viderit quis popu- lum multum simul offerre. Communes enim preces & à sacerdotibus & ab illis fiunt. Imò Gelasius Ponit- fex, à Calyce sancti cruoris, non abstinere, sed aut inte- gra Sacramenta percipere, aut ab integris arceri pra- cepit,

Lib. 2.
Epist. 3.
Soph. 2.

Citatur
dist. 2.

Homil.
in 2.
Cor. 8.

Dist. 2.

cepit, Quia diuifio vnius eiusdēq; myfterij sine grandi sacrilegio prouenire non poffit. Totum igitur dogma Pontificium & Synodi Constantienfis decretum de Calyce Laicis non ministrando, abolendum & damnandum vobis erit, fi ſanctorum Patrum Apoftolicis temporibus vicinorum testimonia iudicij normam eſſe voletis. Quis ex Apoftolis & primis illis Patribus, Cœnam Domini pro alijs, viuis et mortuis ex purgatorio liberãdis, applicandam eſſe unquã ſomniauit?

Statuarum verò et imaginum ſanctorumq; hominum defunctorum adorationes, an non prima Eccleſia prorsus vt ethnicam Idolomaniam eſt auerſata? Epiphanius ſe cohortuiſſe ſcribit, cum in templo imaginem velo intextam videret. Quanto zelo Maria virginis adorationem et donaria ei à mulierculis quibuſdã Syriacis oblata idem Epiphanius deteſtatur, & inter hærefes recenſet? Deus Pater, inquit, & filius & Spiritus ſanctus adoretur. **MARIAM** nemo **ADORET**. Prorsus igitur noua, & prima illi Apoftolica & Patrum Eccleſia ignota dogmata ſunt, hominum ſanctorum & ſtatarum adoratio, Calycis Euchariſtiæ prohibitio, Cœnæ Domini pro mortuis ex Purgatorio liberandis applicatio etc. quibus in hoc libello, contra
 animi

animi sententiam patrocinaris, de quibus verè illud Hieronymi, non metuens ne eodem gladio feriar, usurpabo. Cur quadringentis post Apostolos annis docere nos niteris, quod antè Ecclesia nesciuit? Cur profers in medium, quod Petrus & Paulus edere noluerunt? Usq; ad hunc diem (Epiphaniij, Hieronymi) sine ista doctrina (de inuocatione sanctorum et Statuarum: venalibus Mjssis: prohibito Laicis usu Calycis: circumgestatione Sacramenti &c.) mundus Christianus fuit.

Cum igitur tot seculis à temporibus Apostolorum, Ecclesiam dogmatum istorum, à norma verbi diuini prorsus dissidentium, ignaram fuisse Patres testentur: quanta impudentia sit commenti, quod de Patrum planè nobiscum in his articulis consentienti uelatione mihi Posssevinus et Mylonius affingunt: R. M. tua & alijs cordatis apparet, ac illustrius ex precedenti Responsione ad singulas Possseuini, oppositas orationi de statu Ecclesiarum meæ, reprehensiones, seu imposturas, ut ipse loquitur, apparebit.

Quid illustres consiliarij, quiq; sunt à secretis R. M. T. mihi tribuant, in manu mea situm non est. Certè ipse mihi quàm minimum sumo, ac ut Cælius ille Calcagninus opinor, publicatæ à se bibliotheca inscript

scripsit, se diutino sexaginta annorum studio hoc didicisse, Mortalia contemnere, & ignorantiam suam non ignorare: ita meam quoque imprudentiam, inscientiam & infantiam, utcumque agnoscere didici, nec quenquam nisi meipsum contemno. Theologum me non esse fateor, sed tamen pietatis & doctrinae de Deo vera studiosum profiteor.

GRAMMATICI verò titulum, quo Erasimum & me Posselinus dignatur, longè superiorem & digniorem existimo, quàm ut eum mihi debeam arrogare. Facilius enim esse iudico, Doctoris in utroque Jure, & ceteris summis facultatibus, ut nominant, titulum sibi comparare, quàm Grammaticum bonum esse, seu sermonem Latinum & Græcum, in optimis autoribus, qui theologiam, Mathematica, historias, artem medicam & reliquam philosophiam, scriptis suis illustratam nobis tradiderunt, rectè intelligere & alijs enarrare posse: quod Grammatici munus esse eruditorum.

Sed his ineptiis relictis, finem presenti Apologiae tandem impono: & Filium DEI, fontem & custodem veritatis & pacis in Ecclesia salutaris, toto pectore precor, ut nos gubernet,
 O doceat,

doceat, seruet ac sanctificet in veritate sua, quæ est
 verbum ipsius, et semper Ecclesiam sibi æternam inter
 nos colligat, & contumelias diuini nominis sui ac
 blasphemorum rabiem compescat, ut ipse cum æter-
 no patre & Spiritu sancto DEVS benedictus in
 secula verè à nobis agnoscat, inuocetur
 & celebretur. Datum Rostochij,
 Idibus Iulij,
 ANNO M. D. LXXXIII.

107

DE VSV INTEGRI SACRAMENTI, PHILIPPI MELANTHONIS SCRIPTVM:

cuius in superiore libello mentio-
nem fecimus.

QUIDAM VOCIFERANTVR NOS
de re non necessaria litigare, cum de
hac caremonia restituenda agimus,
& queruntur frustra moueri certa-
mina & dissidia: Hi sciant nos hic
non de paruis rebus contendere, cum
de restitutione huius caremonia agimus, simul doce-
mus Ecclesias de vero vsu Sacramentorum, & de ex-
ercenda fide: Item de ingentibus abusibus missa. Po-
stremo, illa Thesis hic continetur: An liceat homini-
bus mutare, seu abolere ritum à Christo institutum.
Ergo res magnas hic complectimur, dicimus de vsu Sa-
cramentorum, de horribilibus abusibus Missa, & de
potestate Ecclesie. Nam hæ sunt causæ, cur aduersarij
restitui integrum usum Sacramenti nolint. Primum,
quia Pontificum et Episcoporum auctoritatem ampli-
ficant, his tribui volunt potestatem mutandi res insti-

O ij tutas

tutas diuinitus, condendi nouos cultus, & noua dogmata. Vident item doctrinam veram de vsu Sacramentorum pugnare cum abusus Missarum, hanc autem quoquo modo obruere conantur. Rogamus autem pios lectores, ut cogitent, quantum intersit Ecclesia, extare explicatam doctrinam de vero vsu & utilitate Sacramentorum, de veris exercitijs fidei, de potestate Ecclesia. Et assuesfacienda sunt pia mentes, ut verbo Dei, non humanis opinionibus regi fidem & opera curent, ut agentes cum Deo, nitantur certo verbo Dei, sicut inquit David: *Lucerna pedibus meis verbum tuum.*

Accedamus igitur ad hanc causam.

VT Dominus noster Iesus Christus inquit: *Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, cupiens videlicet iam exhibere pignora sui amoris erga nos, & futurus victima pro nobis, ita nos ingenti desiderio accipiamus oblatum beneficium, & huius beneficij Sacramentum. Ut autem reuerenter utamur Sacramento, voce Christi obtemperemus, & discamus quomodo profit pijs mentibus Sacramentum. Hæc augent veram reuerentiam.*
Sunt

Sunt autem nota verba Evangelij de institutione. Et mandatum addit Christus: Hoc facite ad recordationem mei. Iubet nos idem facere quod fecit ipse. Ergo dato pane & vino in cœna Domini, exhibentur corpus & sanguis Domini.

Sic autem prodest conscientijs, cum agentes pœnitentiam credunt Christum factum esse hostiam pro peccato, & accepto hoc pignore, fidem exuscitant, ac credunt sibi propter Christum ignosci, credunt ad se pertinere beneficia Christi, se consolantur, & agunt gratias pro immenso beneficio Dei, idq; celebrant in Confessione, qua quidem in tota vita lucere debet. Nam omnes actiones in vita, omnia certamina in gubernatione Reipub. & familia, debent eò referri, ut testentur nos rectè colere Deum, & agnoscere ac accipere beneficia per filium Dei exhibita. De hoc exercitio fidei in usu Sacramenti nihil dicunt Papistæ, imò abusus Missarum prorsus obruit hanc doctrinam necessariam conscientijs. Sed de fine Sacramenti dictum est in loco de Missa. Redeamus igitur ad ipsam cæremoniam, ac ostendamus usum integri Sacramenti restituendum esse.

DE VSV INTEGRI
CONFIRMATIONES.

CVm Testamentum hominis nemo mutare debeat, multò minus testamentum Dei mutandum est, ut Paulus inquit ad Galatas. Cœna Domini est proprium novi testamenti Sacramentum, ut Christus inquit: Hic est calix novi testamenti: Ergo nemini licet aut licuit hanc ordinationem mutare, aut partem abolere.

Nihil firmi contra hoc argumentum dici potest: Constat enim Christum sic instituisse ritum, ut utatur omnes pij, Sacerdotes & Laici, utraq; parte Sacramenti, quia textus de calice nominatim dicit: Bibite ex hoc omnes. Addita est uniuersalis, ut sciamus nullum membrum Ecclesie excludi. Et Paulus disertè dicit: A Domino accepi, quod tradidi vobis. Insuper autem totam Ecclesiam integro Sacramento uti, ut tota narratio testatur: Probet seipsum homo, ut sic de hoc pane edat, & de hoc poculo bibat. Nec dubium est hunc fuisse morem Græcæ & Latinæ Ecclesie multis seculis, et indicia multa sunt, vix ante quadringentos annos abolitum esse: Nec constat, quomodo aut qua autoritate vetus consuetudo mutata sit. Et tamen, cum sine certis auditoribus, contra expressum mandatum

tum diuinum, & contra Ecclesia veteris morem recepta sit noua consuetudo, defenditur mira pertinacia, et crudelitate indignissima lenitate Ecclesiastica.

TESTIMONIA SANCTORUM PATRUM.

Cyprianus lib. j. Epist. ij. ubi de Laicis martyribus loquitur, inquit: *Quomodo docemus aut prouocamus eos in confessione Christi, sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? Aut quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus, si non eos ad bibendum prius in Ecclesia poculum Domini, iure communicationis admittimus? Et similes loci alij multi sunt apud Cyprianum, ut lib. ij. Epist. iij. ubi inquit: In calice Domini sanctificando, & plebi ministrando.*

Hieronymus in Sophoniam cap. iij. Sacerdotes, qui Eucharistia seruiunt, & sanguinem populis eius diuidunt &c. Nam cetera quae sequuntur, nihil ad hanc rem pertinent.

In Tripartita historia lib. ix. dicitur ad Theodosium: *Quomodo cruentis manibus accipies sanctum Domini corpus? Qua temeritate, ore tuo poculum*

lum sanguinis preciosi percipies, cum tantum iniussu sanguinis fuderis?

In Decretis de consecratione, dist. 2. extat Canon Gelasij, qui prohibet diuisionem Sacramenti. Verba haec sunt:

Comperimus autem, quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacrati cruoris abstineant, qui aut integra Sacramenta percipiunt, aut ab integris abstineant, quia diuisionis eiusdem mysterij sine grandi sacrilegio non potest accidere. Hic Canon diuisionem vocat sacrilegium. Eludunt autem hoc testimonium aduersarij vanissima cauillatione: Aiunt enim tantum pertinere ad consecrantes, non ad Laicos. Quod enim haec cauillatio sit commentitia, inde intelligi potest, quia tunc durabat mos extendi integro Sacramento. Et cum hic ait: Arcerentur, loquitur de Laicis, ut arcerentur per ministros porrigentes.

Extat et in quadam Toletana Synodo manifestum testimonium, quod ostendit Laicos tunc esse integro Sacramento. Vidimus ipsi in libris Ecclesiarum Germania, scriptum veterem morem porrigendi annotatum, ubi clarè affirmatur, populo datum

datum esse integrum Sacramentum. Audimus & in Gallia testimonia similia reperiri. Et aiunt Regem Galliarum adhuc retinere veterem morem, hoc est, integro Sacramento uti. Citarem & Gracos autores, nisi omnes scirent, Gracas Ecclesias adhuc prabere integrum Sacramentum populo.

Cum igitur constet in Euangelio sic institutum esse hunc ritum, ut pariter Sacerdotes & Laici utantur integro Sacramento, cum manifestum sit hunc morem diu in tota Ecclesia retentum esse, satis adparet eos, qui prohibuerunt alteram partem Sacramenti, & prohibitionem defendunt, non rectè facere. Usitata est in veteribus Doctoribus sententia, Ecclesiam nec materiam nec formam Sacramentorum mutare posse. At hic palam est, materiam mutatam esse.

Suprà diximus ladi testamenti Christi sanctitatem, Nunc addam alteram rationem.

S E C V N D A R A T I O .

Qui contra mandatum diuinum aliquid institunt, peccant, iuxta illud: Si quis aliud Euangelium docuerit, anathema sit. Porro, prohibentes alteram partem Sacramenti, haud dubiè pugnant cum mandato diuino: Sunt enim verba mandantis & disponentis:

P

tis:

tis: Accipite, bibite. Item probet seipsum homo, & sic de hoc pane edat, & de hoc calice bibat.

TERTIA RATIO.

PAulus iubet conseruari ceremoniam vsq; ad gloriosum Christi aduentum, & iubet annunciari mortem Domini, hoc est, addi vult conciones de beneficijs Christi, vt recordatio, fides, & gratiarum actio accedant ad ceremoniam. Hæc sunt multipliciter mutata, quia populo datur tantum pars Sacramenti, cum Paulus de toto loquatur: Quoties comedetis panem hunc, & bibetis ex hoc poculo. Hæc est integri Sacramenti descriptio. Deinde qualis est doctrina aduersariorū? Magna ex parte ceremonia sine ullis concionibus administratur, vt in Missis priuatis. Et populo semel in anno porrigitur Sacramentum. Ibi quantum doceri subito potest, etiamsi quid dicitur? Et doctrinam de beneficijs Christi, de exercenda fide, & de vsu Sacramentorum, multipliciter corrumpunt aduersarij. Cum autem dicat Paulus, Reos esse corporis & sanguinis Christi eos, qui abutuntur Sacramento, non dubium est, grauiter peccare autores & defensores tot ingentium abusus huius Sacramenti. Prohibent

hibent partem alteram, transformant Sacramentum populo debitum, in sacrificium ethnicum, offerunt pro alienis peccatis contra doctrinam de morte Christi, a-bolent veram doctrinam. An hos abusus existimant Deum non puniturum esse? Et si enim tempus non pra-scribit Christus, tamen hanc ceremoniam non frustra tradidit, vult eam in Ecclesia frequenter celebrari ab adultis. Et cum utimur, seruanda est forma instituta a Christo, Peccant igitur, qui discedunt ab ea forma.

Dictum est de causa, quantum opus est ijs qui anteferunt verbum Dei humanis opinionibus, & iudicant ab ordinatione diuina non esse discedendum humano iudicio. Sed quia cauillationes multae obijciuntur, ad has quoque breuiter respondendum est.

C O N F U T A T I O.

Quidam fatentur, in Euangelio integrum usum institutum esse, fatentur etiam in veteri Ecclesia fuisse morem quem diximus, sed aiunt mutari potuisse, quia sit res libera, uti integro Sacramento, vel parte.

Idem, inquiunt, iuris est de toto & parte. Libe-
P ij rum

rum est prorsus abstinere à Sacramento, Ergo liberum est & parte tantum uti.

Hic ad Minorem respondemus dupliciter, Primum, Etiam si esset liberum prorsus à Sacramento abstinere, tamen cum utimur, necesse est uti integro Sacramento, quia partes non sunt separabiles: Non enim licet mutare Testamentum diuinum. Valet autem regula forensis, ubi partes prorsus sunt separabiles.

Adijcienda est & altera responsio: Non est liberum abstinere à toto Sacramento, sed mandatum de usu pertinet ad adultos omnes, qui sunt membra cœtus Ecclesie. Vult Christus singulos adultos hac caremonia aliquando uti, etiam si certum tempus non prescribit singulis. Oportet enim conseruari hanc caremoniam usque ad finem mundi, sicut Paulus expresse inquit: Quoties comedetis panem hunc, & ex poculo hoc bibetis, mortem Domini annunciate donec veniet. Iubet & caremoniam conseruari, & addi caremonia recordationem, & prædicationem de morte Christi, usque ad gloriosum aduentum eius. Cur hoc dictum Pauli neglexerunt Pontifices, qui usum mutauerunt, qui doctrinam de fide, & de beneficijs Christi corruerunt, qui concio-
nes

nes omittunt, & populum ad partem Sacramenti adi-
gunt, nec docent de fructu? Paulus inquit reos corpo-
ris & sanguinis Domini esse illos, qui abutuntur Sa-
cramento. Quare non dubium est, graviter peccare au-
tores & defensores horum abusuum.

ALIA OBJECTION.

Euangelium concedit libertatem in caeremonijs, iux-
ta illud: Regnum Dei non venit cum obseruatione,
Licet igitur & in hac caeremonia hanc libertatem
usurpare.

Hic homines callidi amplificant libertatem, &
exagitant nos, tanquam Judaica quadam pertinacia
ac superstitione simus duriores in defendenda caeremo-
nia: iubent anteferri tranquillitatem Ecclesiae huic ex-
terno ritui, sicut scriptum est: Magis volo misericor-
diam quam sacrificium. Denique multa ab astutis in
hanc sententiam colligi possunt. Ad hac omnia respon-
demus breuiter.

Euangelium non concedit libertatem docendi con-
tra mandata Dei, aut abolendi, seu prohibendi ullam
partem mandati diuini, quod ad Ecclesiam pertinet.
Sed Euangelium maxime praecipit conseruari mini-
sterium, quod consistit in doctrina & administratione

Sacramentorum. Si quis propter libertatem docere velit, omitti posse Baptismum, execrandus esset. Ita & in hoc casu prohibitio semper est impia, quia partem ministerij diuinitus ordinati abolet. Sed libertas Evangelica liberat pios à Leuiticis caremonijs, & ab humanis traditionibus. Addam & illud: Concedit in casu impossibilitatis dispensationem credenti, ut si qui Martyres catechumeni interfecti sunt ante Baptismum, id non est abolere ministerium, sed adhibere dispensationem in peculiari casu. Vt, Macchabei non abolebant legem de Sabbato praeliantes, sed in casu necessitatis dispensationem adhibebāt. At de Sacramento extat prohibitio perpetua, & defenditur magna atrocitate suppliciorum. Hoc non est libertatem Evangelicam tueri, sed opprimere potius, & simul delere ministerij partem.

ALIA OBIECTIO.

Ecclesia propter aliquam grauem causam mutare potest aliquid in ritu Sacramentorum, ut Apostoli mutarunt formam Baptismi, cum in Actis dicitur, Baptizetur unusquisq; in nomine Jesu Christi. Multæ autem causæ probabiles videntur concurrere, quare profit adimere vnā partem Laicis, ut maior sit

fit reuerentia Sacramenti. Facile aliquid destillaret ex calice in terram. Item vinum acescit, quare pars altera vino consecrata conseruari non posset. Item prodest exemplum ad docendam libertatem. Ideo sic ordinet Ecclesia, vt extet testimonium, quod libertas Evangelica concedat tantum vna parte vti. Deniq; multa hic rationes colliguntur. Quare videtur Ecclesiam potuisse propter has causas aliquid mutare.

Negamus maiorem, Ecclesia propter nullam causam potest mutare mandata Dei, iuxta illud, Si quis aliud Euangelium docebit, anathema sit. De Apostolorum exemplo respondeo, Textus nusquam dicit Apostolos hac forma vfos esse, Ego baptizo te in nomine Christi, sed saepe repetita est hac figura loquendi, baptizari in nomen Christi, quod de effectu intelligitur, pro eo, quod est, fieri Christi membrum. Vt Paulus inquit ad Rom. In Christum Iesum baptizati estis. Sed fingamus sanè Apostolos sic esse locutos, quid hoc ad prohibitionem? Num Apostoli alteram formam prohibuerunt? Magnum discrimen est Apostolorum & Episcoporum, sicut Prophetarum & Sacerdotum. Eliseus singulari vocatione, & excellenti impetu Spiritus sancti vnxit novos Reges, ceteris hoc non licuit.

licuit. Ita Apostoli vocatione & donis antecedunt: Sed tamen nec Apostolis licuit prohibere formam à Christo traditam. Quare etiam si essent vñ alijs verbis in casu aliquo, tamen id exemplum nihil patrocinaretur perpetua prohibitioni, quæ est legis diuinæ abrogatio.

Refutata Maiore, venio ad pericula, quæ de calice recensentur. Paulus inquit, humanas traditiones habere speciem sapientiæ. Nulla tam leuis traditio est, quæ ab eloquentibus non possit egregijs fucis pingi. Reuerentia summa est, non discedere à verbo Dei, docere Ecclesiam, ne de voluntate Dei aliunde iudicet, quàm ex verbo Dei. Hæc est peculiaris sapientiæ Ecclesiæ. Hanc reuerentiam probat Deus. Illa diligentia, ne quid destillet, est pedagogia, quæ non multum ad rem principalem pertinet. Sacramentum est, id quod bini in Ecclesia porrigitur, non id quod rodunt mures, aut quod destillat: Nam Sacramenta sunt actiones ipsæ, directæ ad eum finem, ad quem institutæ sunt. Si metuumt ne vinum acescat, cur non metuumt ne panis fiat muscidus? Melius est subito cum opus est corrèctare. Ergo hæc fictitia pericula non excusant prohibitionem: Nec illud excusat, quòd negant ubique vinum

vinum esse. Cur prohibent in ijs locis, ubi vinum haberi potest? Et Christus de poculo, non de vino nominatim loquitur, itaq; dicuntur gentes quadam Ruthenica consecrare mulsum.

ALIA OBJECTIO.

Querunt aduersarij etiam exempla libertatis usurpata in hoc Sacramento. In Luca dicitur de fractione panis. Item in Actis dicitur de Apostolis: Frangentes panem passim circumeuntes per domos. Hæc loca videntur loqui de cœna Domini, quæ cum tantum faciant mentionem panis, satis est uti una parte.

Respondemus breuiter: In his locis non instituitur Sacramentum, nec satis constat an de Sacramento loquantur. Nam fractio panis Ebraica consuetudine significat generaliter conuiuium, sicut scriptum est apud Esaiam: Frange esurienti panem tuum, id est, impertias ei de panibus. Sed non reprehendimus communem persuasionem veterum, qui arbitrantur Christum ibi conuiuantem dedisse duobus illis viris Sacramentum corporis & sanguinis sui. Et credibile est, Apostolos passim in adibus amicorum concionatos & conuiuatos esse, & ibi distribuisse Sacramen-

Q tum

tum pijs auditoribus. Adsentiamur igitur loquente-
 xtum de cœna Domini. Est autem vsitata Synec-
 doche, appellatione fractionis panis totum conuiuium
 significare: Complectitur ergo etiam potum. Hæc est
 simplex & vera responsio. Caterum pugnent quan-
 tum volent aduersarij, tamen hæc testimonia non ex-
 cusabunt prohibitionem. Non sequitur, Hic tan-
 tum fit mentio panis, Ergo licet Ecclesia prohibere
 partem sacramenti, contra expressum mandatum
 quod legitur in institutione. Hanc consequentiam iu-
 dicare non difficile est.

Citant & alia exempla ex historijs, ubi fit mentio
 gestati Sacramenti in calathis: Id intelligunt de solo
 pane. Sed Eusebius & Hieronymus ostendunt, v-
 tranq; partem solitam ad agrotos ferri. Nam Eusebi-
 us lib. 6. inquit. Parum Eucharistia puero qui ad se
 venerat dedit, quod infusum iussit seni præberi. Hic v-
 nius partis mentione totum Sacramentum complecti-
 tur. Et Hieronymus aliquantò clariùs dicit ad Exu-
 perium: Nihil illo ditius, qui corpus Domini in can-
 stro vimineo, sanguinem portat in vitro. Sic intelligen-
 di sunt similes loci, ubi de gestatione fit mentio, nisi pars
 altera expresse excluderetur. Historiæ satis dilucidè
 ostendunt,

ostendunt, fuisse publicum & communem usum inter
gri Sacramenti. Ideo obscura exempla eius atque iur-
ta publicum ritum accipienda sunt. Et si qua ef-
sent contraria exempla, tamen prohibitionem non
excusant.

ALIA OBIECTIO.

IN pane datur vinum corpus: Igitur sanguis simul
datur. Quod cum ita sit, satis est accipere unam par-
tem, quia de æquivalentibus non est controversia mo-
uenda: Vt cum Apostoli baptizantes in nomine Chri-
sti, volebant tamen nomine Filij, Iudaos de patre ad-
monere, & nomine Messia, significare, quod daturus
esset Spiritum Sanctum. Cur de appellationibus di-
micaretur, cum rem ipsam satis declarent? Ita in hoc
Sacramento, cur de externo poculo litigatur, si in pane
corpus & sanguis exhibentur?

Hac obiectio sumpta est ex vulgari dicto de conco-
mitantia, ut vocant. Dixi autem antea, humanas
traditiones habere speciem sapientia. Tot iam seculis
quæsitæ sunt excusationes novi moris: Ideo non mirum
est multa vasæ excogitata esse.

Respondemus igitur breuiter: propter has huma-

nas cogitationes non violandum est mandatum Dei, vult enim Deus ministerium conseruari. Potest Deus sine aqua impartire Spiritum sanctum, sed tamen vult adhiberi externum signum. Deus immotescere vult per verbum suum, & signa ab ipso instituta, non vult nos noua signa instituire, vt Gentes, Papiſta, Monachi instituerunt noua signa, currebant ad certas statuas, ad has alligabant Deum ſua perſuaſione. Hanc impietatem ſepiſſime taxant Propheta, Chriſtus, & Apoſtoli, & volunt nos Deum iuxta verbum & ſigna nobis ab ipſo tradita apprehendere. Ideo ministerium Deus in Ecclesia & instituit, & vult conseruari, nec permittit vt mutetur humano arbitrio. Quare & hic ita ſentiendum est: Voluit Deus diſtincta eſſe Symbola corporis & ſanguinis, vt fuſi ſanguinis recordatio celebretur. Ideo retineamus morem à Chriſto institutum, & ſciamus Chriſtum ad eſſe ſuo ministerio, & per id efficacem eſſe.

Nec nihil ſignificat hac noua prohibitio calicis. Nam ſicut prohibuerunt Pontifices dari calicem populo, ita deleuerunt doctrinam veram de ſanguine Chriſti, abludente peccata hominum, de remiſſione peccatorum, & de fide. Hi debebant eſſe effectus diſtributi

tributi calicis. *Vt autem hi effectus deleti sunt, ita
& ceremonia mutata est.*

*Multa dici possunt de vulgari persuasione, de con-
comitantia: Nam Sacramentalis coniunctio habet
suum modum, positis symbolis adest Christus, & est
efficax, quia ministerium sic ordinatum est diuinitus.
Nec discedendum est à ministerij institutione propter
humanas cogitationes.*

ALIA OBIECTIO.

*VTile est discrimen inter Presbyteros & Laicos
ostendi. Huius ceremonie dissimilitudo facit di-
scrimen: Ergo Ecclesia videtur probabili ratione hanc
dissimilitudinem instituisse.*

*O singularem impudentiam. Scimus multos scri-
ptores serio hanc causam allegare in defendenda hac
prohibitione: Vt amplificent dignitatem sacerdotum,
dicunt his relinquendum esse integrum Sacramentum,
Laicis vero tantum partem dandam. Sed hac temera-
ria persuasio acriter reprehendenda & refutanda est.
Est aliud discrimen inter Ministros & Laicos, quod
hic integre explicari non potest. Minister porrigit Sa-
cramentum, sed in usu differentia nulla sit, pariter
vtantur integro Sacramento Minister & Laicus,*

pariter se consolentur accepto hoc pignore, & fidem exerceant, pariter agant gratias. Repudientur errores de oblatione & applicatione pro alijs. Sed sacrificuli ut confirmet impios abusus de oblatione & applicatione, dissimilitudinem in usu ceremonie defendunt, ut pluris fiat sacerdotum opus, quàm Laicorum communicatio. Hac fasa persuasione cum obruatur intellectus Sacramenti, necesse est reclamare. Postquam enim ceperunt sacrificuli discernere suum opus à Laicorum communicatione, secuta est horribilis idolatria priuarum Missarum, quam tolli ex Ecclesia necesse est.

ALIA OBIECTIO.

PRima Corinth. 11. dicitur: Qui comederit panem hunc, aut biberit poculum Domini indignè &c. Et usus est Paulus disiunctiva particula: In disiunctiva autem satis est alteram partem poni. Concedit igitur Paulus tantum una parte Sacramenti uti.

Pulcherrima virtus est amor veritatis, qui quidem excellere debet in his, qui Ecclesiasticas controuersias dijudicant, ut cognita veritate, finis aliquis sit sophismatum: Nam qui non amant veritatem, semper ad

ad eam eludendam aliquas cauillationes reperient, cum
sophistica sit infinita. Sed agamus ingenuè.

Paulus ubi precipit uti Sacramento, in his ipsis
verbis precepti, particulam copulatiuam ter repetit:
Probet seipsum homo, & sic de hoc pane edat, & de ca-
lice bibat. Hac sunt verba disponentis ac precipientis,
ut utraq; parte utantur. Laudo diligentiam in ex-
pendendis particulis, sed adhibeatur in iudicando inge-
nuitas & veritas. Videatur ubi Paulus usus sit copu-
latiuis aut disiunctiuis. In precepto de utraq; parte
sumenda, est usus copulatiuis: Confirmat igitur usum
utriusq; partis. Deinde semel est usus particula disiun-
ctiua, loquens de pœna indigne sumentium, ut commi-
natio esset atrocior, & sciret auditor parem reuerenti-
am utriq; parti deberi. Contumelia afficiunt sacra-
mentum, qui sine emendatione morum accedunt:
item sacerdotes qui questus causa sumunt. Sed
multo maior est contumelia, non asferre veram pœ-
nitentiam, fidem, & doctrinam de usu sacramen-
torum. Est & hac contumelia, prohibere vnam
partem. Hac contumelia cum peculiariter pertine-
at ad calicem, disiunctiua rectè conuenit, quia pars
vna prohibetur, altera concessa. Proinde satis adparet,
has

hac ipsa disiunctiua taxari aduersarios, & confirmari nostram sententiam. Moueantur igitur hac grauissima comminatione, & verè agnoscant se reos esse corporis & sanguinis Christi, ac desinant tandem poluere Sacramentum his abusibus, quos hæcenus magna crudelitate defenderunt. Copulatiua præcipit, ut utraq; parte utamur. Disiunctiua deinde exaggerat comminationem, modos plures recensens, quibus in hoc genere delinquitur. Vtram partem contumelia adfeceris, grauiter offendes Deum. Sunt autem, ut diximus, multiplices & horrendi abusus huius Sacramenti apud aduersarios.

Refutatis aduersariorum argumentis, satis liquidè apparet, prohibitionem alterius partis impiam esse, & restituendum esse integrum usum, iuxta mandatum Christi, & morem multis seculis obseruatum in tota Ecclesia veteri. Excogitent, fingant, refingant qui volent argumenta aduersarij, tamen prohibitionem defendere non poterunt. Si quis autem tantum hanc adfert causam: Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas, is in Ecclesia sibi immoderatam potestatem sumit: ubi conscientie habent regulam, que docet, Deo magis obediendum esse, quam hominibus. Non

Non licet Pontificibus aut Principibus constituere religiones proprio iudicio contra mandatum Dei. Et tamen proni sunt animi gubernatorum ad hunc lapsum, ut exempla magnorum virorum omnibus ferè aetatibus ostendunt. Et alij mouentur superstitione, alij spe tranquillitatis publicæ, ut: Jeroboam ut alienaret populi animos à regno Iuda, instituit peculiare cultus in Samaria contra mandata Dei. Ita Pontifices instituerunt questuosos cultus, & reppererunt varias ceremonias utiles ad augendam pompam sacerdotum, & ad fascinandos animos populi qualicumq; specie religionis. Quare varijs erroribus Ecclesia polluta est, & multi perierunt, multorum conscientia miserabiliter sauciata sunt. Proinde pij gubernatores non sumant sibi potestatem, suo iudicio contra mandata Dei aliquid constituendi, sed Deo obtemperent, ornent gloriam Dei, consulant conscientijs piorum. Hac sunt precipua officia gubernantium Ecclesias, quibus spre- tis, si qui leges iniustas Ecclesia imponent, his minatur vox diuina inquitens: *Vae vobis, qui leges iniustas conditis.* Tanti fecit Christus animas nostras, ut sua morte eas redemerit. Quantum igitur reprehenden- da est asperitas & duricies gubernantium, qui sauci-

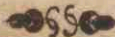
R

ant

ant & perdunt animas suorum iniustis legibus? Quis hanc asperitatem non accuset? Quis hanc tristem Ecclesie seruitutem non deploret? Orandus est igitur Deus, ut misera & adflicta Ecclesie opituletur, ut abusus ac errores emendet.

Ut autem tollatur huius Sacramenti abusus, complectenda est etiam emendatio totius doctrine, restituenda est vera doctrina de pœnitentia, de remissione peccatorum, de fide, & de exercitijs fidei in usu Sacramentorum. Est & Missa reuocanda ad primam institutionem.

Hac pio & simplici animo monemus, nec dubitamus, nos causam piam & Ecclesie necessariam agere, ac precamur Deum, ut mentes Principum flectat ad illustrandam gloriam Domini nostri Iesu Christi, & ad salutem Ecclesiarum.

Tō Θεω δέξαι

131

DE CONIVGIO
SACERDOTVM, PHIL
LIP. MELANTHON.

MULTI PRINCIPES VIRI PALAM fatentur defendi cœlibatum, nec religione, nec superstitione aliqua, sed tantum quia commodior est ad potentiam & splendorem sacerdotum retinendum. Satis enim constat, concesso coniugio, oportere & numerum & pompam diminui, ut Græcorum sacerdotes nec tantas opes, nec imperia adepti sunt. Turba etiam tanta in singulis Ecclesijs, præterquam ubi schola erant, non fuit. Nolunt autem Episcopi & alij ambitiosi sacerdotes, aliquid de dignitate, aut de splendore detrabi. Accedit huc, quod Regum & Principum aulae sunt ornatiores & frequentiores satellitio Episcoporum & Canonicorum, qui comitantur aulas sine Regum sumptu. Et hic cœtus magno usui est Regibus. Hinc sumuntur Iudicum decuria, hinc deliguntur homines expediti ad Legationes, ad multa et varia Regum negocia.

R ij . Deinde

Deinde Reges etiam adfectibus nobilitatis seruiunt, quæ est inimicissima coniugio sacerdotum, propterea quòd ipsi nunc passim opulentis collegijs fruuntur. Et multæ familia dignitate & opibus augetur in hoc statu Ecclesiasticorum procerum. Amitteret autem nobilitas plerasque harum commoditatum, ut facile potest iudicari, si concederetur coniugium sacerdotibus, quod cogeret aliquid de luxu & de splendore diminui. Ideo cælibatum ambitiosi Canonici, Nobilitas, & Reges ipsi, tanto consensu, tantis studijs defendunt.

Est etiam multitudini Canonicorum grata licentia vulgò impune scortandi.

Propter has causas hæret in Ecclesia ingens turpitudine, quæ dedecorat totum nomen Christianum. Boni agnoscunt quantum sit onus cælibatus, & tolli cuperent, & hi sunt paucissimi: Reliqua infinita multitudo quàm inquinatè viuit? Quam nepharia flagitia cernuntur Roma & alibi? Qualis est species collegiorum, in quibus sunt magna agmina scortorum et adulterarum? Hæc vident Epicuræi Pontifices ac Principes, et nos putant esse agrestes ac stolidos, qui has delicias

licias arbitramur reprehendēdas esse. Si iudicarent esse Deum, & verè irasci libidinibus, easq; punire, facilius persuaderi possent, ut iniustas & tyrannicas leges abolerent, quæ sunt fontes tantorum scelerum, quibus Ecclesia polluitur. Sed dolendum est adeo prophanas mentes esse multorum, ut libidines rideant, deinde defendant legem de cœlibatu propter opes, & tamen falso prætexant religionem & nomen Dei. Hanc contumeliam nominis sui profecto Deus puniet, ut dicit: Non erit impunitus, qui nomine Dei abusus fuerit.

Hæc præfari volui: quid enim opus est in causa perspicua disputatione vlla? Omnes enim honesti & mediocriter periti doctrina Christiana & historiarum, norunt hæc Pontificiam legem de cœlibatu pugnanare cum iure naturali & diuino, & veteris Ecclesie consuetudine. Et Paulatim plus accessit tyrannidis. Circa tempora Gregorij qui ducebant uxores in Latina Ecclesia, tantum à ministerijs remouebantur: Postea ex acerbatâ lege, prorsus ademptum est coniugium sacerdotibus: Nunc interficiuntur qui ducunt uxores, cum in Ecclesiastica gubernatione in primis lenitas adhibenda sit.

Etsi autem hac causa adeo perspicua est, ut non habeat opus longa disputatione, tamen colligam testimonia iuris diuini, quae docent sacerdotibus non prohibendum esse coniugium, eamque prohibitionem impiam & iniustam esse, & rectè facere pios sacerdotes, qui ducunt uxores, ac pertinere ad officium Principum, abolere prohibitionem illam iniustam & tyrannicam.

C O N I U G I V M.

Vocamus autem coniugium, legitimam & perpetuam coniunctionem vnius viri, & vnius tantum foeminae diuinitus institutam, generationis causa, & ordinatam ad vitandas libidines prohibitas, iuxta dictum illud: *Erunt duo in carne una, videlicet, ut in ea vocatione Deo conditori morem gerant, obtemperent eius ordinationi, vitent ne polluantur contra eam ordinationem, vir non despiciat sexum foemineum, sed honore adficiat, & sciat sibi quisque suam coniugem, tanquam partem generis humani, tuendam, iuuandam, & amandam esse, procreent liberos, eisque tradant veram Dei noticiam, ut agnitio Dei propagetur, & in terris conseruetur. Hi sunt enim praecipui fines coniugij, de quibus saepe concionatur doctrina caelestis. Accedunt & alij fines, coniugia colenda esse,*

da esse, ut inuenimus communem societatem hominum, ut ciues gignamus atq; educemus vsui futuros patriæ. Hi fines Philosophis et Legumlatoribus noti fuerunt. Sed Plato etiã de priore fine loquitur, inueniens, Ideo coniugio vtendum esse, quia cum homines ex hac societate morientes discedant, debeat vnusquisq; pro se alios Deo cultores in hoc cœtu relinquere. Hæc vox dignissima est memoria piorum: Nam hic præcipuus finis coniugij esse debet. Propter hunc finem expetebant liberos Abraham, Isaac, & multi veteres Episcopi, ut relinquerent fidos custodes doctrina cœlestis.

PRIMA RATIO.

Qvod Sacerdotibus liceat habere coniuges, aperte testatur Paulus ad Timotheum & ad Titum: Oportet Episcopum vnius uxoris maritum esse. Hæc sententia sine vlla dubitatione testatur, non pugnare coniugium cum ordine, sed licere eligi sacerdotem maritum. Repudianda est igitur illorum amentia, qui vociferantur coniugium cum natura ordinis pugnare. Tota Græca Ecclesia vsque ad hunc diem testatur, Sacerdotes posse maritos esse, posse habere uxores, vel ante ordinationem, vel postea diuitas, ut infra copiosius ostendemus. Nunc illud

tantum agimus, ut ostendamus sacerdotes posse esse maritos: quod dicimus ad refutandum errorem illorum, qui contenderunt coniugium cum ordine pugnare. Nec levis est hic error, ac multa deliramenta complectitur, fingit coniugium esse rem immundam, hoc est, vitæ genus vitiosum, quod aut non adprobet Deus, aut certè in aliquo priorum hominum gradu non approbet. Huic superstitioni necesse est reclamare, quæ quidem damnata est etiam in Synodo Gangrensi, in qua sunt utilia & pia decreta contra Marcionis sectam facta, in quibus & hoc est: Si quis discernit Presbyterum conjugatum, quasi propter nuptias offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo abstinere, anathema sit. Etsi autem quarunt aduersarij cavillationes ad hoc decretum eludendum, tamen certum est, hanc esse sententiam, Coniugium presbyteri nihil differre à coniugio aliorum, & id vitæ genus Deo placere. Cum igitur certum sit, ex testimonijs scripturæ & veteris Ecclesiæ, ordinem non pugnare cum coniugio, sententiæ generales dictæ de omnibus viris, etiam ad sacerdotes pertinebunt. Accedent igitur reliqua testimonia.

SECUNDVM TESTIMONIVM.

Vitanda

Vitanda scortationis causa, unusquisq³ uxorem suam habeat. Hac sententia precipit omnibus coniugio, qui non sunt ad coelibatum idonei, ac sine ulla dubitatione pertinet non ad solos Laicos, sed etiam ad sacerdotes. Est enim uniuersale mandatum: Unusquisq³ uxorem habeat vitanda scortationis causa. Nec ulli ab hoc mandato sunt excepti, praeter illos quos Deus excipit, videlicet, qui aut natura sunt emasculati, aut pradii singulari dono, ut pure etiam sine coniuge viuere possint: tantum hi sunt excepti à regula, de ceteris omnibus valet dictum Christi: Non omnes capiunt hunc sermonem. Natura enim hominum ita condita est, ut sit foecunda, sicut in Genesi scriptum est: Masculum & foeminam creauit eos, id est, indidit utriq³ sexui mutuam coniunctionis appetitionem, quae quidem in natura integra fuisset sine vitio. Nunc non est sublata naturalis inclinatio, sed vagatur sine ordine, eoq³ magis opus est coniugio, ut coherceatur, sicut omnes doctores scribunt, coniugio post lapsum primorum parentum non tantum procreationis causa utendum esse, sed etiam ut sit remedium errantium appetitionum. Manet inclinatio ad sexum, quae est $\sigma\gamma\gamma\eta$ φυσικὴ à Deo indita naturae hominum,

num, sed nunc sine ordine vagatur. Cum igitur eo magis opus sit coniugio, dixit Paulus: Vitanda scortationis causa, unusquisq; uxorem suam habeat. Nec leuem sententiam putemus adiectam esse ad preceptum in Genesi, ubi de benedictione, de procreatione dicitur. Hic additur doctrina de remedio, ut magis intelligatur necessarium esse coniugium. Quid contra hac dici potest? An obscurum est, qualis sit natura hominum, quanta infirmitas, quam pauci praediti sunt dono continentia? Quam multa leguntur & audiuntur querela bonorum, qui cum conati sint pure in caelibatu vivere, tamen senserunt se id nequaquam assequi posse. Repugnant enim duae res maximae: Primum, ipsa natura inclinatio, deinde, infirmitas qua accessit. Sed reclamant aduersarij, & domari naturam iubent inedia, laboribus, & alijs vexationibus, ut extinguantur libidinum incendia. Cur ipsi non domant? Multi boni fatentur, se infeliciter hoc conatos esse. Non enim sine graui causa dictum est à Paulo: Melius est nubere, quam vri. Nisi adsit singulare donum naturae corporum, etiamsi inedia aut laboribus duriter vexentur, tamen, ut ita dicam, interdum exundant. Hac Paulus docet vitanda esse.

STabilire doctrinas demoniorum est impietas. Prohibitio coniugij est doctrina demoniorum: Ergo stabilire ac defendere eam, est impietas. Paulus enim in priore ad Timotheum aperte vocat prohibitionem coniugij doctrinam demoniorum. Nec leue malum significat Paulus, cum nominat doctrinas demoniorum. Hæ fanaticæ prohibitiones multa ingentia mala pariunt, ut res ostendit. Infinita multitudo contaminata libidinibus, ruit in æternum exitium, propterea quia non licuit uti coniugio. Et ocium ac opes auxerunt luxum, qui multa vitia complectitur, ambitionem, ingluviem, & libidines. Non stupris, non adulterijs contenti sunt Pontifices, Cardinales, & Monachi, sed accedunt teterrima flagitia, propter quæ Deus sæpe totas vrbes subito deleuit, ut Sodoma, Sybarin, Athenas, Spartam, Thebas, Romam & alias multas. Nunc prohibitio coniugij non tantum hæc vicia parit, luxum, libidines omnis generis, sed etiam crudelissima parricidia. Nam propter hanc legem pij interficiuntur, qui ducunt uxores. Tanta seges malorum cum ex una lege oriatur, satis apparet, Paulum non exiguam rem significasse, cum nominat doctrinas demoniorum.

Atq; hac prohibitio statim post Apostolica tempora concutere Ecclesias cœpit. Montanus & Marcion, ut se venditarent simulatione maioris puritatis, prohibuerunt ac damnarunt coniugium. Ac narrat horum Epiphanius horrenda flagitia, deq; ipso dogmatis autore Marcione scribit, eum exceptum hospitio à quodam Diacono in Cypro, abduxisse ab hospite uxorem ipsius, deceptam specie noua religionis. Sed cum abductam stuprasset Marcion, misera mulier aliquanto post ad maritum redijt, deplorans suum erratum, & veniam petiuit. Hanc mulierem ait multis postea monitricem fuisse, ne amplecterentur Marcionis dogmata, cum narraret, alias multas mulieres in eo sodalities, et si simulabant continentiam, tamen promiscuè obnoxias esse libidini fanaticorum Doctorum. Hac fuerunt initia legis de cœlibatu. Postea secuti sunt innegitij. Ab horum exemplo Monachi orti sunt: Et ne viderentur inferiores Sacerdotes istis, cœperunt hi quoq; partem superstitionis imitari. In Synodo Nicena quidam voluerunt decretum fieri, ut hi qui habebant uxores, electi ad munus Ecclesiasticum, postea consuetudine uxorum abstinerent. Quamquam autem tunc repudiata est hac impietas, tamen aliquanto post

to post hac tyrannis peruasit in Ecclesias in Occidente, ut postea dicam. Hacerant semina tyrannidis Antichristi, cuius & hanc legem propriam fore pradixit Daniel, qui ait : illum impium Regem Dominaturum in Ecclesia, nec Deum, nec mulieres curaturum, sed fœdis & incestis libidinibus contaminaturum esse Ecclesiam. Quid hoc aliud est, quam digito monstrare Romanos Pontifices? Horum tantorum scelerum, quæ significant Paulus & Daniel, societate contaminantur, qui defendunt legem de cœlibatu, stabilunt doctrinas demoniorum, adprobant regnum Antichristi, confirmant fœdas libidines, & multas alias pestes. Ideo pietas est, non defendere, non adprobare, sed prorsus illam perniciosam legem abolere, & reddere Ecclesijs pium usum coniugij diuinitus institutum.

QUARTVM ARGVMENTVM.

HActenus recensui testimonia ex scripturis, nunc adijciam exempla prima et purioris Ecclesia. Nihil dubium est, Apostolorum tempore & diu post, in Græca et Latina Ecclesia fuisse Sacerdotes maritos. Apud Eusebiũ lib. 5. Ecclesiastica historia fit mentio Policratis Episcopi Ephesij, qui ait se ortum ab Episcopis,

pis, hac enim sunt verba: Sed & ego omnium vestrum
 minimus Polycrates, traditionem parentum meorum
 obseruo, septem namq; ex parentibus meis per ordinem
 fuerunt Episcopi, ego octauus, qui omnes ita obscura-
 uerunt hunc diem. Habuit & latina Ecclesia mari-
 tos Sacerdotes longo tempore, ut Syricij historia testa-
 tur, qui primus diuellere coniugia Sacerdotum in Hi-
 spania conatus est, et si Sacerdotes Hispani parere de-
 creto Syricij recusarunt, & patronum habuerunt sua
 cause Episcopum Tarraconensem, qui respondens
 Romano Episcopo, citat dicta Euangelij, qua vetant
 dissolui connubia. Sed rescripsit Syricius adeo arro-
 ganter ac stolidè, ut mirum sit tantam tunc in Eccle-
 sia inscitiam, audaciam, impietatem, & tyrannidem
 fuisse. Vituperat honestos maritos, & contumeliosè
 vocat libidinum defensores. Insulsè detorquet & di-
 ctum Pauli contra coniugium: Si secundum carnem
 vixeritis, moriemini. Si tanta erat inscitia, ut arbi-
 traretur hoc dicto vituperari coniugium, multò digni-
 or fuit Syricius, qui remos in nauis agitaret, quàm qui
 ad gubernaculum in Ecclesia Christi sederet. Sed si sci-
 ens ita lusit, impudentia multò magis fuit digna odio,
 quàm inscitia. *Viuere secundum carnem, est ruerè*
contra

contra mandata Dei, non significat uti coniugio, cibo, potu, iuxta mandata Dei. Postea Gregorius sacerdotum coniugia distraxit in Sicilia, ac paulatim vetus consuetudo abolita est. In Germania serò, etiam reclamante Episcopo Augustano, ut apparet, graui viro Ulrico, impositum est onus cœlibatus nostris Sacerdotibus. Deinde Moguntia cum decretum Hildebrandi teterrimi monstri proponeretur de cœlibatu, tanto tumultu repudiatum est iniustum & turpe editum, ut penè manus iniecta fuerint Episcopo Moguntino & Curiensi, qui legatus erat Hildebrandi, etsi Moguntinus fuit equor, qui promisit se daturum operam, ut Hildebrandum de sententia deduceret. Multa alia testimonia extant, quæ ostendunt admodum recentem esse hanc legem de cœlibatu, quæ nunc ab aduersarijs plusquam Neroniana crudelitate defenditur. Quanquam autem res nota sit, tamen hæc recensui, ut ipsa exempla commonefaciant lectores, coniugium non pugnare cum ordine, ut aliqui somniant, & nos non esse autores noui exempli in Ecclesia, sed veterem & piam consuetudinem reuocare.

QVINTVM ARGVMENTVM.

Natu-

Naturalia verè sunt immutabilia, nec prohiberi legibus humanis possunt, ut appetitio & usus cibi ac potus. Appetitio maris ad feminam est iuris naturalis. Ergo non est humanis legibus prohibenda.

Minorem ostendunt dicta in Genesi. Creavit Deus masculum & fœminam. Quibus videlicet in- didit mutuam coniunctionis appetitionem, qua, ut suprà dixi, in natura integra etiam fuisset, & fuisset ordinata. Nunc inclinatio illa non sublata est, sed, ut dixi, vagatur sine ordine, ideo magis opus est coniu- gio. Pugnant igitur cum natura, qui prohibent le- gitimam coniunctionem maris & fœmina, ut si pro- hiberent honorem præstari parentibus, aut alia, qua diuinitus ordinata sunt in hominum natura. Neque enim excepti sunt ab hoc iure natura ulli, præter eos quos Deus excepit, iuxta dictum Christi, videlicet, qui aut natura eunuchi sunt, aut habent singulare do- num. Testatur autem Christus id donum non contu- gere multis, ut euentus ostendit. Et iudicare quissimè facile potest, quid velit Paulus inquiring: Melius est nubere, quam vri. Cum igitur ius diuinum & na- turale præcipiant uti coniugio omnibus, qui non sunt ad cœlibatum idonei, & consuetudo prima Ecclesie te- statur,

stetur, Sacerdotes fuisse maritos, satis liquet, legem de
 cœlibatu iniustam & abolendam esse, & sacerdotes,
 qui discunt uxores, rectè & piè facere. Sed quia hanc
 verissimam sententiam quidam ineptis cauillationi-
 bus labefactare conantur, has breuiter diluemus.

C O N F U T A T I O.

PRecipua cauillatio est de voto. Etsi propter opes et
 splendorem sacerdotum defenditur cœlibatus, ta-
 men votum prætexitur. Multi fatentur, Sacerdo-
 tes, si voto non impedirentur, posse uxores ducere, Sed
 quia votum accessit, arcent eos à coniugio. Sed hæc
 obiectio multis firmissimis causis refutari potest. Ac
 priusquam ad refutationem accedo, hoc postulo ab i-
 stis, qui votum allegant: Si tantum voto impeditur
 coniugium, cur non abolent Episcopi morem vouendi,
 cum videant inde tantum oriri scelerum? cum vide-
 ant Ecclesiam adeo deformatam esse spurcissimis mo-
 ribus plurimorum? Nec dubium est, singulos Episco-
 pos hanc vouendi consuetudinem in sua diocesi &
 posse & debere abrogare. Deinde, hæc tota consuetu-
 do vouendi prorsus dissentit à natura voti, & plena
 est ambiguitatum: Vt Hypocrisis est flexiloqua &
 T ambages

ambages habet plurimas. Primum, etiamsi vouent, tamen omnes qui accedunt ad hunc gradum, mallent non vouere, dolent vita genus oneratum esse hac seruitute. Porro, non est votum, quod non est voluntarium. Temporibus hac recepta sunt, & confirmata exemplis multorum & potentum. Hac reliquum vulgus, ut solet fieri, imitatur. Sed res ipsa dissentit à natura voti. Omnes enim sani mallent sibi concedi coniugium. Sed videamus ambigua. Scio diuersis modis proponi obligationem. Alij dicunt hac verba: Promitto castitatem, quatenus humana fragilitas permittit. Hi certè non promittunt se non viros esse coniugio. Nam conditio non concedit scortationem. Alij dicunt hac verba: Promitto me obtemperaturum esse Canonibus. Et hac est forma verborum in vetustioribus Ecclesijs. Vide autem Lector, quæ hic sit ambiguitas. Canones diuersi sunt, Veteres non prorsus admebant coniugium Pastoribus Ecclesiarum aut Diaconis, sed si quis ducebat uxorem, remouebant à ministerio, Hac missio tunc beneficij loco esse poterat, cum non erat ocium sacerdotibus, quale nunc est in collegijs, sed pastores in acie stabant, & maximis periculis gubernationis & confessionis exercebantur. Postea

Cano-

Canones tyrannici conditi sunt, sine autoritate Synodorum, loquentes de perpetuo cœlibatu. Sed quoquo modo hæc verba accipiuntur: Promitto obedientiam Canonibus, constat erudita & vera interpretatione, tantum lege, non voto prohiberi coniugium, sicut lege adiguntur ad alias multas ceremonias in Canonibus traditas. Est q̄ nota sententia talium promissionum, cum pollicemur nos legibus obtemperaturos esse. Obligamus enim nos ad pœnam subeundam. At nulli Canones pœnam capitalem irrogant: Imò crudelitas est indignissima Ecclesia, afficere capitali supplicio hominem propter coniugium. Sed omitto has tennes excusationes, quæ etiamsi valent, tamen conscientia flagitant grauiorem & firmiorem doctrinam.

Exaggerent igitur votum quantum volent, tamen opponenda est hæc sententia, quæ labefactari nullo modo potest. Omnia impia vota, & facta contra mandata Dei, sunt irrita. Votum cœlibatus est impium, & factum contra mandatum Dei, Quare est irritum?

Hæc ratio nulla cavillatione eludi potest, & verè liberat pias mentes superstitione huius voti. Constat enim vota facta contra mandata Dei, irrita esse.

esse. Non enim colitur Deus ijs factis quæ prohibet, ut inquit Psalmus: Non Deus volens impietatem tu es. Quoties clamitant Canones, In promissis, quæ sine peccato præstari non possunt, pacta rescindenda esse? Pugnat autem hoc votum cum mandatis diuinis, & iure natura, ut supra dictum est. Deus præcipit his, qui non sunt idonei ad cælibatum, ut coniugio vtantur, idem sancit ius natura. Non potest autem voto tolli aut lex diuina, aut ius natura, ut si quis promittat se non affecturum honore parentes.

Est & alia causa, cur hoc votum sit impium, quæ est quidem firmissima, sed rudes doctrinæ Christiana non satis eam intelligunt. Superstitiosi cultus non placent Deo, iuxta illud: Frustra colunt in mandatis hominum. Item: Non volens impietatem Deus tu es. Hoc votum est superstitiosus cultus, & multos errores complectitur: Ideo non placet Deo. Nam tota res ex superstitione orta est illorum, qui non intelligebant iusticiam fidei, nec norant hæc æconomica & politica officia consecrata verbo Dei, esse bona opera & Deo placentia, in quibus Deus vult nos iuxta verbum suum seruire, exercere fidem, & dilectionem, nec excogitare novos cultus, quos ipse nobis non

non proposuit. Fingunt igitur cœlibatum esse opus excellens, propter quod Deus fiat placatior hominibus, Arcent coniuges à Deo, tanquam immundos, hoc est, non placentes Deo, aut certè implicitos vitæ generi multo periculosiori, quod vix possit placere Deo, sicut constat, multos de coniugalibus officijs dubitasse, an Deo placeant. Hæc superstitiosæ opiniones non exiguas tenebras induxerunt doctrina de iusticia fidei, & de veris Dei cultibus. Constat autem ex ipsis Canonibus vota hoc errore flagitari & prædicari. Canon, Proposuisti. dist. 82. disertè allegat hanc causam: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Quod dicemus esse falsi crimen, si hoc non est? Flagitiosè enim detorquet Papa dictum Pauli ad prohibitionem coniugij, cum longe aliud velit Paulus: Hic ludus nequaquam in Ecclesia tolerandus est. Ac mirū est tot seculis homines doctos, qui Canones legerunt, tulisse has coniugij contumelias. Alius Canon, Decernimus, allegat causam prohibiti coniugij, quia non deceat sacerdotes seruire cubilibus & immundicijs. Hæc impiè dicta reprehendi in Ecclesia necesse est, & hac persuasione facta vota haud dubiè sunt irrita. Coniugium enim est mundicia, hoc est genus vitæ Deo placens, sicut testa-

tur Paulus, inquiens: Saluatur mulier per filiorum generationem. Laudat officium coniugale. Nam vericulus Dei sunt opera, quae ab ipso nobis praecepta sunt, quae fiunt praevalente ipsius verbo. Hac doctrina in Ecclesia multis de causis necessaria est. Cum enim cultus excogitamus nostro arbitrio, disceditur à verbo Dei, vera noticia Dei amittitur, ac firma consolatio in veris agonibus excutitur. Ubiq; igitur damnant Propheta ^{ἐξελθησθε} reuocant nos ad opera praecepta diuinitus. In his luceat fides, quae petat gubernari pericula, exitus: In his exerceantur dilectio & cetera virtutes. Porro, ut mundicies verè significat hanc obedientiam Deo placentem, ut dixi, ita immunda opera sunt, non solum scortationes, sed etiam omnes superstitiosi cultus non mandati à Deo. Quare coniugalia officia verè sunt mundicies, ut rectè dixit Paphnutius, castitatem esse consuetudinem coniugalem. Contra verò cœlibatus non eò tantum est immundicies, quia paucissimi sine turpitudine sunt cœlibes, sed etiam ob hanc causam, quia est superstitiosus cultus.

Cur igitur laudat Paulus ad Corinthios virginitatem? Laudat in his qui sunt idonei, & qui propter

pter hunc finem id vitæ genus amplectuntur, ut expeditiores sint ad docendum, ad seruiendum Ecclesijs: Non sic laudat, quod id opus magis gratiam mereri iudicet. Hunc errorem pugnantem cum iusticia fidei maxime execratur. Non negamus differre genera vitæ: Antecellit gubernator ciuitatis nauta, sed non magis meretur gratiam gubernatio ciuitatis, quam ars nautica. Et fieri potest, ut nauta veriùs colat Deum, quam gubernator ciuitatis. Non igitur differunt hi gradus, quod ad vitam spiritualem, seu quod ad gratiam attinet, etsi inter sese collati in vita externa alij alijs antecellunt, vult enim Deus esse ordinem functionum.

Hactenus de voto dixi, quantum in hoc loco opus est, quod valde exaggerant quidam, non quod sic sentiant, sed ut qualicumq; prætextu retineant morem ipsius utilem. Reuera lege humana, non voto prohibetur coniugium. Et ut accederet votum, certissimum est, vota irrita esse, quæ sunt contra mandata Dei, quæ sine peccato non possunt præstari. Cur ad hanc excusationem grauissimam & verissimam, surdas aures habent isti asperi atq; immites cælibatus defensores, cum palam videant, quantum scelerum oriatur ex hac coniugij prohibitionem? Si arbitrantur Deum offendi

libidinis, cur non iubent Episcopos abolere votum? cur laqueum scientes iniiciunt his, qui ad Ecclesiasticas functiones adhibentur?

Nec peto in hac causa aliud, nisi ut iudex animi adferat aequum, cupientem consulere conscientijs piorum, amantem veritatis, abhorrentem à monstris libidinis, quæ parit cælibatus, cogitantem verè Deum irasci vulgari scortationi & adulterijs. sicut inquit textus: Scortatores & adulteros iudicabit Deus. Si quis autem propter opes & splendorem sacerdotum decrevit omnino defendere cælibatum, quid cum illo disputemus, qui causam non veritate, sed utilitate metitur? Et callidis ingenijs non difficile est excogitare præstigias aliquas, ad eludendam quamvis perspicuam veritatem. Sed à iudicijs controuersiarum Ecclesie, remouenda est Sophistice, quam odisse omnipios & graues viros ex animo decet.

SECUNDA OBIECTIO.

IN Lege abstinebant Sacerdotes à consuetudine coniugum, certo tempore, dum obibant suas functiones. Nunc Sacerdotes semper esse parati ad ministeria sua debent: Ergò semper abstinere debent. Sic est,

est, Non desunt cavillationes ijs, qui veritatem non
 amant. Vtitur hoc argumento Papa in distin. 82. Sed
 si volunt exemplum Legis sequi, cur in totum pro-
 hibent coniugium? Lex exiguo tempore consuetudi-
 nem coniugum interdixit. Quis est autem quem non
 ipsa negocia interdum domo abducant? Nec propter
 ea in totum prohibendum est coniugium. Et So-
 phisticum est quod addit Papa, Cum sacerdotes sem-
 per debeant esse parati ad ministeria, semper abstine-
 ant. Concedit interualla officium publicum, & pij
 sciunt, ubi consuetudo coniugalis moderanda sit. De-
 inde, non sunt oneranda conscientiaritibus Mosai-
 cis. Quare non est immundities, hoc est, res displi-
 cens Deo, coniugale officium, sicut Paulus inquit: O-
 mnia munda mundis. Canones quadam ^{καταλιπια} &
 inerudita imitatione Mosaicarum caremoniarum
 cumulauerunt superstitiones in Ecclesia. Eamq; <sup>κατα-
λιπια</sup> reprehendi necesse est, sicut & Paulus ad Gala-
 thas eam duriter taxat. Discamus fide in Christum
 nos sanctificare, & in bonis operibus obedientiam ver-
 bo Dei ordinatam & approbatam magnificiamus,
 meminerimus Deum velle nos verbo suo gubernari, no
 eligere quamuis speciosa opera nostro iudicio sine verbo
 V Dei.

Dei. Nec dicam prolixius de hac obiectione. Breuiter enim ad Maiorem respondendum est, In Lege Sacerdotibus coniugium concedi: Ergo nec nostris prohibendum est. Interualla moderabuntur homines pij pro negocijs. Nec propter hanc causam iniiciendi sunt laquei conscientijs, nec prorsus adimendum coniugium.

Eodem modo diluenda sunt & multa alia obiectiones. Quidam aiunt, Sacramenta non contrectanda esse ab immundis. Iam si Sacerdotes essent mariti, saepe contrectarent sacramenta post coniugalem consuetudinem. Respondeo, ut iam dictum est: Scortatio est immundities, & verè displicet Deo. At coniugalis consuetudo non est immundities, sed opus ordinatum & approbatum verbo Dei, placens Deo. Et tamen pij moderari usum pro tempore nòrunt: Et negocia ipsa excutiunt bonis viris domesticas cogitationes.

Idem respondeo de dicto Esaiæ: Mundamini qui fertis vasa Domini. Propheta de vera mundicie hic loquitur, id est, de vniuersa obedientia, quam Deus approbat. Qui gestant vasa Dei, id est, qui docent Euangelium, qui regunt Ecclesias, habeant mentes non pollutas scortatione, & alijs sceleribus, sed agant pœnitent-

pœnitentiam, Deo obediant, ut locupletentur donis spiri-
 tualibus, timore, fide, constantia, & ceteris virtuti-
 bus: Mundities enim significat vniuersalem obedi-
 entiam, cum Prophetæ loquuntur de vera, non de care-
 moniali mundicia. Deniq; hæc ipsa vox: Munda-
 mini, qui fertis vasa Domini, iubet ut sacerdotes a-
 gant pœnitentiam, fiant mundi mariti, nec se polluant
 deinceps scortatione, adulterijs, & alijs flagitijs.
 Quis autem non doleat conuiuere Pontifices & Prin-
 cipes ad vagas libidines sacerdotum, interea verò du-
 rissime aduersari honesto coniugio? cum sit societas
 vitæ pulcherrima, instituta diuinitus, Deo placens, or-
 nata ingentibus miraculis à Deo. Primum enim præ-
 sentia Dei maximè conspicitur in generatione, forma-
 tione fœtus, in edendo partu. Hæc mira opera voluit
 Deus testimonia esse, quæ nos commones faciant, ut sta-
 tuamus, nos non casu oriri, sed Deum autorem, &
 conseruatorem esse generis humani, idq; beneficium a-
 gnosci, prædicari, celebrari vult in hac societate, tan-
 quam in choro. Ideo enim homines ad societatem con-
 diti sunt, ut alij alios de Deo & eius voluntate doceant.
 Nec minus lucet eius bonitas in nutritiõe, Lac gignit
 in maternis uberibus, ad alendos infantes, coniugibus

fecundat agros, & miro modo genus humanum alit.
 Addit & piorum Angelorum excubias, ut defendant
 parentes & liberos conflictantes varijs arumnis. Sunt
 & pueri maxima pars Ecclesie, sicut inquit Christus:
 talium est regnum cœlorum. Quanta laus est coniugij,
 quòd Paulus inquit, Imaginem esse amoris, quo
 Christus complectitur Ecclesiam? Ut sponsus habet
 veras flammâs, & ardet vero amore sponse, latatur
 eius consuetudine, complexu, incolumitate, nullum detrectat
 periculum, ut eam defendat & propugnet: Sic
 Filius Dei verè ardet amore Ecclesie sue, delectatur eius
 officijs, eamq; vicissim complectitur, vult eam incolumem
 esse, ornat amplissimis muneribus, mortem pro ea oppetit.
 Fuisset hæc ^{semper} in natura integra ardentior, sed purior, & Deum intuens, predicasset ipsius
 beneficia: Nunc non prorsus extincta est, & pii regere eam
 fide debent. Quos quidem domestica consuetudo ac suauitas
 admonere debet de amore Filij Dei erga Ecclesiam, & incendere
 vicissim ut ipsum amemus, eiq; gratias agamus, quòd aboleuit peccatum,
 quòd propter ipsum hæc ipsa generatio fit mundum opus.
 Quoties coniugem piam pius maritus cõplectitur, quoties
 intuetur liberos, parentes, veniat in mentem amoris

amoris Christi erga Ecclesiam. Cum sic affecta sunt mentes, & Dei beneficia agnoscunt & predicant, coniugalia officia sunt bona opera, Deo grata, & ut Paulus inquit, honore digna. Non enim leue praconi-um est, quod Paulus iubet coniugiū honore affici, vult agnoscere ordinationem Dei, hominum procreationem, nutritionem, defensionem, & cetera beneficia, & propter hac amari & laudari hoc vitæ genus, & Deum autorem celebrari.

Ac ut magis intelligi possit, coniugium esse pi-um & Deo placentem coniunctionem, valde prodest diligenter considerari & hanc rationem: Deus vult sexum sexui cura esse, vetat sexum à sexu despici ac negligi, ideo dicit: faciamus ei adiutorium simile ipsi. Est igitur pium officium, curare alteram generis huma-ni partem, & hoc animo ducere & amare coniugem. Natura deprauatio est, negligere alterum sexum, de-spicere vero & contumelia afficere, superbia est propriè a Diabolo orta. Id autem vitium admodum vulgare est: Quidam putant se magis masculos esse, si superbè despiciant mulieres, si audacter conuicia dicant huic sexui, qualia extant multa in poëmatibus. Et col-legit magnum aceruum Hieronymus contra Iovinianum.

num. Sic fortasse consueuerat in declamationibus multa sine delectu congerere. Sed Christiano Doctore hac oratione nequaquam conueniebat. Opus Dei honore dignum est, sexus suam laudem habet, qui etiam si suam habet infirmitatē, propter generis humani lapsum, tamen non minor imbecillitas animi et consilij est in uiris, in his negocijs quae uiris Deus iniunxit. Aliquantō plures sunt bonae matres familiās, quā boni patres familiās, & multo melius educant & regunt paruos pueros, quā uiri Respublicas. Jam in religione quantum decus est mulierum, quanta fidei constantia, quanta magnitudo animi in adeundis & perferendis supplicijs, ut historiae Martyrum testantur. Haec laudes cogitanda sunt pijs & honestis ingenijs, & opponenda scurrilibus & impijs conuicijs huius sexus, & assuefaciendus animus, ut sexum ueneretur, ac sciat furorem esse à Diabolo ortum, superbiam despicientem alteram generis humani partem.

Quare execrandi sunt Hypocritae, Pontifices, Cardinales, Episcopi, Monachi, qui cum suis libidinibus polluant totam rerum naturam, genus uita diuinitus institutum, indignissimis contumelijs onerant, improbant edictis, legibus, tanquā tetrū facinus, affici-

afficiunt capitali supplicio homines honestos ac pios, propter honestum coniugium, perinde ac si scelus atrocissimum punirent. Hæc immanitas & seuitia propria est regni Antichristi, quod Romæ ortum, grassatur in omnibus regionibus Christiani nominis, ubi cumq; impiæ leges Pontificum Romanorum dominantur. Quæ cum coniugium vocant immundiciem, meminimus hæc virulenta conuicia à Diabolo oriri, sicut Paulus inquit, Prohibitionem coniugii esse doctrinam demoniorum. Hos igitur Canones cum sciamus esse doctrinas demoniorum, deleri prorsus oportuit, prohiberi vagas libidines, & reddi coniugium sacerdotibus, ut castè viuere possint, & bona conscientia Deum inuocare, & fungi munere omnium summo et difficillimo, explicatione doctrinæ & gubernatione Ecclesiæ. Rectè enim Paphnutius, qui ait, coniugium consuetudinem esse castitatem.

TERTIA OBIECTIO.

Attentur quidam eligi posse maritos ad munus sacerdotum, sed cœlibes electos negant post ordinationem posse ducere uxores. Scio hæc obijci nostris, sed est futilis & inanis cauillatio. Nihil enim

enim ex Apostolicis literis proferrī potest ad eam confirmandam. Et refutari clarè veterum Synodorum sententijs potest. Dist. 28. in cap. Diaconi, inquit Synodus Ancyrana, Diaconos cœlibes, si postea euecti ad gradum superiorem ducant uxores, concedendum esse, nisi votum fecerint se non ducturos uxores. Tunc enim liberum erat cuilibet, facere aut non facere votum. Concedit ergo Synodus ordinatis ducere uxores. Et hic mos hodie manet in Græca Ecclesia. Ducunt uxores Presbyteri etiam post ordinationem. Idq; fatetur dictum Dist. 31. ubi legitur: Orientales in sacris ordinibus copulantur, ubi Glossa ridiculam interpretationem affingit, Copulantur, id est, copulato utuntur. Sed non est inusitata hac sophistica in illorum glossis.

Unde igitur hac persuasio orta est, ut post ordinationem nolint concedere coniugium? Romana Tyrannis est, quæ ut post ordinationem diuulsit coniugia vetera, ita non concessit noua: Deinde etiam pariter omnes ad egerit ad vouendum. Scio ab aduersarijs, qui literis Iuris pontificij utcumq; imbuti sunt, cum historias nullas norint, sæpe hoc dictum iactari: Posse eligi maritos sacerdotes, sed non posse concedi, ut ele-

Et cœlibes post ordinationem ducant uxorem. Sed si queras firmam autoritatem huius dicti, nihil ex sacris literis proferri potest. Et contraria exempla vetera & recentia græcæ Ecclesiæ opponi possunt. Non igitur deterreri nos à veritate sinamus inani cauillatione, quæ non aliunde nisi ex iniusto more Romanorum pontificum orta est.

D I G A M I A.

Querunt etiam aduersarij de digamis, ut vocant, an si sacerdoti coniunx mortua fuerit, concedamus ut ducat aliam? concedimus. Nemini enim idoneo prohibendum est coniugium, ut Paulus inquit ad Corinth. de viduis: Si non continent, contrahant coniugia. Et alibi: Volo iuniores nubere. Ab his regulis non discedendum est. Nec vetus Ecclesiæ Græcæ prohibuit, quò minus sacerdos, mortua uxore, aliam duceret, sed ducentem remouit à ministerio. Id non est necesse fieri, sed illa ætas quadam superstitione secundis nuptijs etiam Laicorum fuit iniquior, ut ex Tertulliano in Laodicensi Synodo apparet: Quare non est mirum durio rem fuisse sacerdotibus in hoc casu. Cur autem idoneum ministrum ab officio remoueremus propter hanc causam, cum scripta Apostolica concedant

cedant ei secundas nuptias, ut dicta Pauli testantur, et coniugium sit genus vitæ piæ ac laudatum: Quod enim dicitur ad Timotheum & ad Titum: sit unus uxoris vir, vult Paulus honestum maritum esse contentum coniuge sua. Non prohibet, quo minus prioræ mortua ducat aliam. Nam & is, qui secundam prioræ mortua ducit, est unus uxoris vir, si coniuge sua contentus est. Quæ esset impietas, propter superstitionem traditionem idoneos Doctores remouere a functione, cum magna iactura Ecclesiarum? Multis enim omnino defuturi essent pastores his remotis, alicubi surrogarentur minus idonei. Longè autem antefendum est ministerium Euangelij his traditionibus humanis non necessarijs.

QUARTA OBJECTION.

Connullatio est indigna refutatione, sed tamen recitanda. Reges possunt de rebus politicis suo iudicio decreta facere. Matrimonium est res politica: Ergo Regibus licet de eo decreta facere suo iudicio. Ut Rex potest tantum cælibes ministros in aulam admittere, sic videtur posse constituere, ut tantum cælibes præsentent Ecclesijs. Breuis responsio est, Maior neganda est: Reges enim nec de politicis rebus decreta suo

suo iudicio quali acunq; condere possunt, sed debent iustas leges condere, & sequi iudicium Dei, videlicet, ne condant leges pugnantes cum mandatis Dei. Politica res est forense iudicium, sed Regibus non licet leges condere, ut Index puniat innocentem, sine legitima cognitione. Habet suas metas Regum potentia, nec sumat sibi licentiam contra mandata Dei aliquid constituendi. Pertinent ad ipsos quoq; mina cœlestes: *V*obis qui scribitis leges iniquas. Nec exemplum de aulicis accommodandum est ad perpetuum cœlibatum: Iniusta lex & hac esset, si Reges prohiberent, quò minus aulici ducerent uxores. Quorsum est opus disputatione de religione, de iusticia, si hoc quod in Tragedia est, sequi volunt:

sanctitas, pietas, fides,

Privata bona sunt, qua iuuat, Reges eant,

Nos non de aulicis utilitatibus hîc disputamus, sed de voluntate Dei, de emendandis moribus Ecclesie, de sanandis piorum conscientijs, ut Deum inuocare & rectè colere possint. Nam mens sibi male conscia, qua habet propositum peccandi, qualis esse solet in scortatoribus & adulteris, non potest inuocare Deum, aut expectare à Deo auxiliũ, ut inquit Ioannes:

Si cor nostrum non condemnat nos, fiduciam habemus erga Deum. Item, Peccatores Deus non exaudit, Debent igitur & Principes & Episcopi tollere iniustas leges, quæ sunt fontes scelerum, & auellunt mentes à Deo. Non existiment se leuiter offendere Deum, cum iniusta vincula conscientijs iniiciunt, sicut Christus inquit: Ua vobis qui clauis tenetis, nec ipsi intratis in regnum cælorum, & alios arcetis.

QVINTA OBIECTIO.

PAulus vituperat viduas, quæ electæ vt seruirent Ecclesijs, veteri Iudaico more, cum de publico alerentur, postea appetebant nuptias. Hunc locum multi accommodant ad votum, quia ibi dicuntur primam fidem irritam fecisse, quod interpretantur aliqui de violatione voti. Non respondebo callidè: Prima fides non de voto, sed de fide in Christum intelligenda est vt aliquanto superius loquitur, Si qua suos, & maximè domesticos non curat, fidem abnegauit, & est infideli deterior. Vituperat enim Paulus mulierculas illas, quod cum prius in egestate fuissent modestæ, & fideliter seruiissent, postea sumptu publico altæ, cœperint impudicè viuere, & negligere officium: Propter hos malos

malos mores, inquit, eas fidem primam irritam facere, hoc est, excutere fidem, qua antea placebant Deo: Nam vera fides excutitur, cum conscientia polluitur.

Deinde si contendent de voto hic dici, ipsi multo grauius accusandi sunt, quod obligant voto iuuenes, non senes, ut hic locus etatis mentionem facit.

Adhuc si qua fuissent primis temporibus vota publica, fuissent sine superstitione, obligassent se mulieres illa ad seruiendum Ecclesie. At vota Sacerdotum & Monachorum recentia, sunt cum impijs persuasionibus plurimis, sentiunt cœlibatum esse cultum singularem, quo Deus fiat placatior, quem Deus flagitet, ut digne sacrificent. Ac sacrificium illud, seu applicatio Missæ, est abusus idolatricus & omnino fugiendus & abolendus. Quare votum irritum est, quod fingit, cœlibatum esse cultum singularem, ut dixi, & fit propter idolatrica sacrificia. Hæc est firma ratio, quæ ostendit, sine ulla dubitatione hoc votum irritum esse. Fugite Idolatriam inquit Paulus. Id præceptum omnium summum est: Quare nec vota, nec vlla vincula valent, ut contra id præceptum faciamus. Iurabant & Eleusinijs initiati, se caeremonias eius scæderis seruaturos esse. Sed id iniurandum cum conti-

neret Idolatriam, fuisse irritum facile intelligi potest. Similiter de horribili Missa abusu & connexis ceremonijs iudicandum est: Nam adplicatio Missa, non est exigua aut leuis prophanatio cœna Domini, ut suo loco dicitur. Sin autem vota sunt ventris causa, hac hypocrisis non minus detestanda est.

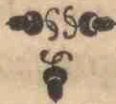
Postremo, cum Paulus vocet prohibitionem coniugij doctrinam Daemoniorum, etiam hoc vinculum voti, quo sine discrimine omnibus initiandis prohibetur coniugium, est ortum à Diabolo. Quare irritum votum ducatur, præsertim cum constet tam multa vitia inesse huic voto. Non fit sponte, fit ut sit cultus singularis, fit ut sacrificent, aut fit ventris causa, & fit ab omnibus qui initiantur, sine discrimine. Cum igitur sit doctrina demoniorum, & irritum & detestandum est.

Hactenus collegi ea, quæ in hac causa sunt præcipua: Nunc obtestamur omnes gubernatores propter gloriam Dei, hæc duo ut pijs animis considerent, videlicet, quòd Paulus inquit, Prohibitionem coniugij esse doctrinam Daemoniorum. Item, quòd Daniel significat propriam Antichristi notam fore, coniugij contemptum. Multa autem hæc breues admonitiones complectuntur:

plectuntur: Si oritur hac superstitio à Diabolo, ac defenditur & propagatur ab Antichristo, necesse est eam trahere ingentem ruinam. Quanta in vniuersum corruptela morum est cœlibatus? Alia enim vicia ex alijs oriuntur. Maxima pars palam inquinata est scortatione & adulterijs: Hac efficiunt mentes prophanas & Epicureas, sicut Paulus ad Ephesios monet, libidines causam esse Epicurei contemptus Dei. Quis non detestetur, manifestam turpitudinem morum in collegijs Canoniorum in tota Europa? Et tamen hanc superant flagitiosa libidines urbis Romæ. Quanquam autem semper pauci aliqui fuerunt, qui repugnare imbecillitati nature conati sunt, tamen multorum conscientia grauiter sauciata sunt, & deplorarunt lapsus suos multi boni viri. Iam hoc tempore cum Antichristi regnum oppugnatur, accedunt parricidia. interficiuntur honesti Sacerdotes, propter pi-um coniugium. Nec vero dubium est, hanc iniustam sententiam à Diabolo oriri, qui est homicida, et delectatur hoc spectaculo, sanctorum nece, & contumelijs diuini nominis. Quid quòd hac lex de cœlibatu neruus est etiam reliquæ impietatis Pontificiæ? Magna pars impiorum cultuum, & luxus Pontificum & Collegio-

Collegiorum rueret, restituto coniugio Sacerdotum. Ideo multa atrociora scelera stabiliunt Principes & Pontifices, qui cœlibatum defendunt, assentiuntur Diabolo auctori impiæ doctrinæ, muniunt regnum Antichristi, augent libidines, adiutant parricidia, confirmant & reliquam idolatriam regni Antichristi.

A tantorum scelerum societate abhorrere omnes, qui Deum timent, oportet, & legem Pontificiam improbare ac detestari.

Τῷ Θεῷ δόξα.

E R R A T A.

Pagina 16. linea 19. lege intexit. 24. 14. Presbyter. 29. 11. nullam. 38. 5. ἰερεῦσιν 44. 5. non prohiberi. 59. 11. obstitit. 70. 12. procurrationem. 93. 17. sancti. 110. 23. autoribus.

F I N I S.